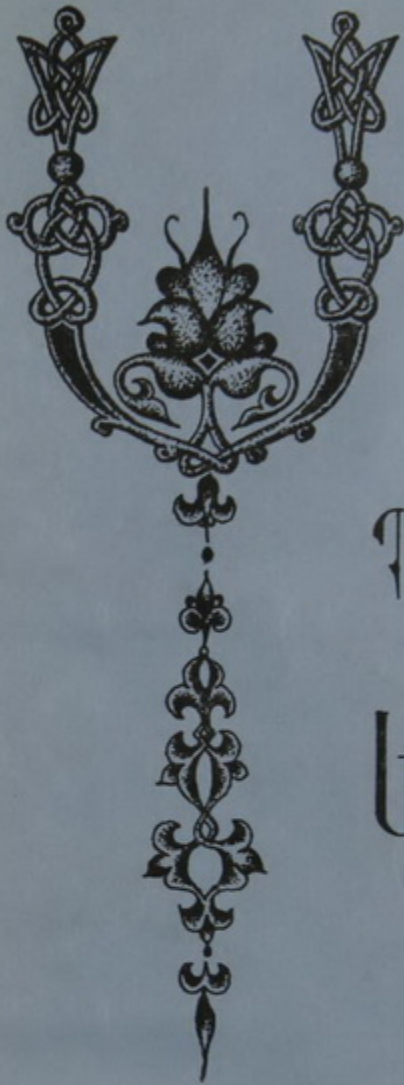

№16

ԻՈՒՆ

ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ
ՍՏՐԻԱՐԶՈՒԹԵԱՆ
ՀԱՅՈՐ
ՆՐՈՒՍԱՂԷՄԻ

ԾԴ ՏԼՐԻ

Ե-Զ

1980

ՄԻՈՆ

ԾԳ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ՊԱՇՏՈՆԱԹԵՐԹ ԵՐՈՒՍԱԴԷՄԻ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ

1980

Մայիս — Յունիս

Թիւ 5 - 6

1980

May — June

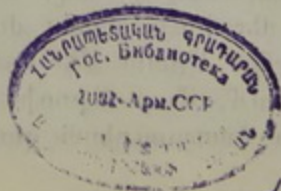
No. 5 - 6

SION

VOL. 54

A MONTHLY OF RELIGION, LITERATURE AND PHILOLOGY
OFFICIAL PUBLICATION OF THE ARMENIAN PATRIARCHATE, JERUSALEM

Proprietor: His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem

St. James Press
Jerusalem

19384 ահ

197-98

ԼԱՕԳԷԼ ԾԱՌԱՅ ՅԻ ՔԻ ՈՂՈՐՄՈՒԴԵԱՄԲԼ ԱՅ ԵՒ ԿԱՄՕԲԼ ԱՕԳԻՍ.
 ԵՂԻՍԿՈՂՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱՌՈՐԻԿՈՍ ԱՄԵԼԱՅՆ ՀԱՅՈՑ
 ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԷ ՀԱՄԱՕԳԷԼԱՄ ԱՄԱՄԵԾԱՐ ԱՌՈՈՆՈՅ ԱՅՐԱՐԱՏԵԼ
 ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԿԱՌՈՐԻԿԵ ԷԶՄԻԱԾՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՅԱՆՈՒԹՅՈՒՆԴ ՄԻԴՈՅ ՈՂՋՈՐՅՆ ԵՒ ՈՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
 ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻՂԻԿՈՅ Տ. Տ. ԽՈՐԵՆԱՅ ՍՈՍՋՆՈՅ,
 ՊԱՏՐԻԱՐԻՆ ՀԱՅՈՅ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Տ. ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ,
 ՊԱՏՐԻԱՐԻՆ ՀԱՅՈՅ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍՈՅ Տ. ՇՆՈՐՀՔԱՅ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈ-
 ՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՅ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՅ,
 ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍՈՐԿԱՌԱԿԱՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՄՈՒԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈ-
 ՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԾԽԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ՊԱՇՏՈՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ
 ՀԱՄԱՅՆ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՅ

*«Ճանաչե՛ղ զիմաստութիւն եւ զխրատ,
 իմանա՛ղ զքանս հանճարոյ»*

Ասուծոյ ողորմութեամբ եւ Սուրբ Հոգու շնորհներով լուսազարդուած
 մեր Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին հետզհետէ իր հոգեւոր սպասաւորների
 շարքերը ընդարձակում է հաւատաւոր ու բարեջան երիտասարդներով, որոնք
 նուիրումով ծառայում են մեր աղօթքի Տուններին եւ մեր հաւատացեալ ժողո-
 վրդին, թէ՛ ի Հայաստան եւ թէ՛ ի արտերկրացիներին: Միայն Մեր գահա-
 կալութեան անցնող ֆառն եւ հինգ տարիների ընթացքում, Մայր Աթոռիս հո-
 գեւոր նեմարանի օրջանաւարտներից այժմ եկեղեցու ծառայութեան գործին

են լծուած մօտ հարիւր երիտասարդ հոգեւորականներ՝ եպիսկոպոսներ, վարդապետներ, քահանայներ, սարկաւազներ: Նոյնքան եւ աւելի շրջանաւարտներ, մեր նուիրապետական միւս երեք Աթոռների կրթական հաստատութիւններից, լծուած են նոյն հոգեւոր առաքելութեան հայ սփիւռքի տարածքի վրայ:

Այս իրողութիւնը Մեր սիրելի լցնում է ուրախութեամբ ու միաբարութեամբ: Նաեւ լաւատեսութեամբ, որ այսուհետեւ էլ մեր Աթոռների հոգեւոր կրթաբանները պիտի դաստիարակեն կոչում ունեցող նոր ուժեր, դրանք ընծայելու համար մեր Մայր Եկեղեցուն, զի տակաւին *«հունձք բազում են և մշակք սակաւ»*:

Մեր իղձն է եւ մեր հաւատարմաբար ժողովրդի արդար սպասումը, որ մեր երիտասարդ հոգեւորականները, կուսակիցներ թէ ամուսնացեալ քահանայներ, աւելի ու աւելի զրոհեն իրենց միջին ու հոգին՝ կրօնական ամուր հաւատով, գիտական պատրաստութեամբ, գաղափարական նուիրումովութեամբ եւ ազգային-հայրենասիրական գիտակցութեամբ: Մեր օրերին հետզհետէ առաւել կարեւորութիւն է ստանում հոգեւորականաց կրօնա-եկեղեցագիտական լուրջ պատրաստութիւնը եւ ընդհանուր զարգացումը:

Յուզումով ենք յիշում Երջանկայիշատակ Խորէն Կաթողիկոս Մուրաքէլեանի հետեւեալ յորդորները, Հայ Եկեղեցու բարեկարգութեան հարցերին նուիրում, 1936 թուականի իր Կոնդակից.

«Նպատակին ծառայելու համար, նոր հոգեւորականութիւնը զինուած պիտի լինի նոր-սգոյն գիտութեամբ, ունենայ բրիտանոնէական փիլիսոփայական լայն տալիստայեացք: Նա հիմնականօրէն ծանօթ պիտի լինի ներկայ գիտութիւններին, իմաստասիրութեան և սոցիալական գիտութիւնների եզրակացութիւններին, մանաւանդ ուսումնասիրած լինի բրիտանոնէական կրօնի հիմնական սկզբունքները»:

Մեր, աւագ սերնդիս պարտքն է՝ ոչ միայն արթուն կերպով հսկել ու գործել, որպէսզի մեր կրթական հաստատութիւնները այդ գիտելիքները եւ զարգացումը ջամբեն մեր սաներին եւ շրջանաւարտներին, այլեւ ուշադիր ու աշխուրջ հետեւել, որ նրանք նաեւ ձեռնադրուելուց յետոյ եռանդալից աշխատեն աւելի խորացնելու իրենց գիտելիքները, աւելի ընդարձակելու իրենց զարգացումը, անձանձոյթ ընթերցանութեամբ եւ, ուր որ հնարաւոր է, յատուկ մասնագիտական դասընթացների հետեւելով:

Ահա այս մտադրութեամբ եւ այս ակնկալութեամբ է որ քաներկու տարիներ առաջ, 8 Յուլիս 1958ին, որոշեցինք մեր Եկեղեցու մէջ վերահաստատել՝ վարդապետական ասիաններ շնորհելու աւանդական հին կարգը, նկատելով դրանք իբրեւ գիտական ասիաններ եւ ոչ թէ պարզապէս ձեռնական, անբովանդակ բնոյթ կրող պարզեւաբաւականներ, երբեմն նոյնիսկ ուղորմութեան նման շնորհուած:

Մեր որոշումն էր վարդապետական չորս ասիանները շնորհել այն արեղաներին, որոնք կը ներկայացնեն նուազագոյն յիսուն մեքենագրուած էջերից բաղկացած մի ինքնուրոյն աշխատասիրութիւն, որպէսզի յիշ քննարկման եւ գնահատման յատուկ մի յանձնաժողովի կողմից եւ յիշ նրա հրապարակային պատշաճութեան, Հայրապետի հրամանով վարդապետական չորս

աստիճանները շուրջնուհին րեկնածուին, Օսականի Ս. Մեսրոպ եկեղեցում, աւանդական տրչուրեան արարողութեամբ:

Մայրագոյն վարդապետութեան աստիճանների տրչուրեան համար հաստեղ էին նոյն կարգը, այն տարբերութեամբ որ րեկնածուի ներկայացրած աւեսաստիրութիւնը պէտք է լինի գիտական բնոյթ կրող մի ինքնուրոյն ընդարձակ ուսումնասիրութիւն՝ բաղկացած նուագագոյն իննսուն մեքենագրութեամբ էջերից:

Թէ՛ մասնաւոր եւ րէ ծայրագոյն վարդապետութեան համար պատաստած աւեսաստիրութիւնները պէտք է նուիրուած լինեն աստուածաբանական, եկեղեցագիտական, կրօնա-բարոյական, եկեղեցա-մատենագրական կամ նման այլ նիւթերի եւ հարցերի:

Այս կարգը անխափան գործադրուած է Մայր Աթոռում առանց բացառութեան:

Արդ, քաջալերելու եւ գնահատելու համար մեր երիտասարդ հոգեւորականների ջանասիրութիւնը եւ մատուցած աւեսաստեղ, այսու Մեր կոնդակով պատք ենք համարում պատուէր տալ Մայր Աթոռիս միաբան սրբազան եպիսկոպոսաց դասին, որ ամէն տեղ յարգուի վարդապետական աստիճաններ շուրջնելու վերաբերեալ Մեր որոշումը, նախօրօք տեղեկացնելով Մայր Աթոռ այդ մասին, խորհրդակցելու համար Մեզ հետ:

Նաեւ եղբայրաբար, մեր եկեղեցու նուիրապետական Աթոռների շուրջնազարդ գնահակալների ուշադրութեանն ենք յանձնում Մեր վերահաստատած եւ գործադրութեան դրած վերեւ յիշուած կարգը:

Ջերմապէս հրաւիրում ենք Հայաստանեայց եկեղեցու բոլոր պատասխանատու հոգեւոր հայրերին եւ եկեղեցական ազգային իւսանողութիւններին, որ նախանձախնդիր լինեն եւ հետամուտ, որ մեր երիտասարդ հոգեւորականները առաւել չափով ձեռք բերեն մատուցող հասունութիւն եւ գիտական պատաստութիւն, ու իրենց առաքելութեան ամբողջ ընթացքում ձգտեն քաջապահել մեր ժամանակների հոգեւոր, գաղափարական ու գիտական զարգացումների հետ:

Անկեղծօրէն, լրջօրէն, վնդական կերպով փորձենք մեր եկեղեցին գոնէ մօտեցնել՝ մեր լուսամիտ եկեղեցական հայրերի եւ եռամեծ վարդապետների մատուցած կատարելութեան մակարդակին:

«Իմաստունի գիտութիւնը յորդում է հեղեղի պէս եւ նրա խորհուրդը նման է կեանքի աղբիւրի» (Սիրաք, ԻԱ. 16): Ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Տուաւ Կոնդակս ի 27 Փետրուարի

1980 Փրկչական ամի,

եւ ի տուածիս Հայոց ՌԵԻԹ,

ի մայրավանս Սրբոյ էջմիածնի

ՀՄԲ. 1012

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԺՈՂՈՎԻ ՄԸ ԱՌԻԹՈՎ

«Բայց նախ՝ պարտ է Աւետարանիս քարոզել»

(Մրկ. ԺԳ. 10):

Աւետարալիոյ նախկին մայրաքաղաք Մէլպուռնի մէջ, ութսուն տարբեր երկիրներէ եկած՝ երկու հարիւր եկեղեցիներու հինգ հարիւր պատգամաւորներ և նոյնքան հիւրեր, ունկնդիրներ և թղթակիցներ, երկու երկար շաբաթներ խորհրդակցեցան եկեղեցւոյ առաքելութեան մասին, Տէրունական Ազօթքի մըթ-նոլորտին մէջ՝ Աստուծոյ Արքայութեան ցանկացող։ Այսօրուան աշխարհի խառնակութեան մէջ, վերականգնել և նոր ձայնով պատգամել Աւետարանը բոլորին, հինգ երկրամասերու ամէն զոյնի և ցեղի մարդերուն լսելի ընելու չափ Խաչի Ճառը։ Այս էր մտադրութիւնը և մտահոգութիւնը ներկաներուն։

«Սիոն»ի ներկայ թիւին մէջ կը հրատարակենք նկարագրականը ժողովին և թարգմանութիւնը գրութեան մը՝ Ս. Պատարագի մասին, որ մեր եկեղեցւոյ հասկացողութեան հարազատ արտայայտութիւնը ելաւ ժողովին որդեգրած յայտարարութիւններուն մէջ։

Մեր նպատակն է մի քանի խորհրդածութիւններ ներկայացնել այստեղ, ոչ թէ նպատի մասին, զոր մեր եկեղեցին կրնայ բերել նման ժողովի մը, այլ բնութագրակա՝ այն նպատի մասին որ միջազգային նման հաւաքոյթներ և հոն արտայայտուած բազմազան միտքեր կրնան բերել մեր եկեղեցիին, երբ մենք ևս կը փորձենք վերամտածել մենք զմեզ՝ այսօրուան աշխարհի կացութիւններուն դիմաց։ Մեր ժողովուրդը կ'ապրի այսօր պարտադրանքներուն տակ մեղի օտար այնպիսի պայմաններու, որոնք մեր նկարագիրը կը խաթարեն և մեր հայեցիութիւնը կ'աղաւաղեն, օտարացնելու չափ դատողութեան մեր ձեր և մեր զգացականութիւնը։

Կարևորագոյն հարցը, որ կը բխի նման հաւաքոյթներէ, ուր կը շեշտուի եկեղեցիներու աւետարանչական առաքելութեան կարևորութիւնը, կը ֆնայ նոյն. մեր եկեղեցին, որուն առաքելութիւնը եղած է «նախ՝ Աւետարանը քարոզել», ո՞ր չափով կը յաջողի կենդանի պահել Աստուծոյ խօսքը մեր ժողովուրդի ականջին։

Վերջերս, յարգելի մտաւորական մը, խորհրդածելով մեր եկեղեցիի մասին, կը գանգատէր թէ «հայ քահանայ ու վարդապետ քարոզիչներ ... Հին կամ Նոր Կտակարանին մէջ պատմուած հրաշքի մը դէպքը կը հազորդեն տառացի հարազատութեամբ, առանց անկէ այլաբանական իմաստ մը քաղելու ...»։ Կան տակաւին մեր մէջ անցեալ դարէն յամեցած մտածողներ, որոնք կ'ուզեն հայ քարոզիչին թելադրել զաղափարը կրօնքի մը առանց Աստուծոյ և եկեղեցիի մը առանց դաւանանքի, վերածելով զայն «խորհրդանշական» իրականութեան

մը, որուն բարոյացուցիչ ազդեցութիւնը միայն դրական նպաստ մը կը բերէ մեր կեանքին: Ռոմանթիք Յիսուսի մը կը նային անոնք, ոչ թէ հրաշագործ իր ներկայութեամբ, այլ իր քարոզած «Երանիններ»-ու հրաշքով, «Ժողովուրդները ապականութեան, ոճիրներու և պատերազմի աղէտներէն ու սարսափներէն փրկելու և աւելի ազնիւ ու պայծառ կենցաղի մը քարափը հանելու համար»:

Անցեալին կը պատկանին այլևս փորձերը, որոնք կատարուեցան յանուն զիտութեան և յառաջդիմութեան, պարպելու համար կրօնքը իր խսկական բովանդակութենէն՝ որ է հաւատքը թէ «Քրիստոս է իմ Աստուած և փառաւոր արարից զնա»: Աւետարանը քարոզել, երէկ, այսօր, «նոյն և յաւիտեան» կը նշանակէ տալ լուրը թէ «Բանն մարմին եղև և բնակեաց ի մեզ» և աւետել Աստուծոյ արքայութիւնը կը նշանակէ շարունակ պատմել Յիսուսի Քրիստոսի պատմութիւնը իբրև վարդապետ և բժիշկ, խաչեցեալ և յարուցեալ, իրաւ մարդ և իրաւ Աստուած, Փրկիչ և Տէր:

«Եւ երբ Աստուած կամեցաւ, իմ մօրս որովայնէն իսկ զատարսչեց զիս և կոչեց զիս իր շնորհներուն միջոցաւ, յայտնելու համար ինձմով իր Որդին, սրպէսզի յայտնեմ զԱյն հեթանոսներուն» (Գաղտ. Ա. 15): Եկեղեցին, որովայնէ ընտրուած և աստուածային շնորհով բարրառող քարոզիչն է Աստուծոյ Որդին, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս Առաքեալը ինք իր մասին, որովհետեւ քարոզութեան նպատակն է դարձը, իբրև հետևանք «Ծունչին», այսինքն Սուրբ Հոգիի ներազդեցութեան, անհատական, հոգեկան կամ զգացական կեանքէն ներս: Դարձը կեանքի ուղիի հիմնական անկիւնադարձ մըն է բանէ մը դէպի ուրիշ բան: Ան հաւատարմութեան փոփոխութիւն է, զոր հաւատքը կ'իրադրօժէ, անցք մը հաւատարմութենէն մարդկայինին դէպի հաւատարմութիւն Աստուծոյ: «Եթէ ոք կամիցի զկնի իմ զալ՝ ուրասցի զանձն, և առցէ զխաչ իւր՝ և եկեացէ զկնի իմ» (Մաթ. ԺԵ. 24): Դարձը, Աւետարանի պատգամին ոյժով, փոփոխութիւն մըն է ապահով հանգստութենէն դէպի անապահովութիւնը «անտուն» տաքեալին, որ, Յիսուսի բառերով (Մաթ. Լ. 20), «Հունի տեղ մը, ուր իր զուլը կարենայ հանգստացնել»:

Աւետարանի շունչը, երբ դարձի բերաւ հայ ժողովուրդը «ի կռապաշտութենէ յԱստուածզիտութիւն», զգեցուց հայուն «նոր մարդը, որ ըստ Աստուծոյն հաստատեալ է», ինչպէս կ'ըսէ Առաքեալը (Եփես. Գ. 24), երբ կը խօսի Աստուծոյ նմանելու կոչումի մասին, որ քրիստոնեայ մարդու ներքին կեանքին հիմնական հետապնդումը պէտք է ըլլայ: Հայոց դարձը դէպի բրիստոնէութիւն պատմական այն յեղաշրջումն է, որով կոչուեցան մեր հայրերը Աստուծոյ որդիութեան, կարենալ խօսելու չափ Անոր հետ իբրև իրենց հայրը, որ «յերկինս է»: Հայր-որդի և որդի-հայր փոխադարձ յարաբերութիւնն է ժողովուրդի մը և իր պաշտած Աստուծոյն միջև, որ մեզ ըրաւ «Ի Յիսուս Քրիստոս», «որդի և Ժառանգ Աստուծոյ»:

Ամէն անգամ որ Ս. Էջմիածինէն բաշխուած Ս. Միւսոնին իւղով կ'օժուէին հայ մանուկի մը զգայարանները, նոր բրիստոնեայ մը դարձեալ կը ծնի «ի ջրոյ և ի Հոգւոյ»: Այդ դէպքն է զոր քահանան կը բնութագրէ իբրև «լինել Ժառանգակից Քրիստոսի և տաճար Հոգւոյն Սրբոյ»: Հայը, դարերով այդ կերպարանափոխութենէն անցած, զգացած է Եկեղեցիի աւագանէն սկսուած իր

վերածնունդը, մինչև մեր օրերը, ինչպէս որ կը յայտարարէ Թէքէեան. «Եկեղեցին Հայկական ծննդավայրն է հոգւոյս»:

«Եկեղեցին Հայկական»ը Թէքէեանի հայկականութեան «հաւատարմատն» է: Ամբողջ հատորին մէջ, զոր Վահէ Վահեան հրատարակեց երկու տարիներ առաջ, պիտի չզսնէք տողեր սրունք յայտնաբերեն մեծ հայուն հոգիին խորքը, որքան այս մէկը, որ հայ հաւատքի երդն է, ժամանակէն և պատահալանութիւններէն վեր, Բայց սրովհետեւ ըսուած է թէ

«Եկեղեցին Հայկական բարձր բերդն է հաւատքին իմ պապերու...»

«Որուն առջև՝ զլիսահակ կու գայ իմ ազգս ամբողջ

«Հաղորդուիլ անցեալին հաց ու զինուով կենսառոյժ...»

մեր օրերու Թէքէեանագիտները ի Հայաստան և այլուր, իրենց յառաջարաններուն և երկարապատում յօդուածներուն մէջ, ոչ մէկ բառ կամ ակնարկութիւն կ'ընեն Վահան Թէքէեանի այս զուլս-զործոցին:

Հայ Եկեղեցին, մեր օրերու կարգ մը հայ մտաւորականներու պատոր հայուածքին դիմաց, դադրած է ունենալէ «դէպի երկինք բարձրացող զապանի ճամբայ մը»: Ամէն անգամ որ կը խօսին Պոլոյ կամ Արևելեան Հայաստանի մտաւորականութեան մասին, նոյնիսկ անցեալի մեր մեծագոյն բանաստեղծներու մասին, ինչպէս՝ Նարեկացին, մեր այսօրուան զրականագէտները կը փորձեն շուքի մէջ պահել լուսաւոր այն իրողութիւնը թէ Թէքէեան կամ Զօհրապ, Սիսմանթօ կամ Վարուժան ուժեղ հաւատքի մարդիկ էին, սնած Աւետարանի զիտուժեալ և Հայ Եկեղեցիի շունչով, իրենց պապերուն նման:

Տակաւին 1893ին, խօսելով նոր սերունդի դաստիարակութեան մասին, Գրիգոր Զօհրապ կը զանգատէր. «Պզտիկ հեղինական ժպիտ մը ունին իրենց տրժգոյն շրթանցը վրայ. միամիտ կը գտնեն զմեզ. հաշիւի և ապացուցութեան պէս բառեր ունին բերանին»: «Առաջին ուսումը որ պարտինք սորվեցնել այսուհետեւ նոր սերունդին, հաւատքի ուսումն է»:

Հաւատքի ուսումը Աւետարանի քարոզութիւնն է և այդ քարոզութիւնը Եկեղեցւոյ բնմէն տրուած Կիրակնօրեայ քարոզները չեն լուր: Մտքի մարզանք մը կամ մասնագիտական ուսումնասիրութիւն մը ըլլալէ աւելի, Եկեղեցին ստեղծած հոգևոր կեանքի կշռոյթ մըն է ան, որ հաղորդութեան կենսունակ վիճակ մը կը ստեղծէ և կը զարգացնէ հաւատացեալին և իր Աստուծոյն միջև, Աստուած մը, սակայն, որ ներկայ է իր «բանիւ», խօսքով, որ Աւետարանն իսկ է, բազմած մեր խորաններուն, խնկարկութեամբ բարձրացուած մեր ձեռքերուն վրայ և ջերմօրէն համբուրուած ամէն ժամերգութեան վերջաւորութեան, երբ «Կեցո՛, Տէր» կը մաղթենք անոր նայելով: «Ասէ Աստուած» կը պատգամէ Սարկաւազը Աւետարանի ընթերցումէն առաջ, հրաւիրելու ունկնդիրներուն զիտակցութիւնը թէ որեւէ քարոզէ կամ բացատրութենէ առաջ, անոնք կոչուած են հաղորդուելու Աստուծոյ խօսքին անմիջականօրէն, բանալով իրենց հոգիները անոր «յաւէտ կենդանութեան»:

Աւետարանին քարոզը մեր Եկեղեցիին ստեղծած ճարտարապետութիւնն է, որ իր խորհրդանշական գեղեցկութեամբ, խնկարոյր միջնորոտով «կարծես նաւ մ'է ծփուն», որ կը վերացնէ հոգին դէպի յաւիտենական բարձունքները:

Աւետարանին քարոզը մեր եկեղեցիին արարողութիւններն են, որոնք ամէն օր «սաղմոսիւք և օրհնութեամբ և երգօք հոգևորօք»՝ անդադար կը փառաւորեն «զՀայր և զՈրդի և զՍուրբ Հոգի»:

Աւետարանին քարոզը մեր հնաբոյր լեզուի խորհրդաւորութիւնն է, որ անփոխարինելի հրապոյրով մը կը յաջողի դտնել սրտի ճամբան, Աստուծոյ խօսքը հասկնալի ընելէ աւելի՝ զգալի ընելու համար մեր մտքին:

Աւետարանի քարոզը Հայ եկեղեցիին հաստատած տօներու շարքն է, ուր ամէն օր կը պատմուի Քրիստոսի կեանքը, ազգային և օտար սուրբերուն փառքը, նահատակներու մարտիրոսութիւնը և համայնքային կեանքը կը լեցնէ կիրակամուտի «Լոյս զուարթ»ով մը՝ բացուող արշալոյսներու վրայ, որոնք Յարութեան յաղթանակի մեր անխախտ հաւատքով են երգուած:

Աւետարանին քարոզը մեր ժողովուրդին պատմութիւնն է զրուած Վարդանանց արիւնով և Լուսաւորչի տեսիլքին լոյսով: Պատմութիւնն է ան մեր պայքարներուն, որոնք պարտութիւն չճանչցան, որքան ասան որ «ոչ ոք» կրցաւ «խախտել զմեզ յայսմ հաւատոյ»: Մեր հայրերը հաւատացին թէ Աստուած «սիրեաց զնոսա և առաւել սիրեաց զնոսա» իբրև ժողովուրդը Այրարատեան աշխարհին, իբրև «որդիք Թորգոմայ», ընտրուած վայելելու Իր յատուկ նախախնամութիւնը, կոչուած՝ ըլլալու «հօտը փոքրիկ», ժառանգելու համար խոստումը՝ տրուած Աբրահամի. «Ես եղիցիմ ձեզ Աստուած և դուք եղիցիք ինձ ժողովուրդ»: Մեր նախնիք աստուածային այս խոստումի լոյսին տակ զրեցին մեր պատմութիւնը, իբրև շարք մը վերապրումի հրաշքներու, իրազործուած երբեմն սուրով, բայց միշտ մեր ցեղային յատկութիւններու յամառ տոկունութեամբ և մեր մշակոյթի որակով:

Այսօր, Աւետարանին այդ քարոզը, որ զանգակներու զօղանշով կ'աւետուէր և հաւատացեալներու բազմութիւնները կը լեցնէր «հաց ու զինեով կենսառով», հազիւ թէ բնաբան մըն է Աւետարանի, որ կը փորձէ հասնիլ պարպըւած եկեղեցիներու սակաւաթիւ այցելուներու անուշադիր ականջին: Հարցը այլևս քարոզի ձևը կամ պարունակութիւնը չէ, որքան Աւետարանին «կղզիացում»ը հայկական մեր կեանքին մէջ: Մեր ժողովուրդի զաւակները չեն երթար այլևս «դէպի աղբիւրը լոյսին», ստանալու համար կենսատու խօսքը, որովհետև չեն մասնակցիր եկեղեցիի առօրեայ կեանքին:

Ի՞նչ կրնայ ընել եկեղեցին որ մեր ժողովուրդը վերակապուի իր պաշտած Աւետարանին, որպէսզի չպակսի օրհնութիւնը «Սուրբ Խաչիւ և Սուրբ Աւետարանաւ» տրուած «արևելեան կոյմն աշխարհի»՝ Հայրապետութեան և Հանրապետութեան Հայոց:

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԺՈՂՈՎ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՒԵՏԱՐԱՆՋՈՒԹԵԱՆ

(Մէլայուռն, Մայիս 12-25, 1980)

Աւստրալիոյ նախկին մայրաքաղաք Մէլպուռնի մէջ, ութսուն տարբեր երկիրներէ եկած երկու հարիւր եկեղեցիներու չորս հարիւր ներկայացուցիչներ եւ վեց հարիւրէ աւելի ունկնդիրներ, հիւրեր, թղթակիցներ եւ թեղական եկեղեցիներ երկու երկար շաբաթներ խորհրդակցեցան եկեղեցւոյ առաքելութեան մասին: Այսօրուան աշխարհի խառնակութեան մէջ, վերականգնանցնել եւ նոր ծայնով պատգամել Աւետարանը բոլորին, հինգ երկրամասերու մարդկութեան լսելի ընելու չափ Խաչի ճառը, այս էր մտադրութիւնը ժողովականներուն:

Համաշխարհային այս համագումարին, որուն առաջինը տեղի ունեցած էր 1910ին, Սկովտիոյ Էտիմպուրա քաղաքին մէջ, իրար բերելու եւ համադրելու համար եկեղեցիներու առաքելական գործունէութիւնը, մտածուած էր վերջ մը դնել Բողոքական եկեղեցիներու մրցակցութեան, որուն հետեւանքով, Ափրիկէի եւ Ասիոյ մէջ մանաւանդ, նոր քրիստոնէացող ժողովուրդներուն մէջ, կը բազմանային եկեղեցիները եւ անոնց բաժանումները, միսիոնարներու տեսակին չափ: Անոր համար ալ, այս համագումարները կը ճանչցուէին իբրեւ «Միսիոնարութիւններու ժողով»: Եօթնասուն տարիներ ետք, նոր կացութիւնները պարտադրեցին փոփոխութիւն մը նաեւ «Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան համագումարի» բնոյթին եւ նպատակին: Միսիոնարական առաքելութիւններէն ծնած եկեղեցիները անկախ եկեղեցիներ են այլեւս, որոնց առջեւ բացուած է նոր տեսակի աւետարանչութեան ասպարէզ մը. բերել իրենց խօսքն ու գործը իրենց երկրի անկախութեան, ներքին պայքարներու եւ ընկերային շարժումներու աղմուկին մէջ, յանուն Աստուծոյ եւ Անոր փրկարար զօրութեան:

Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդի «Առաքելութիւն եւ Աւետարանչութիւն» բաժնի Տնօրէն Տըթ. Էմիլիօ Քասթրօ, հետեւեալ բառերով բնութագրեց համաժողովին մտադրութիւնը. «Մեր նպատակն է օգնութեան հասնիլ եկեղեցիներուն, կատարելու համար առաքելական կոչումը»: Առաքելական այդ կոչումը կը մղէ այսօրուան եկեղեցիները որ աւետարանչական իրենց գործունէութիւնը չնկատեն միայն միսիոնար քարոզիչներ զրկել օտար երկիրներ, լսելի ընելու համար Քրիստոսի անունը անոնց որ բնաւ լսած չեն զայն, այլ նոյն Աւետարանական ծայնը յստակել եւ բարձրացնել իրենց անմիջական շրջանակին մէջ: Ժողովը յատուկ ուշադրութիւն դարձուց տարբերութիւններուն, որոնք իւրաքանչիւր երկրամասի վրայ աւետարանչութեան կու տան տեղական կոչում մը, որպէսզի Աւետարանը ըլլայ եւ մնայ «աղքատներուն բերուած բարի լուրը»:

Մէլպուռնի ժողովին, Հայաստանեայց եկեղեցին մասնակցեցաւ չորս եկեղեցականներով. Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան, Տ. Գարեգին Արքեպս. Գազանճեան, Հոգշ. Տ. Աղան Ծ. Վրդ. Պալիօզեան եւ Տ. Անանիա Վրդ. Արապաճեան: Տ. Շահէ Արքեպս. եւ Տ. Անանիա Վրդ. ներկայացուցիչներն եղան Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան, իսկ Տ. Գարեգին Արքեպս. եւ Տ. Աղան Ծ. Վրդ.՝ Աւստրալիոյ Քրիստոնէական եկեղեցիներու ժողովին:

Հայ եկեղեցին, ինչպէս Ուղղափառ եւ Արեւելեան եկեղեցիները իրենց ներկայացուցիչներով մասնակցեցան «Առաքելութիւն եւ Աւետարանչութիւն» համագումարին, բերելու համար իրենց փորձառութիւնն ու աւանդութեան թելադրած իմաստութիւնը խորհրդակցութիւններու, որոնք նոր ուղիներ կը փնտռէին Աստուծոյ թագաւորութիւնը կարելի ընելու այսօրուան աշխարհին մէջ: «Եկեղեցի արքայութիւն քո» Տէրունական Աղօթքի խօսքերը ընտրուած էին իբրեւ բնաբանը ժողովին: Եւ համագումարը բաժնուեցաւ չորս բաժիններու, բնորոշելու համար «արքայութիւն» բառին իմաստը՝ աղքատին, պայքարող մարդուն, եկեղեցիին եւ վերջապէս՝ այս աշխարհի իշխանաւորներուն: Առաջին բաժնի նիւթն էր. Բաբի լուր աղբաւորուն. երկրորդին՝ Ասուծոյ քաղաւորու-

թիւնը եւ մտղկային պայմանները. երրորդինը՝ Եկեղեցին՝ վկան Արքայութեան. չորրորդինը՝ Խաչեցեալ Քրիստոսը կը հեզեմ մտղկային իւստանութիւնները:

Ժողովականները, բաժնուած չորս խումբերու, որոնցմէ իւրաքանչիւրը ունէր իր ատենապետը, քարտուղարը եւ խմբագրական մարմինը, տասը օրեր աշխատեցան խորհրդակցեցան, ենթա-յանձնախումբերու բաժնուեցան եւ իրենց տեսակէտները խմբագրած՝ բերին Ընդհանուր Ժողովին: Երրորդ բաժնին (Եկեղեցի) ատենապետեց Տ. Շահէ Արքեպս.:

Շատ երկար պիտի ըլլար տեղեկագրել եւ մանրամասն ներկայացնել իւրաքանչիւր բաժնի պատրաստած տեղեկագիրը: Բաւ ըլլայ նկարագրել այստեղ Ժողովին ներկայացուած գլխաւոր հարցերը, ընդհանուր տրամադրութիւնները, յայտարարութիւնները եւ բանաձեւուած հեռանկարները Եկեղեցիներու ապագայ գործունէութեան առջեւ:

Ժողովականները յատուկ ուշադրութեամբ մը ականջ դրին «երրորդ աշխարհ» կոչուած երկրամասերու քննադատող եւ ամբաստանող ծայնին, որ պահանջք կը դնէր վերջ տալու գաղթաշխարհակալութեան (colonialism) նոր ձեւերուն, որով կը ճգմունի ազատագրական շարժումները եւ լուծութեան մէջ կը խնդրուին արդարութեան ծարաւի ճիշդերը: «Մենք հաւաքուեցանք Մէլպուռն, հնազանդելով խաչեալ, յարուցեալ եւ համբարծեալ Քրիստոսի, քննարկելու համար մեր կոչումը, որ է ըլլալ վկաններ Անոր ամբողջ աշխարհի մէջ: Անգամ մը եւս բերուեցաւ մեր ուշադրութեան թէ Արեւմուտքի գաղթատիրութեան տարածումը կ'երեւի երրորդ Աշխարհի ժողովուրդներու մեծ մասին իրենց բարբարոսական ներխուժում մը: Վէրքերը սպիացած չեն:

«Դաղթատիրական ժամանակաշրջանին վերջացած ըլլալը չէ՝ եղած վերջը տիրակալութեան: Մէկ իշխանութիւն վերցուած է, սակայն եօթը ուրիշներ փոխանակած են զայն: Զարգացեալ աշխարհի մեծ մասեր կուսակալաւոր եւ զօրեւելած են գերիշխան Մեծերու պայքարին, ուղղակիօրէն կամ ուրիշներու միջոցաւ: Որոշ երկիրներ զինուորական գրաւումի, քաղաքական ճնշումի եւ գաղափարական արշաւի ենթարկուած են: Ուրիշներ կ'ապրին շահագործումը միջազգային ընկերութիւններու (transnationals), որոնք, տեղական ընտրանիի մը միջոցաւ, հաստատած են իշխանութեան նոր կեդրոններ, որոնք շրջապատած են երկրագունտը: Մասնագիտական եւ կազմակերպչական յառաջդիմութեան որոշ ձեւեր մեծ շահեր կ'ապահովեն, որոնք օգուտ կը բերեն ամէնուն, բացի աղքատէն:

«Մենք. Մէլպուռնի մէջ, դէմ յանդիման եկանք այն իրականութեան հետ որ Եկեղեցիին մոզսակցութիւնը գաղթատիրական իշխանութիւններուն հետ, անցեալին այնքան անգամներ դատապարտուած, կը շարունակուի մինչեւ այսօր: Բարգաւաճ ընկերային կարգերուն մէջ, որոնք կը ծաղկին բազմաթիւ աշխարհներու հարուստ կեդրոններուն մէջ, լաւ քրիստոնեայ մարդիկ եւ ուրիշներ, «անխիղճ անմեղութեամբ» մը, ամբողջ աշխարհը կը կլանեն...»:

Յանուն արդարութեան քննադատող կծու բառերով, Ժողովականները կշռեցին այսօրուան աշխարհին ընկերային կացութիւնը: Ժողովի հոգեբանութեան վրայ խոր ազդեցութիւն գործեց Սալվատորի Ռոմէթո Արքեպիսկոպոսի սպաննութեան պարագան, որ բացայայտ լոյսի բերաւ Լատին Ամերիկայի ժողովուրդներու ողբերգութիւնը: Այս մասին եղած յատուկ յայտարարութիւնը կ'ըսէ. «Մենք կ'անդրադառնանք թէ ողբերգական այս կացութիւնը էլ-Սալվատորի յատուկ չէ միայն: Բաց զիրք եւ նշան մըն է, որ կը յայտնէ իրականութիւնը այն երկիրներուն, որոնք զինուորական բռնապետութեան տակ կ'ապրին, ներշնչուած ազգային ապահովութեան վարդապետութենէն եւ որոնք կը շարունակեն արիւնը թափել ժողովուրդին...»:

«Մենք կ'անդրադառնանք նաեւ որ այս բոլորը կարելի պիտի չըլլար առանց Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու զինուորական միջամտութեան...»:

Աղքատութեան պատճառները արմատախիլ ընել, մասնակցիլ ընկերային այն պայքարներուն՝ որոնք արդարութեան կը ձգտին, նոր տեսակի ընկերութիւն մը կառուցանելու երազով, եւ վերականգնել ամէն աստիճանի մարդուն մէջ՝ մարդկային ինքնագիտակցութիւնը, նոր առիթներն են տրուած Եկեղեցիներու որ վերանորոգեն իրենց առաքելութեան կերպը եւ վերադառնան «աղքատին Եկեղեցին» ըլլալու աստուածաշնչական իրենց կոչումին:

Համաժողովին երրորդ բաժինը (եկեղեցին՝ վկան արքայութեան) ներկայացուց համաժողովին եկեղեցիին կոչումը՝ ըլլալու «խորհրդակատար»ը Աստուծոյ արքայութեան, նոր հասկացողութեամբ։ Եւ այս՝ հինգ ուղիներով։

ա) Ըլլալ քարոզ Աստուծոյ «քարի լուր»ին «ի զին հակադրութեան որոշ կացութիւններու», որպէսզի «ներկայ ճիգերով, եկեղեցին խօսի տեղական մշակոյթի լեզուով»։

բ) Ապրիլ ապագան այսօր, ըլլալով «չարչարեալ եւ յարուցեալ մարմինը Քրիստոսի»։ «Եկեղեցիին ամբողջ կեանքը ուղղուած է ըլլալու վկայ մը, խորհրդակատարական կեանքով մը, ուր կը միանան աղօթքը, խօսքը, ծառայութիւնը եւ արարողութիւնը ... Արքայութեան նախաճաշակի այս կեանքը ապրելով, եկեղեցին ստիպուած է դիմագրաւել արժէքներու դրոյթիւններ, գաղափարականներ եւ զինք շրջապատող ընկերութեան սովորութիւնները, ըլլալու համար մաս՝ այդ ընկերութեան»։

գ) Յատուկ ուշադրութիւն դարձնել դէպի հիւանդը եւ մահամերձը, բերելով աղօթքին մխիթարութիւնը ցաւի եւ տառապանքի մէջ ապրող լքուածին, եկեղեցիի ծառայութեան ամենէն հարազատ արտայայտութիւնն է։

դ) «Ամէն տեսակի մշակոյթի մէջ կատարած իր առաքելութեան մէջ, եկեղեցին կոչուած է ըլլալու վկան մարմնացեալ Քրիստոսի ընտանեկան կեանքին, պաշտամունքին, արուեստին եւ պայքարներուն մէջ թափանցելով եւ քրիստոնէացնելով զանոնք։

«Այնպիսի ընկերութիւններու մէջ ուր քրիստոնէական հաւատքը կամ եկեղեցի մը աւելի մօտէն շաղախուած են ազգային ինքնութեան հետ, միասնական վկայութիւնը առիթ մը կ'ընծայէ քրիստոնէական հաւատքին աւելի զօրացնելու քննադատողի իր դերը, մշակոյթը ձեւակերպելու իր ճիգին մէջ։

«Եկեղեցիները կը գործածեն մշակոյթի մը լեզուն, ստեղծելու համար հաւատքի աւելի հարազատ եւ տեղւոյն հասկնալի արտայայտութիւններ»։

Ազգային ինքնութեան եւ մշակութային որոշ միջավայրին կապուած են նաեւ քաղաքական կացութիւններ եւ ընկերային խմբումներ։ «Ժողովուրդի վստահութիւնը եկեղեցիին նկատմամբ եւ եկեղեցիին հաւատալիութիւնը մեծ չափով կախում ունին այդ եկեղեցիին բարոյական սկզբունքներու ընտրութենէն եւ նախընտրութենէն՝ քաղաքական նպատակներու հանդէպ, որոշ ընկերութեան մը կեանքէն ներս»։

Վերջապէս՝ «Յարգանք ուրիշ եկեղեցիներու անդամներու եւ ծէսին նկատմամբ, արգելք հանդիսանալու չափ որ եկեղեցի մը մրցի ուրիշի մը հետ եւ փորձէ խլել անոր անդամներէն»։

ե) «Ս. Պատարագը իբրեւ փորձառութիւն մը Աստուծոյ թագաւորութեան» ներկայացուցաւ ժողովին գեղեցկօրէն շարադրուած թուղթով մը, որը թարգմանուած է ամբողջութեամբ, ներկայ նկարագրականի վերջաւորութեան։

Համաժողովին չորրորդ բաժինը նկատի առաւ «մարդկային ոյժ»ը, տիրակալ իշխանութիւնները եւ խաչի դիմադրութիւնը անոնց։ Եկեղեցիներուն ուղղուած ամենէն ուժեղ եւ յանդուգն կոչերը եկան այս չորրորդ բաժինէն։

«Աստուածաբանութիւն մը ուսուցուցեալ որ արտայայտիչն էր տիրող իշխանութեան մշակոյթին եւ ոչ մէկ առիթ կու տար արտայայտելու ճնշուած մարդու պէտքերը։ Բազմաթիւ երկիրներու մէջ, եկեղեցիները եղան եւ կը շարունակեն ըլլալ մասնակից, նոյնիսկ օրհնութիւն մը՝ տնտեսական անարդար կարգերու եւ ոյժերու։

«Եկեղեցիին հարստութիւնը պէտք է գործածուի զօրավիգ կանգնելու համար աղքատներու պայքարին՝ վերջ մը տալու անարդար ընկերային կարգերու։

Նման տրամադրութիւններով, ժողովը բազմաթիւ կոչեր ըրաւ, ուղղուած եկեղեցիներուն եւ ի նպաստ «աղքատին», պայքարող եւ մարտիրոսացող փոքրամասնութիւններուն, տառապող եւ շահագործուող ժողովուրդներուն, խաղաղութեան համար պայքարողներուն եւ արդարութեան ծարաւը ունեցող մարդկութեան։

Բացման իր ճառին մէջ, Տրթ. Էմիլիօ Քասթրօն ըսաւ. «Ընդհանրապէս, պատմութիւնը գրուած է յաղթողներու ձեռքով։ Քրիստոնէական մտածումը չէ խուսաբած այս օրէնքէն։ Ան գրուած է անոնց կողմէ, որոնք պատերազմներ շահած են եւ այժմ յաղթողներն են աշխարհի տնտեսական կազմաւորումներուն մէջ։ Կը յուսանք թէ Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանին նոր երեւոյթներ կը յայտնուին, երբ կը կարդանք իր

խօսքը եւ կը խորհրդածներ իր արքայութեան մասին այս աշխարհի աղքատին փորձառութեան տեսանկիւնէն»:

Աղքատութիւնը յատկանշուեցաւ հետեւեալ բացատրութեամբ. «Աղքատ ըլլալ կը նշանակէ չունենալ, ապրիլ պակասութեան եւ չքաւորութեան մէջ ... աղքատները «փոքրիկ հօտն» են (Ղկս. ԺԲ. 32), աննշան եւ անհետեւանք մարդիկ: Անոնք իշխանութիւն չունին, անծայն են եւ քմահաճոյքին մատնուած Ամենագօրին ...»:

Ժողովը վաւերացուց առաջին բաժնի կոչը, որ կարելի է խտացնել հետեւեալ տողերուն մէջ. «Աղքատը արդէն իսկ ձեռնարկած է առաքելութեան՝ փոխելու համար իր կացութիւնը: Կը սպասուի եկեղեցիներէն որ առաքելաշունչ շարժումով մը ննջուկ կանգնին աղքատին սկսած առաքելութեան ...»:

«... եկեղեցիները պէտք է հրաժարին բարեգործութիւն եւ ողորմութիւն տալու իրենց ձեւերէն ... պէտք է պատրաստ ըլլան լսելու աղքատին ծայր ... եւ սորվին անկէ թէ ինչ ճամբաներով եկեղեցիները օգնած են անոնց, որոնք աղքատութեան պայմաններ ստեղծած են ...»:

«... եկեղեցիները պէտք է շարժին զօրավիգ կանգնելու համար աղքատի պայքարին զինք ճնշողին դէմ ...»:

«... Պէտք է գործօն պայքարի մտնել այն ոյժերուն դէմ՝ որոնք կը ստեղծեն եւ կը պահեն ներկայ կացութիւնը ...»:

«... եկեղեցիները պէտք է փոխեն իրենց կառուցուածքները, ըլլալու համար ընկերը եւ ծառան ...»:

«Աղօթել եւ աշխատիլ Աստուծոյ արքայութեան համար ... կեդրոնացնելով եկեղեցիին ուշադրութիւնը Աստուծոյ այն պարգեւին վրայ, զոր կ'ուզէ բաշխել ամբողջ մարդկութեան — մարդկայնութիւն»:

Երկրորդ բաժինը անդրադարձաւ մարդկային պայքարներուն եւ կոչ ըրաւ եկեղեցիներուն, որ կենան մարդկային պայքարներուն կեդրոնը, հասկնալ, ոյժ տալ, ներկայ ըլլալ միշտ, հալածուիլ չարչարուիլ, միջամտել կառավարութիւններու մօտ, վերաքննութեան ենթարկել հին հաւատարմութիւնները, յանուն արդարութեան, որպէսզի ստեղծուի նոր տեսակի ընկերային կեանք մը:

«Աստուծոյ արքայութեան նշաններ պէտք է որ նշմարուին եւ յայտարարուին իւրաքանչիւր ընկերութեան մէջ: Հին Կտակարանի ուսուցումը կ'ընդգծէ այն համոզումը թէ արդարութիւն, հաւատք եւ Աստուծոյ արքայութեան կարօտը շաղախուած են իրարու եւ մին կը պայմանաւորուի միւսով: Նոր Կտակարանի յայտնութեանական տեսիլքները եւ Յիսուսի կեանքն իսկ եւ ուսուցումը ցոյց կու տան թէ Աստուծոյ արքայութիւնը կապ ունի ընկերութեան մը կառուցումին հետ, ուր ամեն մտքը հաւասար կարելիութիւններ ունենայ ...»:

«... եկեղեցիները չեն կրնար անտեսել այն իրողութիւնը թէ՛ եթէ Աստուծոյ արքայութեան պատգամը հաւատք կը ներշնչէ, ան, միեւնոյն ատեն, առիթ կու տայ ընդդիմութեան եւ իրական հարցեր կը յարուցանէ: Եկեղեցիները պէտք է գիտակցին թէ Աստուած, նոր ճեսակի ընկերային դրօշխուհեութիւններու հաստատումով, կոչ կ'ընէ եկեղեցիներուն՝ նոր տեսակի հաւատարմութիւններ, նոր փառաբանանք, նոր աղօթք եւ մարդկային էականներուն՝ ծառայութեան նոր ձեւեր ստեղծելու:

«Եկեղեցիներ մատնուած ինքնակեդրոն եւ ինքնապաշտպան ըլլալու փորձութեան, սակայն կոչուած են ծառայելու եւ օգնելու: Եկեղեցիներ կան մատնուած ինքզինքնին յաւերժացնելու փորձութեան, սակայն կոչուած են ամբողջապէս նուիրուելու Աստուծոյ թագաւորութեան խոստումներուն եւ պահանջներուն: ... Եկեղեցիներ կան մատնուած ալլամերժ եւ կողմնակցական ըլլալու փորձութեան. ասոնք կոչուած են ըլլալու ծառաները Տիրոջ որ է խաչեցեալ Քրիստոսը, որ ոչ մէկ առաւելութիւն հետապնդեց ինքզինքնին համար, այլ չարչարուեցաւ ամէնուն համար: Եկեղեցիներ հակամէտ են զօրավիգ կանգնելու եւ արտայայտելու ճնշող եւ շահագործող ընկերային կարգեր, մինչդեռ կոչուած են տիրական կացութեան արթուն քննադատողներ ըլլալու ...»:

Բացի չորս բաժիններու տեղեկագիրներէն եւ անոնց թելադրած որոշումներէն, համաժողովը առաւ զանազան որոշումներ, աշխարհի այսօրուան քաղաքական եւ տըն-

տեսական կեանքը յուզող հարցերու նկատմամբ: Երկու հարցեր յատուկ ուշադրութիւն գրաւեցին: Առաջինը՝ զինուորական միջամտութիւններու հարցն էր, որ աղմկալից վիճարանութիւններէ ետք, գտաւ իր բանաձեւումը կոչի մը մէջ ի նպաստ աշխարհի բոլոր տառապեալներուն՝ քաղաքական բանտարկեալներուն, չարաշարուող եւ նահատակուող բազմահազար պայքարողներուն, անարդարութեան զոհերուն եւ անծայն ու անգոր ժողովուրդներուն:

Երկրորդ հարցը սպառազինութեան հարցն էր, որու մասին գոյացած համաձայնութիւնը մաս կազմեց երկրորդ բաժնի տեղեկագրին, հետեւեալ բառերով.

«... Կոչ կ'ընենք որ վերջ տրուի արժական զէնքերուն ամբողջ աշխարհի վրայ: Աւելին՝ կը պահանջենք գոյութիւն ունեցող արժական զէնքերը ոչնչացնել: Կը քաջալերենք մեր եկեղեցիները որ զօրացնեն բոլոր ճիգերը, որոնք կը ձգտին անմիջական առկախումին (moratorium) արժական զէնքերու զարգացումին, գործածութեան եւ արտածումին մինչեւ որ յստակ եւ ապահով միջազգային օրէնքներ հաստատուին արժական ոյժի գործածութեան եւ վտանգաւոր աւելցուքներու մասին ...»:

Ժողովի տեղդութեան տասներեկ օրերու ընթացքին, Մէլպուռնի հայութիւնը, Ս. Աստուածածին Եկեղեցիի Վարչութիւնը եւ Հոգեւոր Հովիւը ճիգ չխնայեցին սպասարկելու եւ իրենց ջերմութեամբ շրջապատելու Հայ Եկեղեցիի ներկայացուցիչները:

Չորեքշաբթի օր, երրորդ բաժնի ժողովի բացումին, Ատենապետող Տ. Շահէ Արքեպս. ի հրաւերով, հայ եկեղեցականներու դասը երգեց «Զօրութիւն Ս. Խաչի քո Քրիստոս» շարականը:

Յաջորդ Չորեքշաբթի օր, Մայիսի 21ին, առաւօտեան պաշտամունքը կատարուեցաւ հայերէն եւ երգուեցաւ «Արեւագալ»ի արարողութիւնը:

Ժողովին վերջաւորութեան, Շաբաթ գիշեր, զոհաբանական աղօթքի մեծ արարողութեան, դպրաց դասի հայ աղջիկները, շապիկ հագած եւ առջեւէն բարձրացուցած Միւռնի Աղաւնին, թափօրով մտան ժողովասրահ, երգելով «Առաքելոյ Աղաւնոյ» շարականը:

Հայ շարականի երգեցողութիւնը, երեք առիթներուն, խոր տպաւորութիւն թողուց համագումար ժողովին մասնակցողներուն վրայ, մանաւանդ որ կրնային հետեւիլ երգուած բառերու իմաստին, իրենց բաժնուած թարգմանութեան վրայէն:

Մայիս 1օի Կիրակին, հայոց Ս. Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ պատարագեց Տ. Աղան Ծ. Վրդ. ր եւ քարոզը տուաւ Տ. Շահէ Արքեպս., բնաբան ունենալով «Ո՞վ է սա թագաւոր փառաց»: Ս. Պատարագին ներկայ եղան եւ խօսք առին երկու հիւրեր. Պատ. Օգամա, աստուածաբան եւ դասախօս Նիւ Եորքի Միացեալ Դպրեմանքին, իսկ միւսը՝ Պր. Ժագ Մաթիյ, Եկեղեցիներու Համաշխարհային Խորհուրդէն նշանակուած՝ Կառավարիչ ժողովին:

Մայիսի 25ին, դարձեալ Ս. Աստուածածին Եկեղեցիին մէջ, խուռն բազմութեան մը ներկայութեան, Ս. Պատարագը մատոյց Տ. Շահէ Արքեպս.: Օտար եկեղեցական հիւրերու մեծ թիւ մը, իրենց փափաքին հետեւելով, ներկայ եղան հայկական արարողութեան: Օրուան քարոզը տուաւ ժողովին Նախագահ եւ «Առաքելութիւն եւ Աւետարանչութիւն» բաժնի Տնօրէն՝ Տրթ. Էմիլիօ Քասթրօ: Իրեն յատուկ ջերմ եւ խանդավառիչ շեշտով, ան ոգեկոչեց աղէտը եւ հայ ժողովուրդին պայքարը յանուն արդարութեան:

Աշխատանքի, խորհրդածութեան, կարծիքներու փոխանակութեան, պաշտամունքի եւ խոր ապրումներու օրեր եղան Մէլպուռն անցուած տասներեկ օրերը Հայ Եկեղեցիի ներկայացուցիչներուն, ինչպէս եւ տեղւոյն հայ համայնքին համար: Ներկայ նկարագրականը հակիրճ անդրադարձ մըն է, գրուած այն յոյսով որ մեր եկեղեցին կրնայ աւելի ստանալ քան տալ նման համագումարի մը պատգամէն:

Ս. ՊԱՏԱՐԱԳՐ՝ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՒ ԱՆՈՐ ԱՐՔԱՅՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՋԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

1. — Եկեղեցի, Պատարագ եւ քաղաքում ընկնող

Թէւ քով քովի եկած ենք Եկեղեցին հասկնալու տարբեր աւանդութիւններէ և Պատարագը մատուցող եւ տարբեր սովորութիւններէ, սակայն կարող ենք գտնել միութեան ընդարձակ գետին մը, երբ կը քննարկենք տուեալ նիւթը: Պատճառն այն է որ երեք բառերը կը բացայայտեն ներկայութիւնը միակ Աստուծոյ՝ Հայր, Որդի և Սուրբ Հոգի: Եկեղեցին մարմինն է Քրիստոսի, ամբողջութիւնը մարդկեան՝ որոնք, պատմութեան ընթացքին, մեղուեցան Սուրբ Հոգիէն իրազդորդելու համար Քրիստոսի առաքելութիւնը մարդկային կեանքի զանազանութեան մէջ: Հաւատացեալներու համայնքին կեդրոնն է Ս. Պատարագը, շնորհակալութեան հրապարակային արտայայտութիւնը Աստուծոյ պարգևին ի Քրիստոս և աշակերտներու մասնակցութեան Քրիստոսի կեանքին իսկ: Ս. Պատարագը նախաձաշակն է Աստուծոյ Արքայութեան, որ կը քարոզէ Անոր մահը, մինչև որ գայ դարձեալ միւսանգամ: Ան յիշատակումն է (amnesia) Աստուծոյ միջամտութեան պատմութեան ընթացքին մէջ, ներկայ փորձառութիւն մը յարուցեալ Տիրոջ և նախակատարումը մեծ ճաշկերոյթին երբ, ի վերջոյ, Աստուած է ամենայն յամենայնի: Մենք կ'ապրինք «միջանկեալ» միջոցին մէջ, այնպէս որ մեր պաշտամունքը կը տօնակատարէ Քրիստոսի դալուստով իրականացած աստուածային միջամտութիւնը պատմութեան և կատարումը փրկագործ իր անօրէնութեան ի վերջումն (Ա. Կորնթ. Բ. 24-26, Մրկ. ԺԴ. 25): Քրիստոսի ներկայութիւնը Ս. Հոգիի միջամտութեամբ, նոյնպէս կը սահմանէ թագաւորութիւնը: Հոն ուր թագաւորը կը բուժէ, կը վերանորոգէ և կը ներէ, հոն ուր հնազանդ ենք գթութեան և սրբութեան իր խօսքին, հոն թագաւորութիւնը կայ արդէն մեր մէջ:

Այս երկրի վրայ, Եկեղեցին չունի նախապատուութիւն թագաւորութեան մէջ, նախաթողութիւն չունի ան մեծ հացկերոյթին: Եկեղեցին կ'ապրի Աստուծոյ գթասրտութեամբ իբրև նշան, յաճախ անորոշ նշան Աստուծոյ փառաւոր ներկայութեան: Եկեղեցին համար, ուրեմն, Ս. Պատարագը մնայուն վերջիչեցումն է Քրիստոսով տրուած աստուածային շնորհին, որ վեր է մեզմէ, որ յաւիտենական է, բայց որուն մասնակցելու հրաւիրուած ենք, սիրոյ հրաշքին շնորհիւ: Երկրի վրայ. Ս. Պատարագը, Եկեղեցին կը նոյնանայ երկնային Եկեղեցին հետ, որ արդէն իսկ կ'օրհնէ զԱստուած իր ներկայութեան (Մրկ. Ժ. 35-7, Եփես. Գ. 8-12, Յայտ. Է. 9-15):

2. — Բան եւ Խորհուրդ

Երբ կը խօսինք պաշտամունքի մասին և մեր հասկացողութեան մասին թէ ո՞րն է անոր կեդրոնական մասը, կ'անդադառնանք տարբեր շեշտաւորումներու, սակայն կը հաւատանք թէ կայ ահող «էկլիմէնիկ» համաձայնութիւն մը: Կը գնահատենք Հաւատքի և Կարգի հրատարակութիւններուն Մկրտութեան, Պատարագի և Եկեղեցական Կարգի մասին, որոնք կ'օգնեն տեսնելու ահող մեր միութիւնը: Կ'ուզենք շեշտել սրբագործող արժէքը արտասանուած խօսքին, քանի որ քարոզի ոյժով կը խնդրենք Ս. Հոգիէն որ հում մեր բառերը և մտածումները վերածէ ներշնչող և սիրով զեղուն արտայայտութիւններու, դպչելու չափ մեր ունկնդիրներու սիրտերը: Պէտք է ընդունիլ Ս. Հոգորդութիւնը իբրև Աստուծոյ խօսքը, որ կը պատգամէ վերանորոգուած թարմութեամբ ամէն օր՝ զոհաբերութեան և յաղթանակի մասին: Կը հաւատանք թէ՛ երբ մեր Եկեղեցիները միացեալ պահեն քրիստոնէական իրերօգնութեան երկու այս երեսները, կրնանք

զգուշանալ չափազանց վերացական փա-
րոզիսոսութեան որոշ աւանդութիւններէ
կամ չափազանցուած արարողապաշտու-
թեանէ մը, անոնց մօտ՝ որոնք չեշտը կը
դնեն Ս. Պատարագի մատուցման ձեւին
վրայ:

3. — Միութիւն Քրիստոսի հետ՝ իր առաքե- լութեան մէջ

Ճերբ բաժնեց բեկանուած հացը և
թափուած գինին, Յիսուս առաւ իր ա-
շակերտներուն նշան մը ցոյց տալով թէ
անոնք մաս ունին տակաւին իր իսկ կո-
չումին մէջ՝ ըլլալու Մարգու Որդի» (John
V. Taylor): Անոնք ծառաւի էին բաժնե-
լու իրաւունքները յուսացելով արքայու-
թեանէն ներս: Սակայն չէին կրնար եր-
թալ տառապանքի ճանապարհը որ յայտնի
էր Յիսուսի իբրև մկրտութիւն և բաժակ:
Այսպէս, Յիսուս միանակ գնաց խաչին:
Սակայն, մատնութեան գիշերն իսկ, երբ
հեկեկանքն ու յուսալքումը տիրական
էին, Ան ընծայեց այդ ուտելիքը որպէս
զի աշակերտները գիտնան թէ մէկ են
իրեն հետ: Հոգեկարքերը բազում են և
չկան գիւրբին պողոտաներ խաղողութեան
տանող:

Մատնութեան գիշերին, Յիսուս կը
հրաւիրէ մեզ բաժնելու հացն ու գինին,
որպէսզի միանանք իրեն, զոհաբերող
սիրով: «Եկեղեցիին ծառայութեան կերպը
(koinonia) առաւել կամ նուազ չէ՝ քան
մասնակցիլ տառացիօրէն Քրիստոսի չար-
չարանքին և յարութեան, հաւատարա-
կչութիւն մը ստեղծելու համար կրուած
տառապանքին՝ կարենալ քանալու համար
ուրիշներուն առջև թաղաւորութեան
գուռը» (John V. Taylor): Մաս ըլլալ
Քրիստոսի մարմինին Ս. Հոգիի ներգոր-
ծութեամբ Արքայութեան զերազոյն օրհ-
նութիւնն է և միակ կռուանը առաքելա-
կան մեր գործունէութեան այս աշխարհի
վրայ (Բ. Կորնթ. Ա. 7, Ա. Պետ. Դ. 13,
Կողոս. Ա. 24, Գաղատ. Գ. 27-28):

4. — Միութիւն Աստուծոյ ժողովուրդին հետ, կապելու համար Քրիստոսի առաքելութիւնը

Հաղորդուիլ Աստուծոյ Քրիստոսով
և համայնք ըլլալ իբրև ժողովուրդ Աս-
տուծոյ, միակ խորհրդակապարումին եր-

կու երեսներն են: Բայց յաճախ, հաղոր-
դութիւն ստացող հաւատացեալը առանձին
կ'երթայ Սեղանին, թէ և շրջապատուած
ուրիշներով: Հաւատացեալներու խումբ
մը անպայման համայնք չէ՝: Կրնայ ան
գումարում ըլլալ անջատ անձերու, կեդ-
րոնացած ներքին կեանքով մը և Տիրոջ-
մէն ստացուած անձնական պատգամի մը
խօսքին ոյժով: Վտանգ մըն է այս մեծ
համայնքներուն մէջ յատկապէս: Ան կը
տկարացնէ մեր վկայաբերումը, որովհետեւ
կրնայ տանիլ անհատական նախաձեռնու-
թիւններու, փոխանակ կեդրոնացնելու
մեզ հաւաքական գործունէութեան մը մէջ:
Կը յուսանք թէ Եկեղեցիները յաճախ
պիտի վերաքննեն համայնքային իրենց
կեանքին բնոյթը:

Նշմարած ենք տարբերութիւն մը,
նոյնիսկ անջատում մը քրիստոնեաներու
միջև, որոնք ընկերային աշխոյժ ծառա-
յութեան նուիրուած են Քրիստոսի անու-
նով և ուրիշներ, որոնք կը նուիրուին
աղօթքի, ուսումի և խօրհրդակապարու-
թեան: Նուիրումի երկու կերպերն ալ,
որքան շնորհաբեր՝ նոյնքան ալ տկար և
տգեղցած են այսպիսի բաժանումի մը
հետեանքով: Ընկերային ծառայութիւնը
կրնայ անհամբեր գործունէութիւն մը
ըլլալ, անորոշ իտէալներէ թելադրուած:
Խորհրդակապարումը կրնայ անհատական
շնորհազարդումի մը վերածուիլ, եթէ
չընկերանայ անոր գործնական մտահո-
գութիւն՝ ուրիշներուն նկատմամբ: Կը
հաւատանք թէ Քրիստոսի աշակերտու-
թեան երկու կերպերը պէտք է միանան
քրիստոնէական կեանքէն ներս: Հաւա-
քել եւ բաժնել, ընդունիլ եւ տալ, պաշ-
տել եւ աշխատիլ, աղօթել եւ պայքարիլ,
այս է կչողոյթը քրիստոնէական բաժնեկ-
ցութեան այս երկրի վրայ:

Մենք կ'ապրինք բաժանումներու աշ-
խարհի մը մէջ և շատ դիւրաւ վարժու-
թիւնը առինք բաժանումներուն Եկեղե-
ցիէն ներս: Մեծագոյն գայթակղութիւնն
է որ Տիրոջ Սեղանը կտրատուած է: Ան-
միաբանութեան պատմական բազմաթիւ
պատճառներ կան: Մինչև այսօր, շատ
դժուար ճիգ մըն է հարկաւոր, բերելու
համար բոլոր քրիստոնեաները մէկ ըն-
տանիքի մը միակ Սեղանին, բաժնելու

համար նոյն հացը և ըմպելու համար նոյն բաժակէն: Առաքելական մեր վկայարարութեան տկարացումն է այս և անոր արժանաւոր պէտք է փնտռել մեր անհնազանդութեան մէջ: Եթէ Բրիտանոս կը հրաւիրէ իր ժողովուրդը իր խնճոյքին, ինչպէ՞ս կրնանք խոստափիլ պաշտելէ զինք լման հաղորդութեամբ բոլոր անոնց հետ՝ որոնք կը սիրեն զինք և իրն են առ յաւելոյ:

Կոչ կ'ընենք մեր Եկեղեցիներուն, որ շարունակեն հետամուտ ըլլալ միութեան, որով պիտի յայտնուի Բրիտանոսի արքայութիւնը:

5. — Հաղորդութիւն՝ հաց ուխտաւորաց

Ժամանակներ և տեղեր կան, ուր միասին մատուցումը Սուրբ Պատարագին կրնայ հրապարակային վկայարարութեամբ ըլլալ: Որոշ երկիրներու մէջ, քրիստոնեաներ կրնան հալածուիլ, նոյնիսկ պատժուիլ, երբ մասնակցին պաշտամունքի: Կը լսենք թէ ոմանք կը հաւաքուին ի գին մեծ վտանգի. ասոնց քաջութիւնը քարոզ մըն է իրենց շուրջիններուն թէ որքան թանկագին է Պատարագի խորհրդակատարութիւնը: Այլ կացութիւններու մէջ, Ս. Պատարագը կրնայ մատուցուիլ բացօդեայ, որպէսզի շատեր տեսնեն: Ուրախ արարողութիւն մը կրնայ նոր յոյս տալ շնական և աշխարհիկ դարձած ընկերութիւններու: Աստուծոյ Սեղանին կոյ աստուածային տեսիլք մը որ մարդկային սիրտը կը տանի Տիրոջ:

Հաղորդութեան փորձառութիւնը Եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ է առաւելապէս: Ան կեանք կու տայ քրիստոնեաներուն, որպէսզի վերածուին Բրիտանոսի պատկերին և ըլլան արդիւնաւոր վկաներ Անոր: Ս. Յարութեան տօնին (Ուղղափառ Եկեղեցիներուն մէջ, օրինակ), երբ մոմի լոյսը կը բաժնուի պատարագիչէն բոլորին և անոնց ձեռքով՝ ամէն տունի, այդ վկայարարութեամբ կ'ըլլայ աւելի բացայայտ:

Որպէսզի քաջալերուի աճումի այս ընթացքը, կը թելադրենք որ խորհրդակատարութեան միջոցաւ, Ս. Պատարագը պատգամ մը բերէ իւրաքանչիւրիս վի-

ճակին: Իւրաքանչիւր եկեղեցական և իւրաքանչիւր համայնք պէտք է փնտռէ այսպիսի ճամբայ մը, հասկացողութիւն մը: Մենք որոշ թելադրանքներ կրնանք առաջարկել:

— Երբ ժողովուրդ մը ճնշումի տակ կը տառապի, Ս. Պատարագը կը խօսի փրկութեան և ազատագրութեան մասին:

— Երբ քրիստոնեաներ կ'արտաքսուին և կը բանտարկուին իրենց հաւատքին համար, հացն ու գինին կը ներկայանան իբրև Տիրոջ կեանքը, որ մերժուեցաւ մարդոց կողմէ բայց եղաւ «գլուխ անկեան»:

— Երբ Եկեղեցիի մը անդամակցութիւնը կը պակսի և նիւթականը կը տկարանայ, Ս. Պատարագը կը յայտարարէ թէ Աստուծոյ առատաձեռնութիւնը հափշտէ և մեր յոյսը իր վրայ պէտք է վերջ մը ունենայ:

— Երբ համայնքի մը կեանքին կը սպառնայ ցեղային, սեռային կամ դատակարգային խտրականութեան վտանգը, Ս. Պատարագն է որ կարելի կ'ընէ ամէն տեսակի մարդոց բաժին ստանալու նոյն սնունդէն և ըլլալու մէկ ժողովուրդ:

— Երբ մարդիկ աղքատիկ են և փառթամ կեանք ունին, Ս. Պատարագը կ'ըսէ անոնց. «Ինչպէս Յիսուս իր կեանքին բաժնեկից ըրաւ մեզ, նոյնպէս ըրէ անօթիին հետ»:

— Երբ համայնք մը կղզիացած է քաղաքական, պատերազմական կամ աշխարհադրական պատճառներով, հաղորդութիւնը կը միացնէ մեզ ամէն տեղի և տարիքի Աստուծոյ ժողովուրդին հետ:

— Երբ քոյր մը կամ եղբայր մը մօտ են մահուան, հաղորդութիւնը դուռ մըն է մեզ սիրող Հօր թագաւորութեան վրայ բացուած:

Այսպիսի ուղիներով Աստուած կը սնուցանէ իր ժողովուրդը երբ կը մատուցուի Պատարագի Խորհուրդը, որպէս զի խոստովանին բանիւ և գործով թէ Յիսուս Բրիտանոս է Տէրը, ի փառս Հօր Աստուծոյ:

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻ ԿՈԶԸ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒՆ

«ԵԿԵՍՑԷ ԱՐՔԱՅՈՒԹԻՒՆ ՔՈ»

Սիրելի բոլոր եւ եղբայրներ ի Քրիստոս,

Մենք, աւելի քան հինգ հարիւր քրիստոնեաներ, եկած աւխարհի բազմաթիւ ազգութիւններէ, հաւաքուեցանք Աւստրալիոյ Մէլպուռն քաղաքին մէջ, Մայիսի 12-24, 1980, Եկեղեցիներու Համալսարանային Խորհուրդի կազմակերպած համագումարով Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան մասին: Մեր ուսադրութիւնը կեդրոնացաւ Յիսուսի մեզի սորվեցուցած աղօթքին վրայ. «Եկեցե՛ք արձալուրիս բո»: Այս աղօթքը կը խոսովէ բայց եւ կը մխիթարէ մեզ, քե՛ Անոր միացած ենք:

Մենք կը ժողովուինք աթոժական սպառնալիքին ներքեւ: Զօրաւորին ննուզմանը, անգործին պարսազուած մեր աւխարհի կրած վերին է: Այդ ննուզմանը կը գտնուին մեր անտեսական, քաղաքական, ցեղային եւ սեռային կեանքին մէջ: Մեր աւխարհը, այնքան հպարտ մարդկային իր իրազորումներով, լեցուն է մարդերով, որոնք կը տառապին անօրութենէ, աղքատութենէ եւ անարդարութենէ: Մարդիկ միասուլի զոհ են:

«Որպէս ոչ ծանիցեն ամենեքեան, որ գործեն դանօրէնութիւն»:

Ոյք ուսէ՛ն զժողովուրդ իմ որպէս կերակուր հացի» (Սղմ. ԺԳ. 4):

Այլապէս ու անօրին կ'աղաղակեն առ Աստուած: Մեր աղօթքը՝ «Եկեցե՛ք արձալուրիս բո», պէտք է բարձրանայ միլիոններու աղաղակին հետ, որոնք կ'ապրին աղքատութեան եւ անարդարութեան մէջ: Շատեր կը կրեն լուս տառապանքին ցաւը. անոնց դիմագիծը արտայայտութիւնն է ցաւին: Եկեղեցին չի կրնար նման դիմագիծերէ հեռու ապրիլ, որովհետեւ Յիսուսի դէմքը կը տեսնենք անոնց մէջ (Մատթ. ԻԵ.):

Նման աւխարհի մը մէջ, Աստուծոյ քաղաքացիութեան աւետարանը կ'երթայ բոլորին: Ան կ'երթայ աղքատին եւ կ'արքային անոր մէջ ոյժը, հաստատելու մարդկային իրենց արժանապատուութիւնը (dignity), ազատագրումը եւ յոյսը: Ճնշողին ան կ'երթայ իբ-

րեւ դատաստան, հրաւեր եւ կոչ ապաւանջութեան: Անգղային կոչ մըն է ան գիտակցելու իր պատասխանատուութեան: Նոյնիսկ Եկեղեցին բերացած է իր Տիրոջ հանդէպ, արգելք հանդիսանալով քաղաքացիութեան իրականացումին: Մենք կ'ընդունինք այդ մեղանշումը եւ կը գիտակցինք ապաւանջութեան անհրաժեշտութեան, ներումի եւ սրբազորութեան համար:

Միակ Աստուածը, յայնուած Յիսուս Քրիստոսի անձին եւ գործին մէջ, կեդրոնն է մարդկութեան եւ ամեն արարածի: Մեր Տէրը Յիսուս Քրիստոս մտուրի մէջ դրուեցաւ «զի ոչ զոյր նոցա տեղի իշխանին» (Ղկս. Բ. 7): Ան կեդրոնն է կեանքին, միեւնոյն տեսն կը հասնի անոնց որոնք կեանքի եզրին կ'ապրին: Ան կը հաստատէ իր տէրութիւնը հրաժարելով տնկէ: Ան խաչուեցաւ «արտաքին դրան» (Եբր. ԺԳ. 12): Զիշեղով իր իշխանութենէն ան կը հիմնաւորէ բժշկութեան իշխանութիւնը:

Մարդիկ որոնք կը տառապին անարդարութենէ, կ'ապրին ազգային եւ համայնային կեանքի եզրին: Բազմութիւններ կան տեսնապէս եւ քաղաքականապէս ննուած: Յանախ մարդիկ են ասոնք, որոնք լուր չունին Յիսուս Քրիստոսի Աւետարանէն: Սակայն Յիսուս Քրիստոս կը մօտենայ անոնց: Ան բուժիչ իր իշխանութիւնը ի գործ կը դնէ լուսանցի մարդոց վրայ: Մենք մասնակցողներս Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան համագումարին, աղքատ տառապանքին դիմաց՝ ամբաստանալի զգացումը ունինք: Կ'աղօթենք որ անոնք լսեն Աւետարանը եւ մենք ըլլանք բոլորս արժանաւոր քաղաքացիներ Աւետարանին, բանիւ եւ գործով: Կեցած ենք Յիսուս Քրիստոսի դատաստանին եւ յոյսին ներքեւ: «Եկեցե՛ք արձալուրիս բո» աղօթքը մեզ աւելի կը մօտեցնէ Յիսուս Քրիստոսի, այսօրուան աւխարհին մէջ: Կը հրաւիրենք ձեզ միանալու մեզի, նուիրուելու մեր Տիրոջ ծառայութեան, որուն արձալութեան ակնկալութեամբ կ'աղօթենք:

ԱՄԵՆ. Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՀՕՐ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱՐԵՐ ԱՅՑԸ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԹԵՄԵՐՈՒՆ

Անցնող Մայիս ամսու ընթացքին, հանդիսաւորապէս նշուեցան Ռումանիոյ և Պուլկարիոյ զոյգ թեմերուն բարեջան և բազմամեայ Առաջնորդ Գերշ. Տ. Տիրայր Արքեպս. Մարտիրոսեանի ծննդեան յիսնամեայ և քահանայական ձեռնադրութեան քսանհինգամեայ յորելեանները:

Հանդիսութեանց աւելի փայլ մը տալու համար, Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Գշ. 6 Մայիսին, Ամմանի Հոգեւոր Հովիւ Տ. Վահան Վրդ. Թօփալեանի ընկերակցութեամբ, մեկնեցաւ Երոսաղէմէն:

Զորեքշաբթի, 7 Մայիսի ուշ երեկոյեան, Ն. Ամենապատուութիւնը ժամանեց Պուքրէշի օգակայանը, ուր խառնուած էր գաղութի ընտրանին, գլխաւորութեամբ իրենց սիրեցեալ Առաջնորդին: Իսկ Առաջնորդարանի մուտքին՝ դեռատի աղջիկներ, հայկական և ռումանական աղջկանք տարազներով, աղուհացով և ծաղիկով դիմաւորեցին մեծապատիւ Հիւրը:

Յաջորդ օր, Սրբազան Պատրիարքը, հետն ունենալով Սրբազան Գործիւարը, այցելեց եկեղեցական թանգարանը, Զօր. Անդրանիկի յուշարձանը, աղջկանքի դերեզմանատունը՝ ուր թաղուած է հայրը Վեհափառ Հայրապետին, և այլ տեսարժան վայրեր: Ապա ընդունեց Թաղական և Թեմական Խորհուրդի անդամները:

Ուրբաթ, Մայիսի 9ին, Պատ. Թեմական Խորհուրդը բարեգալուստի ճաշկերոյթ մը սարքեց ի պատիւ Սրբ. Պատրիարքին, Առաջնորդարանի շէնքին մէջ:

10 Մայիս, Շաբաթ, Ռումէն Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պէտ Ամեն. Տ. Եղիշէ Պատրիարքը պատուեց Տ. Եղիշէ Պատրիարքը իրենց Պատրիարքարանի մէջ: Սիրազեղ խօսքերու փոխանակուէն վերջ Ռումէն Պատրիարքը պաշտօնապէս կը հրաւիրէ հայոց պատուիրակութիւնը Մօլտավիոյ վանքերը այցելելու և երեք օր հիւրը ըլլալու Ռումէն Աղդ. եկեղեցիին:

Յօրելիական հանդիսութիւնները պաշտօնապէս սկսան Կիրակի, 11 Մայիսին, երբ Ամենապատիւ Պատրիարք Սրբազանը «Հրաշափառ»ով մուտք գործեց Առաջնորդանիստ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցին: Ս. Պատարագի ընթացքին, Ս. Պատրիարքը խօսեցաւ իր հոգեւորական քրոջներէն մին, դրուատելով արժանիքները երեմիի իր սանին և այժմու Յորելիար ու բազմավաստակ Առաջնորդին: Ծնորհաւորելէ ետք կրկնակ տարեդարձները և վերջերս ստացած Արքութեան պատիւը Յորելիարին, Նորին Ամենապատուութիւնը նուիրեց անոր երեք դարերու հնութեամբ եպիսկոպոսական պանակէ մը, ինչպէս նաև սկիզբով ժամացոյց մը և սօկեայ դրիշ մը: Եկեղեցւոյ բազմանդամ և երկսեռ երգչախումբը շնորհալիօրէն կատարեց բազմաձայն երգեցողութիւնը Ս. Պատարագին:

Կէսօրը անց, «Մօաէրն» պանդոկի չքեղ սրահներուն մէջ, Թեմական Խորհուրդի կողմէ պաշտօնական ճաշկերոյթ մը սարքուեցաւ: Ականաւոր հրաւիրեալներու շարքին էին Եւսեփին Պատրիարքի ներկայացուցիչ Նեստոր Մետրապօլիտը, Կրօնից Նախարարը, Ռումէն Կաթողիկէ եկեղեցւոյ Առաջնորդը, Հրէից Բարուսպետը, Պուքրէշի Միւլթիին, և այլն:

Երկուշաբթի, 12 Մայիսի երեկոյեան, Յօրելիական հանդիսութեան համերգային բաժինը տեղի ունեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ ընդարձակ սրահին մէջ: Հարիւրաւոր ներկաներ լցուեցան էին լուսավառ և չքեղ տաճարը: Պուքրէշի Օփէրայի երգիչներ Դաւիթ Յովհաննէսեանն ու Խառար Թումաճանեանը, և Սօֆիայէն Տ. Մեսրոպ քահանան իրրեմենականաւոր, արժանացան հանդիսականներու ջերմ գնահատութեան:

13 Մայիս, Երեքշաբթի, Ամենապատիւ Պատրիարքը, Յորելիար Առաջնորդը

և Տ. Վահան Վրդ. մեկնեցան Մօլտավիոյ եաշ քաղաքը և երեք օրհրուս ընթացքին այցելեցին քաղաքին և շրջակայքին մէջ դաժնուող Ռուսէն հաշակաւոր վանքերն ու կուսանոցները: Հինգշաբթի, 15 Մայիս, Համբարձման տօնին, ներկայ եղան Նեէմց վանքի բակին մէջ 20,000 հաւատացեալներու ներկայութեան մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Պատարարքին:

16 Մայիս, Ուրբաթ, կէսօրէ առաջ, կրօնից նախարարը ընդունեց Սրբազան Պատրիարքին, որ նոյն օրը կէսօրէ ետք հրաժեշտ առաւ Ռուսէն ասպնջական հողէն և օդանաւով մեկնեցաւ Պուլկարիա, իրր հիւրը Պուլկար Օրթոտօքօ Եկեղեցւոյ պետ Ամեն. Տ. Մաքսիմ Պատրիարքին:

կէսօրին՝ Պուլկարիոյ Ամեն. Պատրիարքը ճաշկերոյթով մը պատուեց Ն. Ամենապատուութիւնը: Ներկայ էին բազմաթիւ հրաւիրեալներ: Մտերմիկ մթնոլորտի մէջ զոյգ Պատրիարքները ունեցան սիրալիր արտայայտութիւններ:

Յաջորդող օրերուն, Ամեն. Ս. Պատրիարքն ու Գերշ. Առաջնորդ Սրբազանը այցելեցին Ռիլա պատմական վանքը, որ եղած է Պուլկար ազգային դարձօնքի օճախներէն, և հիւրը եղան վանահայր Տ. Կելտսի Եպիսկոպոսին: Յետոյ մեկնեցան Փլօլտիվ հայաշատ քաղաքը, ուր հիւրը եղան Վառլամ Մետրապոլիտին: Ս. Գէորգ հայկական եկեղեցւոյ մէջ փոխանակուեցան ողջոյնի ջերմ խօսքեր: Գիշեր մը

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայր Պուրեհի Հայոց Եկեղեցիին մէջ,
հոգեւոր համերգի պահուն:

Ն. Ամենապատուութիւնը Սօֆիայի օղակայանին մէջ դիմաւորուեցաւ Պուլկար Եկեղեցւոյ բարձրաստիճան հոգեւորականներու և հայ համայնքի ներկայացուցիչներու կողմէ:

18 Մայիս, Կիրակի, Պուլկարիոյ մայրաքաղաքի Ալեքսանտր Նեաքի Մայր Տաճարին մէջ Տ. Արսէնի Եպօ.ը ողջունեց երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքին, իսկ

անցուցին Պաշտօվայի պատմական վանքը, իրր հիւրը վանահայր Տ. Իլարիոն Եպիսկ. ի կարծուի թէ յիշեալ վանքը նախապէս պատկանած է հայոց, շինուած ըլլալով ԺԲ. դարուն Բակուրեանի կորարներուն կողմէ:

Վերադառնալով Սօֆիա, Շաբաթ օր, 24 Մայիս, Առաջնորդ Տ. Տիրայր Սրբազանի ծննդեան յիսնամեակի օրը նշուե-

ԿԵԱՆՔԻ ՅԻՍՈՒՆ ԻՄԱՍՏԱԼԻՑ ՏԱՐԵՆԵՐ

(Կենսագրական գիծեր Յոսեփաբ Դեբե. Տ. Տիրայր Արեհայս. Մարտիկեանի)

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ մեր օրերու արժանաւորագոյն իշխանաւորներէն Գեորգ. Տ. Տիրայր Արեհայս. Մարտիկեանը բոլորեց իր կեանքի կէս դարու շրջանը, կէսէն աւելին անմնացօրդ նուիրաբերելով հայութեան հոգեւոր-եկեղեցական և մշակութային-հայրենասիրական երախտալից սպասարկման:

Գերաշնորհ Սրբազանի տարեթիւերով արտայայտուած կենսագրութիւնը հետեւեալն է. —

Աւագանի անունով Տիգրան, ծնած է 1930 թ. Մայիսի 24ին, Պէյրութ (Լիբանան): Նախնական կրթութիւնը ստացած է տեղւոյն ազգային Սահակեան և Արգարեան նախակրթարաններուն մէջ:

1944-47 երաւաղէմի Պատրիարքութեան ժառանգ. Վարժարանի սան է:

1947ին ծնողներուն հետ կը ներգաղթէ ու կը հաստատուի Երևան: Նոյն տարին կ'ընդունուի Երևանի օտար լեզուներու ինստիտուտի Անգլիական բաժինը, ապա, թողնելով ինստիտուտը, կը մտնէ Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր Ճեմարանը:

1951 թ. Նոյեմբերի 1ին կը ձեռնադրուի Սարկաւագ:

1952ին գերազանց յաջողութեամբ կ'աւարտէ Հոգեւոր Ճեմարանի լսարանական բաժինը և կը նշանակուի Հոգեւոր Ճեմարանի քարտուղար:

1955 թ. Ապրիլին, Ծաղկազարդի օրը, Ս. Հռիփսիմէի վանքին մէջ կուսակրօն քահանայ կը ձեռնադրուի Գեորգ. Տ. Սահակեայս. Տէր Յովնանիսեանի ձեռքով, ստանալով Տիրայր նոր անունը: Նոյն տարին կը նշանակուի Պաքուի (Ատրպէյճան) հայոց հոգեւոր հովիւ և թեմական խորհուրդի անդամ-քարտուղար:

1956 թ. Հոկտեմբերին, Մայր Տաճարի մէջ, Ն. Ս. Օծուծիւն Տ. Տ. Վաղդէն Ա. Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետէն կը ստանայ վարդապետական իշխանութիւն, ներկայացնելէ հոգ իր աւարտաճառը՝ «Խաղաղութեան Դադափարը Հին Հայ Մատենագրութեան մէջ» նիւթին շուրջ:

1957 թ. կը նշանակուի Առաջնորդական Տեղապահ Ատրպէյճանի Հայոց թեմին:

1958ին, Վեհափառ Հայրապետի կար-

ցաւ փառաւոր ընդունելութեամբ մը քաղաքի «Սօֆիա» պանդոկին մէջ, Շուրջ 200 հրաւիրեալներու գլուխն էր Ամեն. Տ. Մաքսիմ Պատրիարքը: Կրօնից Նախարար Լուսովի ֆօֆով Կիրիլ եւ Մերոսիոսի շքանշանով պատուեց հայոց Առաջնորդը, ի նշան Պուլկար և Հայ Ժողովուրդներու բարեկամութեան: Իսկ Տ. Մաքսիմ Պատրիարքը եկեղեցական շքանշանով մը զարդարեց կուրծքը Յոսեփաբին:

Կիրակի, 25 Մայիս, Հոգեգալստեան տօնին, մեր Ս. Աստուածածին Մայր եկեղեցիին մէջ մատուցուած հանդիսաւոր Ս. Պատարագի ընթացքին Ամեն. Սրբազանը խօսեցաւ կուռ քարոզ մը: Անդրադառնալէ հոգ օրուան տօնի մեծ խորհուրդին, Սրբազանը իր խոր գոհունակութիւնը յայտնեց որ նոյն Սուրբ Հոգիի շնորհներով է զարդարուած երբեմնի անոյշ պատանի սաղիմական իր սանը և

այսօրուան արժանաւոր Յոսեփաբը: Թեմական խորհուրդը ապա շքեղ ճաշկերոյթ մը տուաւ մեծապատիւ հիւրերուն:

Յաջորդ օր, Սրբազանները մեկնեցան ծովեզերեայ Վառնա քաղաքը, ուր կաղզուրուելու համար մնացին շաբաթ մը, իբրեւ հիւրը Եօսէֆ մետրապօլիտին:

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Յունիսի 6ին Աթէնքի ճամբով վերադարձաւ Սուրբ Աթոռ, քաղցր և անջնջելի տպաւորութիւններ կրած Դանուբի զոյգ ափերու վրայ հաստատուած մեր բարեկեցիկ գաղութներուն տուած իր այցելութիւնէն:

Այս առիթով, Սրբազան Պատրիարքը հրաւէր ուղղեց Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ Ամենապատիւ Պատրիարքներուն այցելելու Ս. Երկիր:

Հոս կ'արժէ յիշել թէ առաջին անգամն էր որ Երուսաղէմի Ս. Աթոռոյ Պատրիարք մը կ'այցելէր յիշեալ գաղութները:

գաղթութեամբ, հովուական այցելութեան կը մեկնի Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց թեմերը:

Նոյն տարւոյ աշնան կ'ընտրուի Ատերպէյճանի Հայոց թեմի Առաջնորդ, ուր կը պաշտօնավարէ մինչև 1960 թ.:

1960 ին միաձայնութեամբ Առաջնորդ կ'ընտրուի Ռուսմանիոյ և Պուլկարիոյ Հայոց թեմերուն և առ այսօր կը գտնուի այդ պատուաւից պարտականութեան վրայ:

1964 թ. Հոկտեմբերին Ռուսմանական Հանրապետութեան կողմէ կը պարգևա-

Հայրապետը կը բարեհաճի զինք ձեռնադրել եպիսկոպոս:

1980 թ. Փետրուարին, արժանանալով Վհնափառ Հայրապետի բարձր գնահատութեան, կը ստանայ Արքութեան տիտղոս:

Տարեթիւերու այս սոսկական թուարկումն իսկ պերճախօս վկայութիւն է Գերաշնորհ Սրբազանի կեանքի և գործունէութեան հարուստ ու բովանդակալից հասարակական կշռի մասին:

Իրապէս ալ, Սրբազան Հայրը ուսու-

Յոսիպար Գեղե. Տ. Տրայր Արեւս. Մարտիկեան

տրուի Աստղ և այլ 7 շքանշաններով: Նման պարգևի կ'արժանանայ նաև Խաղաղութեան Համաշխ. Խորհուրդին կողմէ: Ներկայիս Սրբազանը Հայ փոքրամասնութեան ներկայացուցիչն է Ռուսմէն Խորհրդարանի մէջ:

1964 թ. Նոյեմբերի 29ին, հաւանութիւն տալով Գերագոյն Հոգևոր Խորհուրդի և զոյգ թեմերու թեմական Խորհուրդներու գրաւոր միջնորդութեանց, Վհնափառ

նոգական տարիներէն իսկ, որ յերուսաղէմ և յԷջմիածին, կը ներկայանայ փայլուն ընդունակութիւններով, գրեթէ մըշտապէս հանդիսանալով իր դասարանի և զոյգ վարժարաններու ամենաառաջադասունը:

Հոգևոր-վարչական առաջին փորձութիւնը, հակառակ իր համեմատաբար շատ երիտասարդ տարիքին, իբրև Ատերպէյճանի, Լեռնային Ղարաբաղի և Նախիջև-

ւանի հայութեան կրօնական Առաջնորդ, կ'արդիւնաւորուի տկնառաւ յաջողութեամբ: Հիմնովին կը վերակազմաւորուի ոչ միայն եկեղեցական ներքին, հոգեւոր-ժխական կեանքը, կ'աճի քահանայական դասը, եկեղեցիները կ'օժտուին ներկայանալի հրգչախումբերով, կը բազմապատկուի եկեղեցի յաճախողներուն, մանաւանդ երիտասարդներու, թիւը, լայնօրէն կը ծաւալի իր հանդէպ համակրանքը հայ ընտանիքներէն ներս, ինչպէս նաեւ՝ Արարչաձանի կրօնական պետի՝ Շէյխ-իւլ-իսլամի և կրօնից նախարարութեան քով, այլև կը բարեկարգուին ու կը վերանորոգուին եկեղեցիները ու կ'ապահովուին տնտեսական-վարչական ամուր հիմքերով: Թէև ոչ զիւրին, սակայն չափազանց երախտաշատ աշխատանք:

Այս բոլորը, բնական է, չէին կրնար վրիպիլ և չվրիպեցան Ն. Ս. Օձուլեան տեսադաշտէն: Ուստի, ոչ պատահական ընտրութեամբ, նախապէս իրը և հովուական այցելու, ապա Ընտրեալ Առաջնորդ Ռուժմանիոյ և Պուլկարիոյ հայոց զոյգ թեմերուն, կ'առաքուի յիշեալ երկիրները պաշտօնավարելու:

Արդէն հաստատուած իրողութիւն է, որ Գերաշնորհ Սրբազանը առաջին իսկ օրէն գործի կ'անցնի կորովի ջանասիրութեամբ, վարչադէտ եկեղեցականի ձեռնահասութեամբ և, ազգային-հայրենասիրական լիովին գիտակցուած վարքագիծով:

Համաշխարհային Բ. Պատերազմի օրերէն առդին նոր, դժուարին իրողութիւն էր ստեղծուած հայ զոյգ գաղութներու ազգային և եկեղեցական կեանքէն ներս, որուն անդրադարձը կը շարունակէր յարատեւել: Նորընտիր Առաջնորդին առջև ծառացող այս կացութիւնը մեծ, որոշիչ նշանակութեամբ խնդիր մըն էր իր գործունէութեան և իր անձին ինքնահաստատման համար: Պատիւ իրեն, որ կրցաւ լուծել զայն միանգամայն գրական՝ իր նախանձախնդրութեան, հայրենասիրութեան, ամուր նկարագրին ու ճկուն քաղաքագիտութեան շնորհիւ:

Նախ հարկ էր ունենալ սպասարկու եկեղեցական անձնակազմ: Այսօր արդէն եօթն է թիւը միայն իր ձեռնադրած քահանաներուն: Հայրենիքէն ևս կան, եր-

կու վարդապետներ իրենց հովուական պարտականութեան վրայ են: Պարբերաբար պատանիներ մեկնած են Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր ձեմարան և արժանացած եկեղեցական կոչման:

Միայն Ռուժմանիոյ թեմն ունի մօտաւորապէս 20 եկեղեցի, 40 է աւելի վճարող աշխարհական պաշտօնեայ: Եթէ թեմի 1958 թ. ընդհանուր ծախսը եղած է ընդամէնը 73 հազար, ապա 1978ին՝ շուրջ 1 միլիոն և 600 հազար ռուսական լէվ, մօտաւորապէս այդքան ալ՝ խնայուած: Թիւերու լեզուն յաճախ աւելի համոզիչ է: Միայն Սուշավայի մէջ բազմապիսի վերանորոգչական աշխատանքներ են կատարուած Զամգա, Ս. Խաչ, Ս. Սիմէօն և Հաճկատար Ս. Աստուածածին վանքերուն վրայ: Բարեկարգուած և ասֆալթապատուած են շրջապատերը, յարգարուած և կահաւորուած են ուխտաւորներու ըողմաթիւ սենհակները, ցոնկապատուած ու վերակառուցուած են հայկական գերեզմանատները, գերեզմանատան մասուռը, օժտուած են ելեքտրականութեամբ ու հեռաձայնով: Բազմավաստակ հայադէտներ Բ. Ճ. Սիրունիի և Վլատ Պընցիանուի շիրիմներուն վրայ գետեղուած են անոնց կիսանդրիները: Պուքրէշի մէջ Մայր Եկեղեցին ու զանգակատունը, որոնք բաւական վնասուած էին վերջին դժբախտին երկրաշարժէն, այսօր լիովին վերանորոգուած են:

Գերաշնորհ Սրբազանի խոհմ և հետեւողական անվհատ ջանքերով եկեղեցիին վերադարձուցաւ չքեղ Առաջնորդարանը: Այս ևս ինքնին խիստ մեծ յաջողութիւն մըն է, որն այնքան բարերար հետեանքներ ունեցաւ կարճ ժամանակի մը ընթացքին: Այստեղ են Առաջնորդ Սրբազանի բնակարանը՝ համապատասխան քանի մը սենհակներով, գրասենհակները, թեմական Խորհուրդի նիստերու դահլիճը: Այստեղ Գերաշնորհ Սրբազանի իսկ մասնակցութեամբ դասախօսութիւններ կը տըրուին, հայ համալսարանական երիտասարդներ ու երիտասարդուհիներ երեկոյթներ կը կազմակերպեն, կիրակնօրեայ դասընթացքներու կը հետեին: Տօնակատարութիւններ եղած են Աստուածաշունչի տպագրութեան 300ամեակի, Հ. Ղ. Ալիշանի,

կրիմեան Հայրիկի, Կոմիտասի, Լ. Շանթի յօրեկաններուն առիթով:

Գերաշնորհ Սրբազանի ձեռներէցութեան, հայ մշակոյթի հանդէպ տածած անոր գուրգուրանքին լուադոյն ապացոյցն է այստեղ բացուած Հայ արուեստի և մշակոյթի փոքրիկ, բայց բովանդակալից մնայուն թանգարանը, բարձրարուեստ եկեղեցական իրերով, զգեստներով, վարագոյրներով, մանաւանդ հայերէն մեծարժէք հնատիպ ու ձեռագրական ցուցանմուշներով: Այս թանգարանի առկայութիւնը լուադոյն կը նպաստէ Հայ եկեղեցիին և ժողովուրդին ստեղծագործական կարելիութիւններուն և ձիրքերուն հանդէպ հիացական համարում ստեղծելուն, անոնց մշակութային վարկը բարձրացնելուն եւրօպայի այս կարեւոր մէկ կեդրոնին մէջ:

Ռուսէն գիտական շրջանակներու և բարձրաստիճան կրօնականներու հետ Սրբազանը մերձաւոր կապ կը պահէ նաեւ գիտական-մշակութային հարցերու առնչութեամբ: Ըսուեցաւ, որ Սրբազանը Ռուսմանիոյ Արեւելագէտներու Ընկերութեան անդամ է: 120 հազար տպաքանակով ռուսներէն իր թարգմանութեամբ հրատարակուեցաւ «Հայկական Հէքիթ»-ներ» գոտորիկ ժողովածուն: Հրատարակութեան է յանձնէր շուրջ 25 քարոզներէ բաղկացած գրքոյկ մը, որը չուտով լոյս կը տեսնէ Ս. Աթոռի Տպարանէն:

Գերաշնորհ Տիրայր Սրբազանը չեւտուած ուշադրութեամբ ու խնամքի կ'արժանացնէ զոյգ թեմերուն յատուկ ազգային-եկեղեցական, մանաւանդ ծիսական աւանդութիւնները, որոնք գաղութի հագեւոր և ազգային զգացումներուն վրայ խորապէս բարերար ներգործութիւն կ'ընեն, նպաստելով եկեղեցիի բարեգործման և ազգապահպանման նուիրական գործին: Այս առումով մատնանշելի կը մնան առանձնապէս Սուշավայի Հաճկատար Ս. Աստուածածին վանքի տօնի հանդիսաւոր կատարումն ու Ռուսմանահայ բոլոր վանքերուն արուած ուխտաւորներու այցը: Առաջինին կը մասնակցին նաեւ բազմաթիւ Ռուսմանացիներ, որոնք նոյնպէս ոտաբոյիկ ու ծնկաչոք կը բարձրանան վանքն ի վեր, կ'ունկնդրեն Սրբա-

զանի հոգեպարար Պատարագը: Քարոզը կ'ըլլայ ամենէն ոգեւորիչ հոգեկան խթանը: Ապա հաւաքական սեղաններու շուրջ կը վայելեն ճականջապաշտը. ըստ աւանդութեան, պահպանուած սովորութիւն է Անիական հնամեայ տարիներէն մնացած: Այս երջանիկ առիթ մըն է գաղութի հայութեան բազմաթիւ անդամներու ամէնամեայ օգտաշատ հանդիպման: Զանգուածային ուխտագնացութիւնը նմանապէս բարեպատեհ իրողութիւն մըն է Ռուսմանիոյ զանազան կողմերը բնակչութիւն հաստատած հարիւրաւոր հայերու քանի մը օրեր տեղը համատեղ ներկայութեան և փոխադարձ մերձեցման: Սրբազան Հայրը միշտ ներկայ է: Դարձեալ շահողը ազգապահպանման սուրբ գործն է:

Շնորհիւ իր զգաստ, խելամիտ և հիմնովին առողջ, ազգին ու հարազատ եկեղեցիին շահերը տեսականապէս երաշխաւորած քաղաքագիտութեան, մեծապէս շահած է զոյգ երկիրներու թէ՛ կրօնական, թէ՛ պետական բարձրագոյն իշխանութեանց համակրանքը: Այստեղ կարեւոր նշանակութիւն ունին նաեւ իր անձին ու նկարագրին բարեմասնութիւնները՝ բանիմացութիւն, իրատեսութիւն, գործարարութիւն, հմտութիւն նաեւ տեղական լեզուներուն, անմիջականութիւն, անկեղծութիւն, զուարթամիտ ու շէնչող զրուցակցութիւն, հիւմոր, նորոնկատութիւն:

Գերաշնորհ Սրբազանի հաւատոյ հանգանակի և բոլոր ձեռնարկումներուն անկիւնաքարը իր անպայման հաւատարմութիւնն է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնին և անոր երախտաշատ Գահակալին՝ Ն. Ս. Սմբատին Տ. Տ. Վազգէս Վեհափառ Կաթողիկոսին հանդէպ: Ասոր բիւրեղեայ ցուցանիշն է Սրբազանի քառորդ դարեայ ինքնանուիրումը Մայր Աթոռի պատգամներուն ու թելադրութիւններուն, որոնց ծնած է ինքը՝ հայոց բազմադարեան պատմութիւնը:

Այս մարդի իր գործունէութեան մէկ պայծառ գրեւորումն է նաեւ այն լայնուսիրտ ասպնջականութիւնը, որ Գերաշնորհ Սրբազանը ընծայած է Վեհափառ Հայրապետին, Պոլսոյ արժանապատիւ Պատրիարք Շնորհք Սրբազանին, թեմակալ շարք մը առաջնորդներու և եպիսկոպոս-

ներս, որոնց այցը այնքան բարերար դեր է կատարած, բացավառելով գաղութի հայեցի գեղացույններն ու ամբապնդելով անոր գոյատևելու կամքն ու հաւատքը: Դարձեալ այս մարդի անոր գործունէութեան մէկ հպարտ արտայայտութիւնն է այն, որ զոյգ գաղութներու կապը Մայր Հայրենիքի հետ Սրբազանի ջանքերով ա՛լ աւելի սերտ ու հանապազօրեայ է: Հայրենի աշխարհէն այստեղ Սրբազանին կողմէ հիւրընկալուած են՝ Արամ Խաչատուրեան, Մարիէտտա Շահինեան, Արարատ Ղարիպեան, Սերո Խանզադեան, Եզրաս Հասարթեան, Զաւէն Դօլարչեան, Ալեքսանտր Յարութիւնեան, Եդուարդ Թօփչեան ... Այստեղ գրկաբաց «հայաւարի» հիւրընկալուած է նաև հայոց մեծերէն Ուիլիւմ Սարոյեանը:

Սրբազանի յիսնամեակի և արքութեան տըւշութեան զոյգ առիթներով երթուողէմի Տ. Եղիշէ Ամենապատիւ Սըր-

բազան Պատրիարք Հայրը իր շնորհարեր ներկայութեամբ լաւագոյնս կը պատուէ իր երբեմնի սանը ի գնահատութիւն անոր անձին և գործին, իր հերթին արժանանալով ամենասրտաբաց հիւրընկալութեան:

Տիրայր Սրբազանը իր ամէնամեայ այցելութեամբ Մայրենի երկրին՝ կը նորոգէ ինքզինքը, հայրենական յոյգերով կը լիցքաւորէ իր եռանդն ու նուիրումը, նոյնը փոխանցելով իր հայրենաբաղձ հօտին:

Ուր որ ալ եղած է անիկա, Հիւսիսային թէ Հարաւային Ամերիկաներու, Քանադայի, Եւրոպայի, Միջին Արեւելքի, Յունաստանի, Պուլտոյ հայ գաղութները, ամէնուրեք արժանացած է սիրալիր ընդունելութիւններու և անվերապահ համակրանքի:

Այս առիթով աւելորդ չէր ըլլար քերել իր մասին քանի մը գրուած վկայութիւններ:

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնէն Ձեզի կը յղենք հայրական սիրոյ ողջոյններ ու ամենաբարի մաղթանքներ՝ վերստին շնորհաւորելով Ձեր մօտ քսան տարիներու ծառայութիւնը իբրեւ Առաջնորդ Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ հայոց՝ միշտ եռանդալից, միշտ ոգեշնչուած, միշտ պաշտպան մեր նախնեաց սուրբ աւանդներուն, միշտ հաւատարիմ Մայր Աթոռիս:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.

Մայրագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տիրայր Սրբազանը, որուն հոգիին բերեղացումն ու մտքի ծլարձակումը սկսաւ երուսաղէմի մէջ, այսօր մեր Եկեղեցիին տիրական անհատականութիւններէն մէկն է:

Անիկա ուխտեալ զինուորի հաւատարմութեամբ եւ, հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, խորապէս հասուն խոհեմութեամբ սրբազան զրօշի նման միշտ բարձր կը պահէ Վազգէն Ա. Վեհափառի, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ Հայրենիքի հեղինակութիւնը, նուիրականութիւնն ու փառքը:

ԵՂԻՇԷ ԱՐԲԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց երուսաղէմի

Շուրջ չորս շաբաթներէ ի վեր Ձեր ներկայութիւնը մեր մէջ ուրախութեամբ լեցուց զմեզ: Յիշատակելի պիտի մնայ Ձեր այցելութիւնը այս պատմական քաղաքը ... Մենք յատկապէս գոհ մնացինք, որ Դուք սիրցուցիք զՁեզ Ձեր երիտասարդ հոգեւորականի ազնիւ վերաբերմունքով եւ մեր ժողովուրդին ընծայած Ձեր բարի օրինակով:

Ձեր համակրելի քնաւորութեամբ լաւ տպաւորութիւն եւ յիշատակ ձգեցիք մեր ժողովուրդին վրայ:

Որեւէ ատեն եթէ փափաքիք մեզի այցելել, երբեք վարանում մի ունենաք, եկէք: Այդ առաւել մեզ համար հաճոյք պիտի պատճառէ, երբեմն ալ մասամբ թեթեւացնելով մեր ծանր բեռը:

ՇՆՈՐՀԲ ԱՐԲԵՊՍ. ԳԱՆՈՒՍՏԵԱՆ
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

Սրբազանը, ուր որ գնաց, իր աշխոյժ և հաճելի ընաւորութեամբ, իր խանդավառ խօսքով, իր եկեղեցականի լուրջ գիտակցութեամբ բոլորին վրայ ալ լաւ տպաւորութիւն թողուց։ Ս. Էջմիածնէն այսպիսի առաքելութեամբ առաջին անգամն էր, որ նոր շրջանի Դպրեւանքէն եկեղեցական մը կ'այցելէր, որուն լրջութիւնն ու եկեղեցականի պատրաստութիւնը ամէնուն զնահատանքին արժանացան։

ՍԵՐՈՎԻԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Կաթողիկոսական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց

Մեր թեմին համայնքներուն մէջ Ձեր ներկայութիւնը, Ձեր անձին համակրելիութիւնը եւ Ձեր սրտէն թխած անկեղծ խօսքերը մեծ գոհունակութիւն պատճառած են մեր հաւատացեալ ժողովուրդին։

ԹՈՐԳՈՄ ԱՐՔԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Առաջնորդ Ամերիկայի Հայոց Արեւելեան Թեմի

Արդարեւ, իբրեւ ամբասիր եւ նուիրեալ հոգեւոր առաջնորդ մը, Դուք անձնուիրաբար ծառայեցիք մեր եկեղեցիին, ստանձնելով երկու կարեւոր գաղութներու եկեղեցական թէ մշակութային հոգը, եւ այդ կերպով արժանացաք Ձեր հօտին սիրոյն ու զնահատանքին։ Ձեր գործունէութեան արծազանգներով, ինչպէս Ձեր կատարած այցելութիւններով, Ձեր վաստակին ու անձին հմայքը տարածուեցաւ նաեւ Ձեր համայնքէն դուրս, Սփիւռքի այլ գաղութներէն ներս։

Այս օրերուն, երբ այնքան սակաւ են իրական արժանիքներով օժտուած հոգեւոր առաջնորդները, Ձեր անունը կը կանգնի քիչ թիւով ընտրեալներու կողքին, որոնք կոչուած են մեր եկեղեցին եւ հաւատաւոր հօտը ժողովուրդին առաջնորդելու մեր նախահայրերու ուղիէն։

ԱԼԷՔՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Նախագահ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան

ՓԱՅԼԱԿ ԱՆԹԱՊԵԱՆ

ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ՏՕՆ ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ

Համբարձման տօնը, իբրև յիշատակը մեր Տիրոջ երկրաւոր կեանքի վերջին դէպքին, մէկն է Քրիստոնէական եկեղեցւոյ եօթը կարեւորագոյն տօներէն — նկատի առած մեր եկեղեցւոյ հինգ Տաղաւարներն ու Հոգեգալստեան տօնը:

Համբարձումով Քրիստոս տեսանելիօրէն բաժնուեցաւ իր աշակերտներէն և հետեւորդներէն:

Մարդեր սովոր են բաժանումի պահուն կտակ մը, խոստում մը թողուլ իրենց սիրելիներուն և խօսել վերահանդիպումի ծրագիրներու և կարելիութեանց մասին: Քրիստոս ալ նոյնը ըրաւ: Ան տուաւ սակայն գերազանցօրէն խրախուսիչ ու սրտապնդիչ խոստում մը. — Ըլլալ հետը իր հետեւորդներուն մինչև աշխարհի վախճանը:

Ուրիշ առիթով մը Քրիստոս յայտնած էր թէ իր ճշմարիտ հետեւորդները տեւաբար բնակակից պիտի ըլլան իրեն — «Ուր եսն եմ՝ անդ և պաշտօնեայն իմ եղիցի» — և գինք պաշտողը պիտի պատուրուի իր Հօրը կողմէ — «Եթէ ոք զիս պաշտիցէ՝ պատուեցէ զնա Հայրն իմ»:

Պէտք է ընդունիլ թէ Յովհաննու Աւետարանի ԺԲ. Գլխուն 26րդ համարէն վերցուած վերոյիշեալ խօսքերը հարկ եղած կարեւորութեամբ չեն ըմբռնուած Քրիստոսնայհասարակութեան կողմէ: Արդարեւ, պատշաճ էր որ անոնք դառնային մեր առաւելագոյն ուղարկութեան առարկան. իբրև գերագոյն աւետիսն ու խոստումը որ երբեք տրուած ըլլայ թշուառագամորդուն: Միթէ մեր անդրագոյն նպատակը չէ՞ մեղքէն ու վիշտէն հեռու՝ Քրիստոսի հետ յաւիտենապէս մաս կադմել երկնքի թագաւորութեան: Կարելի է՞ միթէ երեւակայել առաւել փառք ու երանութիւն՝ քան պատուութիւն — իբրև հոգեղէն արարածներ և «անպիտան ծառաներ» — մեր Արարչէն, մեր Երկնաւոր Հօրմէն:

Մեր Տիրոջ Համբարձումէն քրիստոնե-

ային ստանալիք երկրորդ գոտը այն է թէ իրեն վստահուած առաքելութիւնը յաջողութեամբ պսակողին բաժինը փառքն ու յաւերժական երանութիւնը կրնան ըլլալ միայն, փոյթ չէ թէ մեղմէ ակընկալուած բարիքն ու արդիւնքը ըլլայ ճիշդ ու աննշան՝ թէ ծաւալուն ու յոյժ կենսական: Քրիստոս աշխարհ եկած էր առաւելաբար իր Հօր կամքը կատարելու համար, կէտ մը՝ զոր շարունակ շեշտած էր Ան իր քարոզութեանց ընթացքին, մինչև անաւոր պահը Գեթսեմանիի մեռնութեան: Երեք տարիներու ընթացքին իր Հօրը կամքը լիովին գործադրելէ, Անոր պատգամներն ու պատուիրանները ժողովուրդին ծանօթացնելէ և իր անձն իսկ մարդոց մեղքերու բարձումին համար ընծայարեղելէ հաքը իրեն կը մնար փառքով վերանալ ու վերագառնալ իր Առաքիչին մօտ, բազմելու համար, իր նախկին փառքովը, Անոր աջ կողմը: Պօղոս առաքեալ ալ նոյն երանութեան ճակատագրուած կը զգար ինքզինք, երբ իր երախտաշատ առաքելութեան վախճանին կը գրէր իր Թուղթիւնէն մէկուն մէջ. «Զբարեոք պատերազմն պատերազմեցայ, զընթացսն կատարեցի... այսուհետեւ կայ մնայ ինձ փառաց պսակն» (Բ. Տիմ., Դ. 7): Այո, փառքի պսակը կը սպասէ նաեւ մեզմէ իւրաքանչիւրին, պայմանաւ որ հաւատարիմ հետեւորդները ըլլանք մեր Փրկչին, քալելով Անոր, Ս. Պօղոսի և բոլոր առաքեալներու ու սուրբերու ճանապարհէն, անոնց հետքերուն վրայէն:

Համբարձման մասին ըրած մեր խորհրդածութեանց ատեն չենք կրնար մտահան ընել մեր Տիրոջ իր աշակերտներէն բաժնուելու պահուն անոնց ըրած իր վերջին հրահանգն ու յանձնարարութիւնը. «Գնացէք այսուհետեւ, աշակերտեցէք զամենայն հեթանոսս»: Այո, հեթանոսները Աւետարանին աշակերտները, հետեւորդները դարձնելու քարոզչական, մեր օրերու բառով՝ միախնամարկան գերազանցօրէն վսեմ պարտականութիւնն է որ կը դնէր Քրիստոս իր աշակերտներու ուսին: Քարոզիչ, աւետարանիչ, այսինքն իրմով մարդկութեան բերուած աւետիսը, բարի

լուրը (Աւետարան բառը արդէն յառաջ եկած է աւետիլ — բարի լուր հաղորդել — բառէն) տարածելու Ահաւաստիկ գլխաւոր պարտականութիւնը քրիստոնեային: Եւ ոչ միայն հոգեւոր պաշտօնեային, այլեւ զՔրիստոս իրրեւ իր և մարդկային ցեղի փրկիչը ընդունած և Աւետարանը իր կեանքի յարացոյցը ընկու կոչուած իւրաքանչիւր անհատի:

Քրիստոս երբ իր աշակերտները կը զրկէր քարոզչական գործունէութեան, տնոնց կը պատուիրէր նաեւ ծանուցանել ժողովուրդին թէ մօտեցած է լեւիտէի արքայութիւնը: Մասնաւորաբար Մատթէոսի Աւետարանին մէջ յաճախակիօրէն կրկնուող այս յղացքը սակայն մեզմէ շատերու մտքին մէջ չփոթի ու տարտամ բան մըն է: Իրողութիւնը այն է որ Քրիստոսով հիմնուելիք հոգեւոր թաղաւորութիւնն էր ան, բոլորովին տարբեր ու բարձր՝ ռազմական ոյժին և անկենդան նիւթին վրայ խարսխուած աշխարհիկ իշխանութիւններէն, այս աշխարհի հոգեւոր բարիքները կարճատեւի մը համար միայն մեր տկար զգայարանքներուն մատուցանելու կարողութեամբը օժտուած: Բոլորս ալ կոչուած ենք ժառանգորդները, քաղաքացիները ըլլալու անվախճան այդ թաղաւորութեան և բոլորս ալ կարող ու պարտական ենք տարածիչները հանդիսանալ այդ թաղաւորութեան, մեր ընտանիքին, ընկերային շրջանակին ու համայնքին մէջ, ու ամէն տեղ երբ առիթը ներկայանայ և կամ երբ կարելիութիւնը ունենանք ստեղծելու նման առիթ մը: Եւ չմոռնալ թէ մէկէ աւելի են կերպերը այդ նպատակին ձգտող: Ամէնքս ալ մեր կարողութեան ներած չափով, խօսքով, գիրով կամ ապրուած կեանքի կենդանի օրինակով կանչուած ենք տարածիչները հանդիսանալու Աւետարանի լոյսին:

Ճշմարիտ քրիստոնեան արդէն չի կրնար մնալ անտարբեր ու ձեռնածալ, ի տես իր շուրջը հոծացող ու մարդերը կորստեան դատապարտող բարոյական խաւարին: Ժիշդ ինչպէս կը զգուշացնենք անդունդին ծայրը հասած կոյրը զինք

օպտող տհաւոր վտանգէն, այնպէս ալ մեզի պարտականութիւն կ'իյնայ ազդարարել և զգուշացնել հոգեւոր կուրուքեամբ վարակուածները՝ աւելի տհաւոր և յաւիտենական կորուստի առաջնորդող բարոյական խորխորատը իյնալէ:

* * *

Ներկայ մարդկութիւնը կ'անցնի զանազան տազնապնդէ: Կան քաղաքական, տնտեսական, ընկերային և այլ կարգի տազնապնդեր: Եւ սակայն իրականութիւնը այն է որ կայ մէկ ու միակ տազնապ մը միայն, որուն անխառնափելի հետեւանքներն են կեանքի զանազան երեսակներուն վրայ յայտնուող միւս, վերոյիշեալ տազնապները: Հոգեկտն ճալկնապն է ան, եթէ խորթ ու ծանր չի հնչեր բացատրութիւնը: Այո, երբ հոգեւոր արժէքներ նահանջի մէջ են և ասով բացուած է ճամբան նիւթապաշտութեան, շատ բնական է որ ծագում առնեն այլազան տազնապներ, մարդկային ընկերութիւնը վերածելու համար իրար յօշոտելու գազանային ախորժակներով զինուած, ապականած «անառակ որդի»ներու, արգահատելի որքան այսպանելի արարածներու: Զարմանալ տակաւին երբ Տէրը մեզ նշաւակ կը դարձնէ ճակատագրի հարուածներուն:

Հին Ուխտէն գիտենք թէ ամէն անգամ որ իսրայէլը — Աստուծոյ ընտրեալ ժողովուրդը — կը չեղէր արդարութեան ճանապարհէն և անձնատուր կ'ըլլար զեղիս ու ամբարիշտ կենցաղի, Տէրը մարգարէներու միջոցաւ կը յորդորէր զայն, կը կշտամբէր ու մինչև իսկ պատիժներու կ'ենթարկէր:

Այսօրուան «քրիստոնեայ» մարդկութիւնը որքան պէտքը ունի մարգարէներուն — ու մասնաւորապէս եղիայի — ոգիովն ու նախանձախնդրութեամբը օժտուած հոգեւոր առաջնորդներու, որոնք, մարդկութիւնը զգաստութեան հրաւիրելով, Աստուծոյ սիրոյն ու գուծին բարերար ցօղը իջեցնէին մեր սրտերու խոպան անդատատանին, հոն աճեցնելու համար սերմերը բարութեան ու արդարութեան:

ԳԷՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻԶԵԱՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳՐԻԳՈՐ ՇՂԹԱՅԱԿԻՐ ՊԱՏՐԻԱՐԻՒ

ԵՐԿՈՒՆՈՐԱՅԱՅՏ ՆԱԽԱԿՆԵՐԸ

Գ. ԲԱՄԳՈՒԲՃԵԱՆ

1968 տարւոյ սկիզբը երբ ստանձնեցինք Թրքահայոց Պատրիարքարանի Դիւանի վարչութիւնը և սկսանք դասուորման աշխատանքներու, առաջին շաբաթը ներսուս իսկ, խառն նամակներու միջև հանդիպեցանք Գրիգոր Շղթայակիր մեծանուն Պատրիարքի (1669-1749) երկու ձեռագիր նամակներու, ինչ որ մեծ ուրախութիւն պատճառեց մեզ: Այնուհետեւ երեսն եկան նորեր ևս, որոնց թիւը ներկայիս կը հասնի 32ի: 1972ին երբ տեսանք թէ «Սիոն»ի այն տաննաւան ինքնաշարժիչը և Երուսաղէմի Դիւանին մէջ գտնուող իր նամակները լոյս ընծայելու, իրեն տեղեկացուցինք թէ մեր Դիւանին մէջ ալ գոյութիւն ունին իր 30 նամակները: Իր խնդրանքին վրայ շրկեցինք տնայն լուսապատճէնները, որպէսզի տեսնենք ու հրատարակուելով մոռացութենէ փրկուին, մանաւանդ նկատի առնելով Պր. Գալաթեանի զանոնք առանձին հատորով լոյս ընծայելու ծրագիրը: Դրեքայնամբար ո՛չ միայն մեր շրկածները լոյս չտեսան, այլև բազմերախտ եկեղեցականին ամբողջական նամակները հատորի ձևով հրատարակուելու իր փափաքն ալ չիրականացաւ:

Այնուհետեւ մեր Դիւանին մէջ գտանք նաև իր երկու նոր նամակները, զորս ներկայ գրութեամբ Հայ բանասիրութեան սեպհականութիւնը դարձնել կ'ուզենք:

Շղթայակիր Պատրիարքի մասին ընդարձակ յօդուած մը գրած ենք արդէն «Շողակաթ» տարեգրքի մեր կողմէ խմբագրուած 1970 տարւոյ առաջին հատորին մէջ (էջ 66-80): Հոն ներկայացուցած էինք իր կենսագրութիւնը, Պատրիարքարանի Դիւանէն մեր գտած 15 նոյնք:

1748 թուակիր նորայայտ ընդարձակ կոնգրակը, իր մասին երկու ոտանաւոր ներբողաններ, մին՝ Պօղոս Վարդապետի գրէն՝ թուրքերէն լեզուով, իսկ միւսն ալ Պաղտատար Դպրի (1683-1768) գրէն՝ հայերէն լեզուով, և վերջապէս իր աշակերտներէն 1758ին վախճանած և խորնէգարույի գերեզմանատունը թաղուած Աբրահամ Վարդապետի տապանադիրը և Շղթայակիր Պատրիարքի իրեն ուղղած և բովանդակութենէն 1748ին գրուած ըլլալը հաստատուած նամակը:

Կենսագրութեան մէջ կարեւոր էր իր վարդապետական թուականը որ ցարդ տնծանօթ կը մնար: Որովհետեւ տոմարական ՌձԽԱ (Փրկչական 1692) թուականը կրող իր կնիքը միմիայն Պատրիարքարանիս Դիւանին մէջ գտնուող, մեր կողմէ թուագրուած 26, 28 և 30 համարակիր նամակները կը կրեն: Կարծիք թանաքով դրոշմուած և 2.5 սմ. տրամագիծ ունեցող կնիքին արձանագրութիւնը հետեւեալն է.

«Է. Յ(ԻՍՈՒՍ)Ի Ք(ՐԻՍՏՈՍ)Ի Ն(Ա)Ռ(ԱՅ) ԳՐԻԳՈՐ Վ(ԱՐ)Դ(Ա)Պ(Ե)Տ ԱՄԼՐՏ(Օ)ԼՅԻ ՌՁԽԱ»

Կնիքին կեդրոնը կ'երևայ Յիսուս Քրիստոս, որ աջ ձեռքովը ծայրը երկար խաչ մը բռնած է, իսկ ձախ ձեռքովն ալ վերեւը խաչադրոշմ երկրագունտ մը: Դիւանին երկու կողմերը կը կարդացուին «Յ(ԻՍՈՒՍ) Ք(ՐԻՍՏՈՍ)» բառերը:

Այժմ կ'անցնինք մեր բաւն նիւթին: Ժամանակագրական կարգաւ առաջին նամակը ուղղուած է Կոլոտ Պատրիարքի: Կը կրէ 18 Ապրիլ թուականը: Դժբախտաբար տարեթիւը չէ նշուած: Սակայն բովանդակութենէն յայտնի կը դառնայ թէ

1735 տարեւոյնէ է: Որովհետեւ Յոյնեացի հետ Բրիտանիոյ Գերեզմանը մտնելու վէճը 1734 տարւոյ վերջերը սկսած 1735 և տարւոյ ընթացքին շարունակուած է: Երկրորդ, Յունաց Մեղիդիոս Պատրիարքը առյն թուականին է որ Պոլիս այցելած է այս նպատակաւ և կոչոտ Պատրիարքի հետ խաղաղութեան դաշինք կնքած⁽¹⁾:

Նամակին մէջ յիշուած Յակոբ Ա. տուածարան վարդապետը Նախնան է (1706-1764), որ այդ միջոցին երեսուշէմ կը գտնուէր: Արքունի հրովարտականերուն պատճենները բերող «Օրհնեալ կեսարացի» ալ կամ արքունի ճարտարապետ Սարգիս Խալֆան (+ 1 Մարտ 1737) է և կամ դարձեալ արքունի ճարտարապետ Մեղիտոն Արապովուս է, որ մեռած է 1742 տարւոյ Սեպտեմբեր կամ Հոկտեմբեր ամսուն, ինչպէս պիտի տեսնենք:

Իսկ երկրորդ նամակը ուղղուած է Յակոբ Պատրիարք Նախնան: Դժբախտաբար տարեթիւ չունի, այլ միմիայն Նոյեմբեր ամսուն վերջէն ըլլալը արձանագրուած է: Այս նամակը բացառիկ կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէ, պարունակութեան մէջ արքունի ճարտարապետ կեսարացի Արապովուս Մեղիտոն Խալֆայի մահը յիշատակուած ըլլալուն պատճառաւ: Որովհետեւ իր մահուան թուականը ցարդ անծանօթ կը մնար:

Կարծէ ներկայացնել կենսագրական մեղ ծանօթ տեղեկութիւնները այս նշանաւոր ճարտարապետին, որուն առջ մը իսկ չէ նուիրած Հայկ. Ս. Հանրագիտարանը, ինչ որ խմբագրութեան անդամներուն որքան անձեռնհաս ըլլալը կը յայտնէ:

Ծնած է կեսորիոյ Տարսիսի գիւղը: Ծննդեան թուականը անծանօթ կը մնայ: Եղած է Սուլթան Ահմէտ Գ. ի (1703-1730) և իր յաջորդին՝ Սուլթան Մահմուտ Ա. ի (1730-1754) ճարտարապետը⁽²⁾: 1734ին կառուցած է Հէքիմօղլու Ալի Փաշայի մզկիթը⁽³⁾, որ Պոլսոյ մէջ գործածուած

պարօք ոճին նախատիպարը կամ երախայրիքը նկատուած է: Պր. Բարսեղ Թուղլաճեանի մեղ տուած տեղեկութեան համեմատ, նորագոյն է Սուլթան Ահմէտ մեղկիթը, շինուած 1609-1616 ընթացքին:

Իսկ իր ազգային շինութեանց մէջ ծանօթ են հետեւեալները: Հսկած է Գում Գափուր Մայր Եկեղեցւոյ վերանորոգեան, որ տեղի ունեցած է 28 Սեպտ. և 7 Դեկտ. 1719 թուականներու միջև⁽⁴⁾: 1722ին Սամաթիոյ Ս. Կէորգ Եկեղեցւոյ վերանորոգեան ճարտարապետը եղած է: 1730ին ալ Պալատու Ս. Հրեշտակապետ Եկեղեցւոյ վերանորոգեան վերակացու եղած է: Սարգիս Դպիր Սարրաֆ-Յովհաննէսեանի (1730-? 1805) համաձայն, եկեղեցին հըրդեհներէ պաշտպանելու և իր բնակութեանը համար քարաշէն փառաւոր ապարանք մը կառուցած է արեւելեան կողմը⁽⁵⁾: 1737 տարւոյ Դեկտեմբերի կիսուն պատահած հրդեհի մը ընթացքին, ի շարս բազմաթիւ տուներու և խանութներու, այս շէնքն ալ այրած է, ըստ Շղթայակիր Պատրիարքի Ուղեգրութեան⁽⁶⁾:

Մեղիտոն Խալֆա ունեցած է նաեւ կարեւոր ազգային գործունէութիւն: 1715 տարւոյ Հոկտեմբեր կամ Նոյեմբեր ամսուն, երբ նորընտիր Յովհաննէս կոչոտ Պատրիարք, իր և Գրիգոր Շղթայակիր Պատրիարքի ընտրութիւնը վաւերացնելու համար իտիւրնէ կ'երթայ, թագաւորին ներկայանալու նպատակաւ, իրեն կ'ընկերանայ նաեւ Արապովուս, ինչ որ կը յայտնէ թէ այդ օրերուն ալ արքունիքի մօտ շատ ազդեցիկ էր: Իսկ 1734-36 թթ. երբ նենգ Յոյները Ս. Յակոբեանց վանքը կաշառքով ձեռք անցընելու կ'աշխատին, Ակնցի Սեղբեստրոս Ամիրայի (+ 1754) հետ զօրավիգ կը կանգնի կոչոտի և այս պատճառաւ Յոյներու քսութեամբ միջոց մը երկուքն ալ կը բանտարկուին:

Ան քանիցս այցելած է Երուսաղէմ և կարեւոր յիշատակներ թողած է հոն: Կարծէ յիշել հետեւեալները: 1732ին ընդարձակել տուած է Բեթղեհէմի մօտ գրա-

(1) Ա. Եպսկ. Տէր Յովհաննէսեանց, «Ժամանակագրական Պատմութիւն Ս. Երուսաղէմի», Երուսաղէմ, 1890, Հատոր Բ., էջ 41:

(2) Հ. Ղ. Ինճիկեան, «Եւրոպիա», Հատոր Ե., էջ 131 և 169:

(3) Եղ. Ալեանաքեան, «Ժամանակ», 21 Մարտ 1945:

(4) Վ. Ա. Բակոբեան, «Մանր ժամանակագրութիւն», Երևան, 1951, Հատոր Ա., էջ 336:

(5) Վիպագրութիւն Կոստանդնուպոլիս Մայրաքաղաքին, Երուսաղէմ, 1907, էջ 24բ:

(6) «Սիոն», 1866, էջ 143:

նըւող ճանապարհը: 1733ին Ս. Ստեփանոսի մատրան սատափեալ զբան բարերարը եղած է: Իսկ 1737ին ալ Ս. Մինասի սատափեալ զուռը նուիրած է ի յիշատակ իր կողակցին՝ Հաճի Նազուլին, հանգուցեալ որդւոյն՝ Հաճի Սեդրաքին և կենդանի որդւոցն՝ Հաճի Գրիգորին և Հաճի Գէորգին: Իր յիշատակը եղած է նաև խաչելութեան տանն Աստուածամօր կոնդ-

նած տեղը դրուած պղինձէ վանդակը, զոր Լատինները խորտակած են 1742 Հոկտեմբեր ամսուն, Աբրահամ Վրդ. Ապտուլահանի վրայ կատարուած յարձակման ընթացքին, ըստ Շղթայակիր Պատրիարքի 28 Հոկտ. 1742 թուակիր նամակին, որմէ Մեկիտոն Խալֆայի զեռ ողջ ըլլալը յայտնի կը դառնայ:

Ստորև կը ներկայացնենք բնագրերը:

է՝

Տեառնոյ Յովաննու Աստուածաբան մեծի Վարդապետի

Եւ արժանաւոր Պատրիարքի ընծայեմ զողջոյնն սիրոյ

Էւ զայս ինչ յայտ առնեմ, զի մինչդեռ կացեաք ի մեծի վարանումն յետ զմեր տիրացու Մովսէսն այդր յղեւոյն. յանկարծ աստուծոյ յաջողմամբն եկն տեղոյս մութեկիլին ի մեծի շարաթու բ. շարթին, որ էր ընդ նմա այն օրհնեալ կեսարացին որ բերեալ զգիրդ՝ և զսուրեք Ֆերմանիցն. և եղև մեզ սփոփութիւն. և ի նոյն շարաթու գ. շարթին, եկն և տիրացու Մովսէսն և եղև մեզ կրկին խնդութիւն. և իբրև լուան յոյնքն՝ անկան ի մեծի չփութումն. զի կարծեցին թէ ֆէրման ունիմք զի մեք միայն մացուք ի Սուրբ Շիրիմն Տեառն. և երթեկեկութեամբ առ միմեանս՝ հաստատեցաք զմիտս նոցա թէ ըստ նախկին սովորութեան է մեր գիրն, մինչև զխաթիւրեքի սուրեքն առաջի վիճիլի նոցա ետու ընթեռնուել մեր որդի յովաննէս վարդապետին. և ապա հաստատեցաւ միաք նոցա. և միաբան սիրով զԶատիկն Տեառն կատարեցաք աստուծով. թարց կռուոյ իմիք՝ թէպէտ երկոքինս կողմանքս ի կասկածի էաք. բայց Տէր փրկեաց. ո՛հ զի՛նչ ասացից՝ ալ մնացէ զանխուլ. և յերկուշաբթին մեռելոցի՝ ի մէջ հրաշազան սրբոյ տաճարիս Տեառն, զհրամայեալն քո կատարեցի աստուծով ի ժամ սրբոյ Պատարագին յայտնի ծանուցմամբ, և յանձնեցի զտեղոյդ հոգսն որ վասն սրբոյ տանս՝ ի սիրելի որդին մեր Յակոբ Աստուածաբան Վարդապետն և ամե(ն)եքին հաճեցան և հաւանեցան զոր Տէրն իւրն կարողութիւն տացէ և ահա աստու-

ծով յղեցաք զցանկալի որդին մեր՝ առ ի յօթանդակ քեզ՝ թէպէտ Տէր է յոյս քո և մեր. և յետ սրբոյ Զատիկին. միով ուռուր յառաջ քան զեկանեկն ուխտաւորաց աստի, եկն Պատրիարքն յունաց բարեաւ մնայ ասել թէ գնալոց եմ. և զարմացաք. և յիշեցի իւրն թէ մինչև յի՞րբ զմիմեանս աւերեմք. և նա երգմամբ հաստատեաց թէ ես վասն այնորիկ ոչ գնամ ի Բիւզանդ՝ ալ վասն իմ զործոյն. և այնպէս երգմամբ հաստատեցաք ուխտիւ և պայմանաւ, թէ ալ այն զրոյցն մի լիցի ի մէջ երկուցս՝ և ա՛յնպէս սիրով մեծաւ իմիմեանց բաժանեցաք. վասն որոյ գրեմ առ քեզ իմ աշացս լոյս. վասն աստուծոյ՝ հէրիք այդ բաներդ լինի՝ աստուծոյ սիրոյն համար. զի գրէթէ մեռաք և նոր կենդանացաք. և թէ Հէր եկեալ և հասեալ գրերն՝ ո՛վ գիտէ թէ ինչպէս պիտի զոր Տէր քեզ և ամենայն աշխատողաց զվարձս բազումս տացէ. և այսուհետեւ թէ ինքեանք կացին հանգաբա ըստ ուխտին իւրեանց՝ ալ մի՛ քրքրիցի ի մերս կողմանէ՝ զի ով գիտէ թէ զինչ կճանախ յետոյ՝ զոր Տէր զսուրբ առնս և զքեզ և զմեզ փրկեցէ յամենայնից փորձաւոց. և զամենայն զորպէսն մեր պատմեցէ ցանկալի որդին մեր բերան առ բերան. և ողջ լիւր ի պարծանս հիքոյս գրիգորի՝ որ ի լոյս յապրիլի մը. զգիրս ծրեցի. յորում առուր ելնելոց էին օրհնեալ Մահեսիքն ի սուրբ Քաղաքէս. բաւ է:

(Կնիք)

է՝

Տեառնդ Յակոբայ աստուածաբան վարդապետիդ եւ երջանիկ Պատրիարքիդ՝
զսիրոյ ողջոյնն յաւէս կայրօս անձկութեամբ ընծայեմ.

Եւ 'ի Տեառնէ ժառմ զողջութեամբ զկեալն քո անփորձ յամենայն չար պատահարաց. և զէկ լիցի այս ինչ՝ զի քան զայս՝ Խ. առերբք յառաջ՝ Գ. ազգք 'ի միասին՝ դրեր յղեցաք այդր Մէքէօղլու ձեռօք, և զյղեալն և զհասանիլն ի ձեզ ոչ իմացաք. զի ի Շամ յղեցաք զգրերն առ նա՝ և ի նմանէ զմեզ գիր ոչ եկն՝ թէ յղեցի. զի գոյր ի նստա գրոյց՝ զի 'ի հակառակքերի ժև, աստուծով եկին ուխտաւորքն ի սուրբ քաղաքս Էրզուրազէմ ողջք և առողջք՝ և յետ նոցա քանի մի այլ աստի և անտի. և այժմ այլ ուխտաւորի ձայն ոչ գոյ յոյս յաստուած. փառայն էկն զառնելիքն էառ և գնաց. և զխուլն մաւսեկլիմ արար. և հին մուսեկլիմն ի բերդն ի կալանս է. զի դրամ կուգեն, և նա ասէ թէ չկա՝ խուլն ներսեկլիմ տաւր գիշխանութիւնն և կգնայ՝ և ոչ գիտեմք թէ երկիրս յո՞ր նալն կմնայ՝ Տէրն երկրիս հոգայ. Բէթլէհէմացիքն՝ ասի եղեալք են. զգնալն անդ ի սուրբ տօնին ոչ գիտեմք զի կարի՞ բռնացեալք են. և 'ի մեծամեծաց Էրզուրազէմս յո՞յժ դատարկացաւ. միայն տէր է Սարաւօթն(*). և Տեառն գոհութիւն զի. Գ. ազգս ընդ միմեանս սիրո՞վ եմք միմեանց օգնութիւն առնելով. և Տէր ամենեցունցս և զխաղաղութիւն սիրողաց օգնական լիցի. ցորեանն սուգ՝ և. զռ. յընդ ի գինն գնաց. նոյնպէս և խաղաղն թանկագին և ամենայն ինչ. և թէպէտ ա բ անգամ ծանուցի և այժմ դարձեալ զեկուցից. զի ահն ի սի՞րտս է. քանզի փառայն տկար եկն աստ՝ և յոյժ ծանրացաւ՝ և շատ մնացին աստ՝ և Մէքէօղլի պեկեֆեհեհին կրկին ետ մեզ ըստ նախկին չափուն փօլիցայ. և ճիկ ի վեր ոչ կարացաք հանել՝ զի մի զվնաս ինչ նիւթեացէ մեզ, առաք և բեմեսուկ տուաք իւրն. և 'ի նմանէ գաղտ տուաք ֆռան-

կաց՝ և բեմեսուկ և գիր ի նոցանէ առեալ յղեցաք այդր առ մահտեսի Աղայն. զի առցէ 'ի նոցանէ զգրամն և ի տեղն հասուցէ՝ և զիմ բեմեսուկն առեալ պատուեցէ և առ իս յղեցէ՝ և ոչ գիտեմք թէ որպէ՞ս եղև. և ահա կամ ի տազնապի զի քիչ ըստակ չէ՝ և երկնչիմ թէ դարձեալ բեկլիմն առնիցէ ինքն կամ աղայն փօլիցայի՝ և անհար է թէ առնուցուծք զի յայդ տեղդ ո՛ւստից պիտիւր տուի. և աստ եմք 'ի տարակուսի. ո՛չ էր պարտ մեզ այսչափ ծանօթանալ ընդ նմա. այլ զինչ առնեմ եղև. լուսայ զմահ մեր սիրելի Մահտեսի Մեկքոն Աղային և յոյժ տըրտմեցայ. մխիթարական գիր իւր որդոցն գրեցի և յղեցի՝ խնդրեմ զի տիրացու Գրիգոր աղայն տացես և յիմս կողմանէ մխիթարեցես. և Տէր զիւր հոգին լուսաւորէ և իւրեանց միաբանութիւն և յերկար կեանք տացէ. վա՛յ ինձ զի յայս քանի տարոց մէջն՝ ի քանիս բարեպաշտ յօրհնեալ մեծամեծ յիշխանաց զրկեցաք՝ այլ կա՞մք Տեառն օրհնեալ եղիցի ա՛մէն:

Յամէի զի քանի մի քան գրէի՝ առանձին՝ բայց զի չա՛հ չունի չգրեցի. միայն այս՝ զի Եաֆայու կօմրուկչին եկն աստգրամ փոխ խնդրեաց յերիցս շտուաք. փօլիցայ ետ շառաք. բայց յոյնն ժ. արկղ էառ. և ի մէնջ սաստիկ բարկութեամբ խռովեալ կամի գալ այդր՝ և թէ զինչ չարիս վասն մեր պիտիւր նիւթէ՝ Տէր յիւր գլուխն հանէ՝ խնդրեմ զգուշանալ:

Եւ ահա յայսմ ամի զմեր մահտեսի Յովհաննէսն Շամայ ճանապարհաւ ըստ սահմանեալ կանօնի բազում թխտատարօք յղեցաք այդր զսր Տէր հասուցէ. յամենայն ամի վասն թխտատարաց տրտնջան թէ պակաս կղրկէք. և աստ ի տէֆտէրն նայելով կգրեն. բաց յանցեալ ամէն որ քանի մի գիր ի սխալմանէ կրկին գրեցաւ. հո՞գս արա վասն տան զի հասուցեն և զիմ գրեալքն թէ և դու ոչ կարես տալ, Տէր Սահակին իմ սիրելւոյն տուր:

(*) Երբայերէն կը նշանակէ հեծեալ սպաներու զօրք (Աւգերեան, «Առձեռն Բառարան», Վենետիկ, 1846, էջ 664):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

ԿՈՂՈՒՑ ՎԱՆՔ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ. — Կողուց վանքը կը գտնուէր Արծկէ քաղաքին մօտ, ունէր եկեղեցի մը՝ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ անունով:

Կողուց վանքի առաջնորդներէն միայն մէկ երկուքին անունները յիշատակուած են. այսպէս,

1. — Մելիքսէր, 1428. — Այդ շրջանին խումբ մը աշակերտներ կ'ուսանէին վանքին մէջ, բարունապետ Յակոբի և եղբօրը Անդրէասի ձեռքին տակ: Կը յիշուին տասնեակ մը անուններ:

Յովհաննէս,

Յովհաննէս Ղազարոսեանց,

Մխիթար,

Մարտիրոս,

Հայրապետ,

Մարտիրոս,

Դանիէլ փակակալ,

Ներսէս փիլիսոփայ,

Մկրտիչ,

Թումաս. — Յիշատակարանք ԺԵ. Դարի, Ա. Մասն, էջ 381:

Կողուց վանքի խումբ մը միաբաններու յիշատակութեան կը հանդիպինք 1452 թուին. այսպէս,

Յովհաննէս Վարդապետ,

Տէր Դանիէլ,

Սարգիս Աբեղայ,

Տէր Յովաննէս. — Յիշատակարանք ԺԵ. Դարի, Բ. Մասն, էջ 26:

2. — Դանիէլ, 1497. — Յիշատակարանք ԺԵ. Դարի, Գ. Մասն, էջ 243:

ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ. — Կողուց վանքին մէջ գրչագրական աշխատանքը փոքր չափով միայն իրադարձուած է. ծանօթ են հետեւեալ քանի մը գրիչները, որ յիշեալ վանքին մէջ պարապած են ձեռագիրներու ընդօրինակութեամբ:

Ա. — Կարապետ Աբեղայ, Գրիչ, որդի խաչատուրի, աշակերտ՝ Աբրահամի որդի Թումայ Կրօնաւորի. 1428 ին օրինակած է Կողուց վանքին և Արծկէ քաղաքին մէջ Ոսկիփոր - Տօնական մը, Սաղաթէլի որդի Պարոն Մկրտիչի համար. — Յիշտ. ԺԵ. Դարի, Ա. Մասն, թիւ 403. Ձեռ. Վիեննայի Մխիթարեանց, թիւ 224:

Բ. — Վարդան Աբեղայ, Գրիչ, 1452 - 1461, որդի Ստեփանոսի. օրինակած է,

1. — Աւետարան, 1452 ին, Ներսէս քահանայի որդի Արծկեցի Յակոբ Աբեղային համար. — Ձեռ. Երևանի, թիւ 8925:

2. — Աւետարան, 1461 ին, Սիոն միակեցի խնդրանքով: Քարտի կոկոզ՝ Սարգիս Աբեղայ. — Յիշտ. ԺԵ. Դարի, Բ. Մասն, թիւ 202:

Գ. — Մատթէոս Աբեղայ, Գրիչ, 1497 - 1503, որդի Կարապետի. օրինակած է,

1. — Աւետարան, 1497 ին, Պարոն Գորգ տանուարով համար. — Ձեռ. Երևանի, թիւ 3530:

2. — Աւետարան, 1503 ին, Աստի որդի Դանիէլի համար. — Տուցակ Ձեռ. Մշոյ, 1967, Երուսաղէմ, էջ 134 - 135:

Ն. ԱՐԲ. ՆՈՎԱԿԱՆ

նակ հասուցէ. և ողջ լեր ի Տէր և ի պարծանս զգաճեալ ծերոյս Գրիգոր իբր պետի. որ յնին նոյնմբերի զգիրս ծրեցի բաւ է:

Սէր իմ աստուծոյ համար. զերուստղէմայ բանն ամուլտի ձեռօք տուր հոգալ. թէ զիմ խտրել կամիս:

(ԿԵԻԲ)

Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Գ Ի Ր

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՁԱՑ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ

1979 - 1980

Ամենապատիւ

Տ. Եղիշէ Ս. Արք. Տէրաէրեան,
Բարեխնամ Պատրիարք Ս. Աթոռոյ,
Հոգւ. Միաբանակից եղբայրներ
և յարգելի հանգիսականներ:

1979-1980 դպրոցական տարեշրջանը
ևս բոլորեցինք ու Ամավերջի այս հան-
դիսութեան առիթով Ձեզ կը ներկայաց-
նենք անցնող այդ տարեշրջանի մեր գոր-
ծունէութեան բարոյական և նիւթական
հաշուետուութիւնը:

Ուսուցչական կազմ. — Թարգմանչաց
Վարժարանի կրթական գործը մեզի հետ
յանձանձեց 29 հոգիներէ կազմուած ու-
սուցչական խումբ մը, բաղկացած 4 եկե-
ղեցականներէ և 25 աշխարհականներէ:
Անոնք ուսուցչի մը յատուկ խղճմու-
թեամբ և սիրով գործակցեցան մեզի, մեր
մանուկներու դաստիարակութեան գործին
մէջ և որոնց համար Ամավերջի այս հան-
դիսաւոր առիթով ունինք գոհունակու-
թեան և խորին շնորհակալութեան խօս-
քեր միայն:

Այս առթիւ յատկապէս կը յիշատա-
կենք մեր վաստակաւոր և շատ յարգուած
ուսուցիչներէն Տիար Պետրոս Լէփէնեանը,
որուն ուսուցչական գործունէութեան
Յիսնամեակն է այս տարի: Տեղւոյս Հայ
Երիտասարդաց Միութեան նախաձեռնու-
թեամբ կատարուեցաւ այդ Յիսնամեակի
սօնակատարութիւնը, որուն մեր վարժա-
րանը ևս բերաւ իր մասնակցութիւնը:
Իսկ այսօրուան Ամավերջի հանգէսին
մէկ մասը եղաւ յարգանքի արտայայ-
տութիւն մը այս պատուական ուսու-

ցիչին, որ յիստ. տարիներ շարունակ
հերոսական յարատեւումով մնաց Հայ լեզ-
ուի ուսուցման պատնէ լին վրայ, և այս
Յիսնամեակին առիթով ան կը ներկայա-
նայ մեզի իբրեւ «Մշ արժանի վարձու-
իւրոյ», պսակուած ժանիքով և ար-
դիւնաւորութեամբ:

Աւակերտութիւն. — Այս տարի մեր
երկսեռ աշակերտութեան թիւը եղաւ 200,
բաժնուած այսպէս. —

Մանկապարտէզ՝ 31 մանչ 33 աղջիկ
գումար՝ 64
Նախակրթարան՝ 33 մանչ 38 աղջիկ
գումար՝ 71
Երկրորդական՝ 22 մանչ 43 աղջիկ
գումար՝ 65
Ընդհ. գումար՝ 86 մանչ և 114 աղջիկ = 200

Մասնաւոր գոհունակութեամբ կը հաս-
տատենք որ ընդհանուրն մեր աշակեր-
տութեան վարքն ու բարքը եղաւ օրինա-
կելի: Չունեցանք կարգապահական դժ-
ուարութիւններ:

Ուսումնական մակարդակ. — Ըստ նա-
խընթացի, հետեւեցանք Անգլիական G. C.
E.ի (General Certificate of Education)
Երկրորդական վարժարաններու յատուկ
ծրագրին: Հետեւաբար մեր Երկրորդական
վարժարանի անցեալ տարւոյ շրջանա-
ւարտները անցեալ տարեկերջին մասնակ-
ցեցան Լոնտոնի G. C. E.ի Միջազգային
քննութեանց և տուն հետեւեալ արդիւնք-
ները. —

Յակոբ Թումոյեան յաջողած է 8 նիւ-
թերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն
լեզու, Անգլ. Գրականութիւն, Արաբե-

րէն լեզու, Ուսողութիւն (Մաթեմատիք), Պատմութիւն, Բնագիտութիւն (Ֆիզիքս) և Կենսաբանութիւն, բոլորն ալ Ordinary Level:

Սիւլվա Սարգիսեան յաջողած է 7 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Անգլ. Գրականութիւն, Ուսողութիւն, Պատմութիւն և Կենսաբանութիւն, բոլորն ալ O. L. և Արաբերէն լեզու՝ Advanced Level:

Արա Գարթրեան յաջողած է 4 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Ուսողութիւն և Պատմութիւն, բոլորն ալ O. L.:

Սօնա Պիթարեան յաջողած է 4 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու, Անգլերէն լեզու, Անգլ. Գրականութիւն և Արաբերէն լեզու, բոլորն ալ O. L.:

Անուշ Նազգաշեան յաջողած է 3 նիւթերու մէջ — Հայերէն լեզու (Գրաբար) (Advanced Level), Անգլերէն և Արաբերէն լեզուներ (O. L.):

Ազնիւ Գօփուշեան յաջողած է 2 նիւթերու մէջ — Հայերէն և Արաբերէն լեզուներ (O. L.):

Ռուբինա Սէմէրճեան յաջողած է Հայերէն լեզուի մէջ (O. L.):

Դաւիթ Սամուէլեան յաջողած է Անգլերէն լեզուի մէջ (O. L.):

Սեդա Գալպեան յաջողած է Հայերէն լեզուի մէջ (O. L.):

Անցեալ տարւոյ մեր երկրորդական Դ. Դասարանէն մասնակցեցան և յաջողեցան՝

Մարալ Գարճեան՝ Հայերէն (O. L.):

Շողիկ Պոյաճեան՝ Հայերէն (O. L.):

Ճուաննա Տէսա՝ Երբայերէն (O. L.):

Անցեալ տարւոյ մեր 11 շրջանաւարտներէն չորսը կը շարունակեն իրենց համալսարանական ուսումը, երեքը Հայաստանի Պետական Համալսարանին մէջ (Անուշ Նազգաշեան, Սօնա Պիթարեան և Յակոբ Թումայեան), իսկ մէկը Լոնտոնի համալսարանին մէջ (Սիւլվա Սարգիսեան), Մնացեալ հօթը երուսողէմի մէջ կը հետեւին զանազան մասնաւոր գործնական դասընթացներու և կամ նետուած են կեանքի ասպարէզ:

Այս օրերուն Հայաստանի Պետական

Համալսարանին մէջ ուսանող 8 աշակերտներ ունինք — Վիգէն Ներսէսեան, Արամ Խաչատուրեան, Շահէ Պոյաճեան, Դանիէլ Մարգարեան, Օհան Հալէպլեան, Յակոբ Թումայեան, Անուշ Նազգաշեան և Սօնա Պիթարեան:

Սկսելով Մանկապարտէզի Ծաղիկ դասարանէն մեր վարժարանին մէջ ուսուցանեցան Հայերէն, Անգլերէն, Արաբերէն և Երբայերէն չորս լեզուներ: Մանկապարտէզ և Նախակրթարան բոլոր դասուանողութեանց լեզուն հղաւ Հայերէնը, օտար լեզուները ուսուցուեցան իբրեւ լեզուներ միայն, առաւել արարական պատմութիւնը և արարական աշխարհագրութիւնը՝ Արաբերէն լեզուով: Իսկ երկրորդական բաժնին մէջ Անգլերէնով ուսուցուեցան Գիտութիւն, Պատմութիւն և Ուսողութիւն: Հայերէնով ուսուցուեցան բոլոր հայագիտական նիւթերը, ինչպէս՝ Հայերէն լեզու (Գրաբար և Աշխարհարար), Հայ Գրականութիւն, Հայ Մատենագրութիւն, Հայոց Պատմութիւն, Կրօնագիտութիւն, Հայ Արուեստից Պատմ. և լւն.:

1980 Յունուար 2-12 տեղի ունեցան մեր Կիսամեայ Քննութիւնները, իսկ Մայիս 21-30 մեր Ամալկերջի Քննութիւնները, ու տակաւին անոնց հետ բաղադրուած մեր աշակերտներու ամսական նիշերը տուին հետեւեալ արդիւնքը. — 175 աշակերտներ յաջողութեամբ կը փոխեն իրենց դասարանները, իսկ 15 ձախողած աշակերտներ կը կրկնեն իրենց կարգերը:

Այս տարի մեր երկրորդական Վարժարանը յաջողութեամբ աւարտելով այսօր, 8 Յունիս 1980, այս Ամալկերջի Հանդէսին իրենց աւարտական վկայականները կը ստանան հետեւեալ 10 աշակերտները. —

Գէորգ Հէֆիմեան

Գէորգ Տօնիկեան

Լևոն Պէճեանիլեան

Խաչիկ Տէր Վարդանեան

Վրէժ Նաճարեան

Ճուաննա Տէսա

Մարալ Գարճեան

Շողիկ Պոյաճեան

Սեդա Մազմունեան

Սուզի Տաքէսեան

Այս շրջանաւարտներէն չորսին բարձրագոյն ուսմանց համալսարանական ընթացքը կատարելու համար դիմած ենք Հայաստանի Պետական Համալսարանի վարչութեան: Ուրախ ենք որ չորսն ալ ընդունուած են: Միւսներէն չորսը դիմած են օտար համալսարաններ, իսկ երկուքը կը նետուին կեանքի ասպարէզ:

Իսկ անցեալ կիրակի, 1 Յունիս, Մանկապարտէզի Ամսվերջի Հանդէսին, 28 փոքրիկներ օտանալով իրենց աւարտական վկայականները գալ տարի կ'անցնին՝ Նախակրթարանի բաժին:

Մեր ուսումնական աշխատանքներուն քովն ի վեր ունեցանք նաև ամենօրեայ Մարմնակրթաճի պահեր՝ Մարզանքի ուսուցիչ Պր. Յակոբ Նաճարեանի ղեկավարութեամբ, որ տարիներէ ի վեր անվճար կը ծառայէ մեր վարժարանին, որուն համար ունինք շնորհակալութեան խօսքեր:

1980 Մայիս 11ին ունեցանք մեր Ամսվերջի Մարզահանդէսը, ուր մեր աշակերտները բացառիկ խանդավառութեամբ կատարեցին իրենց տարուան մը մարզական գործունէութեան ցուցահանդէսը, ի ներկայութեան ծնողներու և բարեկամներու բազմութեան:

Դարձեալ ըստ նախընթացի այս տարի ևս ունեցանք աղջկանց բաժինն յատուկ ձեռագործի դասապահեր, մասնաւորաբար երկրորդական կարգերու աղջիկներուն մասնակցութեամբ: Այս առթիւ մեր աշակերտուհիներու կողմէ պատրաստուած ձեռագործները վաճառքի հանուեցան 17 և 18 Մայիս, Շաբաթ և կիրակի օրերուն սարքուած Տարեկան Պաշարին, որ ունէր նաև իր կերուխումի, խրախճանքի, երգի

ու պարի ընկերային բաժինը, Ձեռնարկը մեր վարժարանին ապահովեց իսր. 130.000 լիրայի եկամուտ մը, որ պիտի երևի մեր յաջորդ տարուան տեղեկագրին մէջ: Պաշարի ձեռնարկը մեր գաղութի բոլոր անդամներուն համար եղաւ երջանիկ հանդիպումի առիթ մը, և մենք շնորհակալութեան ջերմ զգացումներ ունինք մեր ուսուցչական կազմին և ծնողներուն, որոնք թէ՛ գործնականապէս և թէ՛ կերակուրներու նուիրատուութեամբ սատարեցին Պաշարի կազմակերպման:

Մեր գաղութին համար մէկտեղման ու հաճոյալի ժամանցի առիթ մը եղաւ նաև 30 Դեկտեմբերին վարժարանիս Նոր Տարւոյ խրախճանքի, երգի ու պարի համաժողովրդային ձեռնարկը, որ վարժարանիս ապահովեց 32,000 իսր. լիրայի եկամուտ մը:

Այս առթիւ մեր Մանկապարտէզի փոքրիկները իրենց երգերով, պարերով ու արտասանութիւններով իրենց մասնակցութիւնը բերին ձեռնարկին:

Մեր աշակերտութեան հոգեւոր-կրօնական դաստիարակութիւնը ևս եղաւ առարկայ մեր հոգածութեան: Վարժարանէն ներս իրենց կրօնի դասընթացներու քովն ի վեր անոնք ամէն կիրակի տարուեցան եկեղեցի: Տօնական օրերուն անոնք մասնակցեցան արարողութեանց, իսկ տարին երկիցս, Միտունդի և Զատիկի տօներուն, մասնակից եղան Ս. Հաղորդութեան խորհուրդին:

Կրթական-բարոյական այս հաշուետւութեան կը կցենք նաև մեր Տնտեսական հաշուետուութիւնը, որ կը ներկայացնէ հետեւեալ պատկերը. —

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՇՈՒՆԵԿՆԵՐԻ ԵԼԵԻՄՏԻՑ Ս. ԹԱՐԴԱՆՉԱՑ ԵՐԿՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

1979 Յունիս 1 — 1980 Յունիս 30

Մ Ո Ւ Տ Դ

Պատրաստ ի դրամարկդ, նախորդ տարեշրջանէն փոխադրեալ
Նուիրատուութիւնը արտասահմանէն
Ուսանողական տարեթուականներէ
Դասագիրքերէ և դասատետրերէ
Հանդէսներէ և ձեռնարկներէ (զուտ չափ)
Բացառիկ մուտքեր

Ի. Լ. Ակ.

234,047.97
2,037,533.00
509,000.00
17,000.00
110,500.00
6,010.00

Ընդ. Մուտք 2,914,090.97

Ծ Լ Պ

Ի. Լ. Ակ.

Ամսական քաղաքային և հատուցումներ	1,988,605.00
Դասագրքեր և դասատետրեր	19,427.50
Գրենական պիտոյք	20,915.00
Թղթատարականք	19,965.00
Ձեռագործի նիւթեղէնք	14,000.00
Մանր ծախք և մաքրութիւն	7,366.00
Տպագրականք	945.00
Հանդիսական ձեռնարկներ	3,910.00
Շինուածականք և կահոյից նորոգութիւնք	13,790.00
Բացառիկ ծախքեր, պատուասիրութիւնք և Տարալուծարանի գործիքներ	27,187.50
Դպրոցական ինքնաշարժի ծախքեր (նորոգութիւն, արտօնագիր, ապահովագրութ.)	27,576.00
Մարմնակրթական (Sport)	180.00

Ընդհ. Ելք 2,143,867.00

Պատրաստ ի դրամարկդ, որով վճարելի են ամառնային արձակուրդի ամսականները

770,223.97

2,914,090.97

Մեր այս հաշուետուութենէն իսկ կ'եզրակացնէք որ մեր դպրոցական կեանքի բարգաւաճումին, կենսունակութեան և արդիւնաւորման կարեւորագոյն ազդակներէն մին է խումբը արտասահմանեան մեր ազնիւ նուիրատուներուն, որոնք իրենց բարոյական և տնտեսական գործակցութեամբ կը հանդիսանան ողնայարը մեր դպրոցական գործունէութեանց: Այս-

տեղ մենք խորին երախտագիտութեամբ միայն կու տանք անունները պատուական այդ նուիրատուներուն, իրենց նուիրատուութեանց գումարներով միասին, կ'աղօթենք մեր աշակերտներուն հետ որ պէտքի Թարգմանչաց Հայրերու մեր աստուածը ըլլայ վարձահատոյց իրենց անփոխարինելի բարի կեցուածքին և զոհողութեանց. —

Իւր. Լիւրս Ակ.

Մարկոս Թաշեան, Ամերիկա	2,100.—
Ս. Խաչ Եկզց. Կիրակ. Վրժ., Լորէնս	630.—
UNRWA	1,100.—
Թ. Ա. Ունեան, Լոնտոն	750.—
Ջարեհ Պտուկեան, Ամերիկա	167,000.—
Եղուարդ Փանոսեան, Ամերիկա	33,000.—
Ստ. Փիլիպպոսեան Հաստութ., Ամեր.	33,000.—
Օր. Նոյեմի Պէրպէրեան, Ամերիկա	3,500.—
Տիկին Հռութ Ասլանեան, Ամերիկա	1,400.—
Ճօզէ Տիշէքէնեան, Ս. Փաւլօ	930.—
ՃօզէՖ Սարայտարեան, Ս. Փաւլօ	930.—
Գառնիկ Պաղարեան, Ս. Փաւլօ	920.—
Իգնատիոս Բարսեղեան, Ս. Փաւլօ	930.—
Գրիգոր Արովեան, Ս. Փաւլօ	930.—
Խորէն Շամլեան, Ս. Փաւլօ	930.—
Հաղար Էմին, Ս. Փաւլօ	930.—
Տէր և Տկ. Վարդան Կրէկորեան, Ամ.	1,200.—
Տէր և Տկ. Ալ. Պէնտիլէնկա, Ամերիկա	1,200.—
Օր. Քէթլի Տիմարթիւս, Ամերիկա	1,200.—
Օր. Քէթրին Ճ. Լիւրի, Ամերիկա	1,200.—
Ստեփան Բանիկեան, Աւստրալիա	650.—
Տիկին Յովիկ Արապեան, Քանադա	1,000.—
Տէր և Տկ. Հէրբեր Գլենեան, Ամերիկա	3,500.—
Տիկին Վարսենիկ Սամարեան, Ամեր.	3,500.—
Տիկին Հէլէն Մէճան, Ամերիկա	3,500.—

Իւր. Լիւրս Ակ.

Տիկին Արփինէ Դաւիթեան, Ամերիկա	400.—
Տիկին Արփինէ Յովհաննէսեան, Ամեր.	400.—
Տիկին Պերճուհի Միսաքեան, Ամերիկա	400.—
Տիկին Միլինէ Կարապետեան, Ամեր.	400.—
Տիկին Ազնիւ Հաճընեան, Ամերիկա	1,220.—
Քարլ Սարաֆեան, Ամերիկա	1,220.—
Ճօրճ և Աննա Լաքցեան, Ամերիկա	3,500.—
Համբար Գարակէօզեան, Ամերիկա	1,220.—
Ս. Յովակիմ-Աննա Եկզց. Կիրակ.	
Նորեայ Դպրոց, Շիքաիօ	2,450.—
Ճօն Փաշայեան, Ամերիկա	1,750.—
Տիկին Բերկրուհի Սվանեան, Ամեր.	2,970.—
Տէր և Տկ. Դէորդ Կոփիկեան, Ամեր.	1,220.—
Տէր և Տկ. Մարթին Արդարեան, Ամեր.	5,100.—
Ալիս և Նորայր Մատանեան, Ամեր.	1,220.—
Միհրան և Մերի Հօփլամազեան, Ամ.	8,750.—
Տիկին Արաքսի Թաշեան, Ամերիկա	4,200.—
Տիկին Քարմէն Քէթլի, Քանադա	1,200.—
Մօնթթէյր Տիկնանց Միտթիւն	1,200.—
Օր. Մերսիէս Սարաֆեան, Քանադա	1,200.—
Տէր և Տկ. Կ. Գրիգորեան, Լոնտոն	1,500.—
Տէր և Տկ. Լ. Կրէկորի, Լոնտոն	1,500.—
Յակոբ և Երուանդ Լյակֆեան, Լոնտոն	3,000.—
Տիկին Մարի Զիատ, Աւստրալիա	500.—
Տիկնանց Միտթիւն, Սաքրամենթօ	2,300.—

Բար. Լիթա Ակ.		Բար. Լիթա Ակ.	
Սասնիկ Պետրոսեան, Ամերիկա	1,220.—	Առաքել Ղազարեան, Գարագառ	1,220.—
Օր. Հէլէն Յակոբեան, Ամերիկա	1,220.—	Վարդգէս Երէցեան, Գարագառ	201,220.—
Ճօրճ Մ. Գարաքէնեան, Ամերիկա	4,200.—	Տիարպէրերեան Ընտանիք, Գար.	35,000.—
Տկ. Նուարդ Գարակէօղեան, Ամեր.	1,220.—	Մի ռմն, Գարագառ	1,700.—
Տկ. Վերնիքէ Քէօսեան, Ամերիկա	1,220.—	Հայկ Դալուստեան, Լոնտոն	1,400.—
Տիկին Կրէյս Սուրպեան, Ամերիկա	1,750.—	Տէր և Տկ. Փիլիք Տըրվաս, Ամերիկա	1,900.—
Հայ Կին Ակուսմբ, Պոսթոն	7,000.—	Տէր և Տկ. Միլիքն Ուլիքմզ, Ամեր.	1,450.—
Տէր և Տկ. Ճօրճ Քիւրանեան, Ամեր.	2,450.—	Տիկին Մարթա Պօղոսեան, Ամերիկա	1,220.—
Տէր և Տկ. Ռ. Կարապետեան, Ամեր.	500.—	Ռիչըրտ Կրէկըրի, Ամերիկա	59,500.—
Ճօրճ և Սիլվիա Ստեփան, Ամերիկա	1,220.—	Յովհաննէս Քիւրքեան, Լոնտոն	1,550.—
Մայք Բարթայեան, Ամերիկա	3,500.—	Սարգիս Քիւրքեան, Լոնտոն	1,550.—
Տէր և Տկ. Յ. Մուլաֆեան, Լոնտոն	1,370.—	Դէորդ Քիւրքեան, Լոնտոն	1,550.—
Տէր և Տկ. Արամ Հինդլեան, Ամեր.	3,500.—	Տկ. Արուսեակ Տէվէնեան, Ամերիկա	1,400.—
Հայ Օգոսթեան Միուլիւն, Եէմ.	2,000.—	Տիկին Աննա Լուսեան, Ամերիկա	1,750.—
Օր. Ալիս Յակոբեան, Ամերիկա	1,220.—	Տիկին Մարիցա Համալեան, Ամեր.	1,750.—
Տիկին Թադուհի Դանիէլեան, Ամեր.	1,750.—	Տէր և Տիկին Հայկ Արթան, Լոնտոն	1,500.—
Տիկին Ադնէս Դլընեան, Ամերիկա	1,220.—	Հէյվըրհի Տիկնանց Միուլիւն	3,500.—
Տիկին Ֆլորա Թոմպուլեան, Ամեր.	1,220.—	Տէր և Տկ. Ճօղէֆ Չալմըրզ, Ամեր.	3,500.—
Սիմոն և Ալիս Թաշեան, Ամերիկա	3,500.—	Տէր և Տիկին Ն. Գըրլեան, Ամերիկա	1,220.—
Տիկին Զապէլ Աթէշեան, Ամերիկա	1,220.—	Սան Ֆրանչիսկոյի Կիրակ. Վարժ.	1,220.—
Ճօն Քինկ Կիրակոսեան, Ամերիկա	1,400.—	Տիկին Արմինէ Ասլանեան, Քուէյթ	4,900.—
Էրնէսթ Շարփֆ, Ամերիկա	1,450.—	Օր. Արշա Սարգիսեան, Ամերիկա	1,220.—
Միքայէլ Առաքելեան, Ամերիկա	500.—	Յարուլիւն Պոյաճեան, Ամերիկա	1,220.—
Յովհաննէս Մաշեան, Ամերիկա	1,550.—	Տիկին Ռօզ Վարդանեան, Ամերիկա	1,220.—
Տեարց և Տիկնանց Ակուսմբ, Հէյվըրհի	1,750.—	Տիկին Ռօզ Զարդարեան, Ամերիկա	1,220.—
Վարդգէս Միրոյեան, Ամերիկա	2,400.—	Նշան և Անահիտ Մանարեան, Ամեր.	4,200.—
Աւագ Աւագեան, Ամերիկա	1,220.—	Տէր և Տկ. Գալուստ Պարսամեան,	
Ստեփան և Նէլլի Պոյաճեան, Ամեր.	3,500.—	Ամերիկա	1,650.—
Քարլ և Ալյոս Վարատեան, Ամեր.	1,220.—	Եղեմի Հայ Եկեղեցւոյ Երգչախումբ	1,650.—
Տիկին Անիթա Հէտիսըն, Ամերիկա	1,220.—	Եղեմի Կիրակնօրեայ Դպրոց	1,650.—
Տիկին Ֆիլիս Մարթինզ, Ամերիկա	1,220.—	Եղեմի A. C. Y. O. A.	1,650.—
Տքթ. Էտմոնտ Կորէք, Ամերիկա	5,000.—	Տեարց և Տիկնանց Ակուսմբ, Եղեմ	1,650.—
Տիկին Պարպարա Կոսպպինս, Ամեր.	1,220.—	Եղեմի Տիկնանց Միուլիւն	3,300.—
Աւետիս Քէլճիգեան, Լոնտոն	1,500.—	Սիմոն Գ. Զաքըրեան, Ամերիկա	10,000.—
Կարպիս Քէլճիգեան, Լոնտոն	3,000.—	Ճէրի և Ֆլօրէնս Զաքըրեան, Ամեր.	5,000.—
Արնի Աւետեան, Ամերիկա	1,220.—	Տկ. Էլիզապէթ Սուրպեան, Ամեր.	1,150.—
Արմինէ և Արա Արազ, Ամերիկա	1,750.—	Ֆէյրլուուի Տիկնանց Միուլիւն	3,300.—
Օր. Էլէն Ֆարաշեան, Ամերիկա	1,750.—	Ճօրճ Տէյ, Ամերիկա	1,650.—
Կիւլապի Կիւլպէնկեան Հաստտութ.	70,000.—	Օր. Ժօզէֆին Ա. Ռուսօ, Ամերիկա	1,650.—
Մովսէս Պետրոսեան, Գարագառ	2,450.—	Կրթական Նախարարութ., Երուսաղէմ,	
Մանուէլ Կիրակոսեան, Գարագառ	1,220.—	Երրայեղէնի ուսուցման համար	5,320.—
Պերճ Պոտիկեան, Գարագառ	4,900.—	Երուսաղէմի Քաղաքապետարան	100,000.—
Լուց և Աննա Տօնէրթ, Գարագառ	4,900.—	Հէրրի Կարապետեան, Ամերիկա	1,150.—
Էօրիլիօ Փէնզա Կոմէս, Գարագառ	1,220.—	Սարգիս Գալֆայեան, Ամերիկա	3,300.—
Ճօն Քէնթ, Գարագառ	1,220.—	Արգար Զաքարեան, Հայֆա	2,000.—
Լիլիանա Տէ Լուփի, Գարագառ	1,220.—	Երիտ. Տիկնանց Միուլիւն, Պոսթոն	3,300.—
Փէքարեան Եղբարք, Գարագառ	2,450.—	Տիկին Լիլիան Պոյաճեան, Ամերիկա	2,300.—
Սիմիոնեան Եղբարք, Գարագառ	2,450.—	Օննիկ Նօրհատ, Ամերիկա	1,300.—
Կարօ Պօտուլեան, Գարագառ	2,450.—	Օննիկ Արապեան, Հարաւ. Ամերիկա	1,150.—
Զարեհ Դպրեւան, Գարագառ	2,450.—	Դրիգոր Արապեան, Հար. Ամերիկա	1,150.—
Հրանդ և Ալյոս Տէօվլէթեան, Գար.	2,450.—	Յարուլիւն Արապեան, Հար. Ամեր.	1,650.—
Պատրիկ Այնադեան, Գարագառ	2,450.—	Յովհաննէս Միլեանեան, Հար. Ամեր.	1,650.—
Նուպար Այնադեան, Գարագառ	2,450.—	Եղբայր Յակոբ, Հարաւ. Ամերիկա	1,000.—
Ռ. Հ. Սալադար, Գարագառ	1,220.—	Կիրակնօրեայ Վարժ., Վան Նիւս	1,950.—
Դրիգոր Ղազարեան, Գարագառ	2,450.—	Արա Հայկ, Ամերիկա	5,000.—
Վարուժան Ղազարեան, Գարագառ	1,220.—	Հայ-Ամեր. Վեթերաններ, Տիթրոյթ	3,300.—
Ղազար Ղազարեան, Գարագառ	1,220.—	Օր. Հէլէն Հանէսեան, Ամերիկա	1,500.—

Բար. Լիթա ԱԿ.		Բա. Լիթա ԱԿ.	
Ալյուերթ և Մարգարիտ Բարիշանեան,		ՏԳ. Մէրի Քէօրօզլանեան, Սիւնի	
Ամերիկա	1,650.—	Երկրորդական Ե. Դասարան	2,000.—
Օր. Արմինէ Տէր Յակոբեան, Ամեր.	1,150.—	Դէորդ Դաւաքսորեան, Ամերիկա	1,750.—
Եղուարդ Փանոսեան, Ամերիկա	43,700.—	ՏԳ. Վարդուհի Մոյսէսեան, Ամեր.	1,750.—
Հ. Բ. Ը. Մ., Թորոսեան Հիմնարկ.	35,000.—	Սարգիս ձգնաւորեան, Ամերիկա	1,750.—
Խարերդի Հայր. Միռլթ., Ամեր.	5,000.—	Երբ. Եղբայրակցութիւն, Ամերիկա	3,900.—
Օր. Թէրէզա Թարայեան, Ամերիկա	1,150.—	Հայկ Գաղազեան, Ամերիկա	3,400.—
Յրանք ձ. Սալմէքթ, Ամերիկա	1,650.—	Յակոբ Նազրեան, Ամերիկա	22,000.—
Տիկին Վիրճինիա Պատէյն, Ամերիկա	800.—	Տիկին Տօլօբէս Լէյպման, Ամերիկա	14,000.—
Տիկին Նուարդ ձրճրեան, Ամերիկա	1,150.—	Ս. Ղևոնդ Եկեղեցի, Ֆէյրլուս	4,000.—
Սէթ և Արմէն Պալաքեան, Ամերիկա	600.—	Ս. Ղևոնդ Երէցներու Կազմակերպութ.	6,000.—
Տէր և ՏԳ. ձէյֆլ Անթառամեան, Ամ.	1,200.—	Տքթ. Խոմօնտ Կօրէք, Ամերիկա	12,000.—
Հէրրի Պետրոսեան, Ամերիկա	1,650.—	Տիգրան Սթամպօլեան, Գանատա	4,000.—
Է. Վ. Գաղազեան, Ամերիկա	3,300.—	Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութ.	128,000.—
Տիկին Հռութ Ասլանեան, Ամերիկա	1,300.—	Նշան Նանարեան, Ամերիկա	4,000.—
Տիկին Ռօքսի Պետրոսեան, Ամերիկա	1,650.—	Հասուրտ Գարակէօզեան Հաստթ.	35,000.—
ՏԳ. Մաքրուհի Միքայէլեան, Ամեր.	2,300.—	Տիկին Մարի Շիմշիրեան, Ամերիկա	2,000.—
Երիտ. Տիկնանց Միռլթ., Ուստր	3,300.—	Արգարեան Աւանդի Մարմին, Լոնտոն	44,000.—
Օր. Էլիզապէթ Շամիրեան, Ամերիկա	1,650.—	Անդրանիկ Եանկոյեան, Աւստրալիա	2,000.—
Տէր և ՏԳ. Սուրէն Աբրահամեան, Ամ.	3,300.—	Ս. Վարդան Եկեղեցւոյ Տիկնանց	
Տ. Փառէն Ծ. Վրդ. Աւետիքեան, Ամ.	2,300.—	Կազմակերպութիւն, Օքլէյն	8,000.—
Տիկին Գոհար Պետրոսեան, Ամերիկա	900.—	Սէթ և Արմէն Պալաքեան, Ամեր.	1,000.—
Լեւոն Պօղեան, Ամերիկա	1,650.—	Տէր և ՏԳ. Ռիչըրտ Մանտեմեան, Ամ.	35,000.—
Կարօ Զօրմանեան, Ամերիկա	1,650.—	Տէր և ՏԳ. ձօն Կապրէլէ, Ամերիկա	35,000.—
Տէր և ՏԳ. Անթօնի Մէլոյեան, Ամեր.	1,700.—	Արտաշէս Սարեան, Ամերիկա	80,000.—
Լեւոն Պալեան, Ամերիկա	1,700.—	Կոպեանիկ Սէֆէրեան, Ֆրանսա	160,000.—
Հ. Բ. Ը. Մ., Յակոբ Նազրեան, Ամ.	1,200.—	Համասերաստ. Վերաշ. Միռլթ., Ամ.	40,000.—
Կրթական Նախարարութ., Երուսաղէմ	18,083.—	Խո. և Քէթրին Սէֆէրեան, Պ. Այրէս	120,000.—
Արթուր Մարտիրոսեան, Ամերիկա	1,750.—	Դէորդ և Ատրինէ Վարդապետեան,	
Տիկին Մարթա Կէնտրէօ, Ամերիկա	1,200.—	Պուէնտա Այրէս	40,000.—
Տքթ. և ՏԳ. Արան Գասպարեան, Ամ.	1,200.—	Մարք Ֆէրճիլեան, Ամերիկա	52,000.—
Տէր և ՏԳ. Խո. Գաղանեան, Ամեր.	870.—		
Օր. Անի Յովսէփեան, Ամերիկա	8,400.—		
		Համագումար՝	2,037,533.—

Մեր Տարնկան Տնդնկադիրը ինչպէս միշտ այս տարի ևս կ'օգնէ փոխել մասնաւոր յիշատակութեամբ անձնութեան և կազմակերպութիւններու, որոնք բացառիկ կարգադրութիւններով կամ նուիրատուութիւններով իրենց կամ իրենց ընտանիքի անուններով տմբողջական դաստարաններ կը պահեն մեր վարժարաններս, և մեր բոլոր բարերարներուն հետ եղան մեզի համար նիւթական և բարոյական մեծ քաջակերութիւն մը, նուիրատուութիւններով անտեսուող մեր կրթական գործի դժուարութիւններուն մէջ:

Մեր և մեր աշակերտութեան կողմէ որդիական ամենաջերմ սիրոյ և շնորհակալութեան խօսքեր ունինք մեր շատ սիրեցեալ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետին՝ Տ. Տ. Վաղգէն Առաջինին, որուն բարեհաճ կարգադրութեամբ մեր վարժա-

րանք ինչպէս անցեալ տարիներուն՝ այս տարի ևս օգտուեցաւ Արգարեան Աւանդի խնամակալութենէն 500 Անգլ. Սթերլինի յատկացումով մը:

Շնորհակալութեան խօսքեր ունինք Հայկ. Բարեգործական Ընդհ. Միութեան և անոր պատուական, վսեմափայլ նախագահ Տիար Ալեքս Մանուկեանին և իր ազնուափայլ Տիկնոջ՝ Մարիին, որոնց կարգադրութեամբ մեր վարժարանը ամէն տարի կը ստանայ Հ. Բ. Ը. Մ. Փիթըր և Էլիզապէթ Թորոսեան Հիմնադրամէն 1000 տոլարի օժանդակութիւն մը:

Ասկէ անջատաբար, ազնուական այս զոյգը մեր վարժարանէն ներս ունին դասարան մը Տէր և Տիկին Ալեքս և Մարի Մանուկեաններ անունով:

Երախտագիտութեան պարտականութիւն ունինք Լիզպոնի Գալուստ Կիւլ-

պէնկեան Հաստատութեան, որ նախորդ տարիներու նման այս տարի ևս օգնեց մեր կրթական գործին 3200 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Շնորհակալութիւններ Համասերաստանյ վերաշինաց Միութեան կեդրոնական վարչութեան, որ 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեց «Սերաստիոյ Ս. Նշան վանքի» անունով ամբողջական դասարան մը:

Երախտագիտութեան պարտք ունինք Հարաւային Ամերիկայէն Սէֆէրեան ազգանուէր ընտանիքի երեք պատուական ներկայացուցիչներուն, որոնք երեք դասարաններ կը պահեն մեր վարժարանէն ներս հետեւեալ անուններով. —

Տիար Կոպեռնիկ Սէֆէրեան՝ ամբողջական դասարան մը, տարեկան 4000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Տիար Եղուարդ և մայրը՝ Տիկ. Բէթ-րին Սէֆէրեաններ՝ ամբողջական դասարան մը, տարեկան 3000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Տէր և Տկ. Դէորդ և Ատրինէ վարդպարոնեաններ՝ ամբողջական դասարան մը, տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Սէֆէրեան ընտանիքի այս գլուխին կը միացնենք նաև այդ պատուական ընտանիքի հետ ազգականական կապով կապուած անունը Լէրտայէս Սարեան ընտանիքին, որ այս տարի 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ ամբողջական դասարան մը պահեց մեր վարժարանէն ներս:

Շնորհակալութիւններ ազգանուէր մտաւորական Տէր և Տիկ. Զարեհ Պետեկեաններուն, որոնք 2500 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեցին մեր Մանկապարտէզը, յանուն իրենց մօրաքրոջ՝ հանգուցեալ Մանիա Տէր Մեսրոպեանի, որ եղած է Սերաստիոյ առաջին մանկավարժ մանկապարտիզպանուէրին:

Շնորհակալութիւններ Հառլըր Գարակէօզեան Հիմնարկին և անոր կրթասէր նախագահուհի Օր. Լէյլա Գարակէօզեանին, որ տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահէ դասարան մը հանգուցեալ Հառլըր Գարակէօզեանի յիշատակին:

Շնորհակալութիւններ շնորհալի զոյգին՝ Տէր և Տիկին Եղուարդ և Հէլէն Մարտիկեաններուն, որոնք իրենց անունով դասարան մը կը պահեն տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Շնորհակալութիւններ հայասէր և կրթանուէր Տէր և Տիկին Եղուարդ Փանոսեաններուն, որոնք ինչպէս նախորդող տարիներուն, այս տարի ևս 1250 տոլարի նուիրատուութեամբ պահեցին ամբողջական դասարան մը իրենց ընտանիքի անունով:

Շնորհակալութիւններ ազգանուէր զոյգին՝ Տէր և Տիկին Ճան և Ակնէս Կապրիէլին, որոնք 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեցին ամբողջական դասարան մը իրենց անունով:

Շնորհակալութիւններ Տէր և Տիկին Ռիչըրտ և Կլօրիա Մանտեանեան ազնուափայլ ամուսին, որոնք 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ բարերարեցին դասարան մը իրենց անունով:

Շնորհակալութիւններ Տէր և Տիկին Վօլթըր և Բէթթի իյարապեան շնորհալի զոյգին, որոնք իրենց անունով ունին դասարան մը:

Խոր երախտագիտութեան զգացումներ ունինք խորապէս ազգասէր ազնիւ հայորդիին՝ Տիար Վարդգէս Երէցեանին, որ անակնկալօրէն այս տարի 5000 տոլարի նուիրատուութիւն մը կ'ընէր մեր վարժարանին, խանդավառութեամբ մեր դպրոցի ազգային ու կրօնական շէշուած նկարագրէն, ինչպէս նաև ի յիշատակ իր նորոգ հանգուցեալ կնոջ, համեստափայլ և ազնիւ հայուհի Տիկին Էլվիր Երէցեանին, որուն օրհնեալ յիշատակին նուիրեցինք դարձեալ ամբողջ դասարան մը: «Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի»:

Երախտագիտութեան մեր խօսքը Ստեփան Փիլիպպոսեան Հաստատութեան և անոր ազնուափայլ նախագահ Տիար Ալպէրթ ՄոմՏեանին, որոնք 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ կը պահեն ամբողջական դասարան մը:

Շնորհակալութիւններ մեր ժողովուրդի պատուական ծառայող Տիար Ռիչըրտ Կրէկորին, որ այս տարի ինքնաբեր մղումով 2000 տոլարի նուիրատուութեամբ պահեց դասարան մը իր հանգու-

ցեալ տիկնոջ՝ Ալիս Գարազաշեան - կրէ-կըրիի բարի յիշատակին:

Շնորհակալութիւններ կիւլապի կիւլ-պէնկեան Հաստատութեան, որ 2000 տո-ւարի նուիրատուութեամբ պահեց դասա-րան մը Հաստատութեան անունով:

Շնորհակալութիւններ Հարաւային Ա-մերիկայէն Տիարպէքիբեան ընտանիքին, որ հանգուցեալ Սարգիս Տիարպէքիբեանի անունով կը պահէ դասարան մը տարեկան 1000 տոլարի նուիրատուութեամբ:

Գարձեալ Հարաւային Ամերիկայէն Տէր և Տիկին Գէորգ և Վերա Գարակէօզ-եաններուն ունինք շնորհակալութեան սրտագին խօսք, որոնցմէ ստացած ենք վերջերս սրտառուչ և մեր կրթական գոր-ծով խանդավառ նամակ մը, ուր կը յայտ-նեն յանձնառութիւն բարերարելու դա-սարան մը Գարակէօզեան ընտանիքի ա-նունով, և առ այդ կը նուիրեն 2000 տոլար:

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ևս մեր մեծանուն գրադէտ Գրիգոր Զօհրապի դուստր Տիկին Տօլօրէս Լէյպմանէն շնոր-հակալութեամբ ստացանք 350 տոլարի նուիրատուութիւն մը Հ. Բ. Ը. Միութեան միջոցաւ:

Մասնաւոր յիշատակութեան պարա-գայ մըն է 1300 տոլարի նուիրատուութիւնը Մարք Ֆէրճիւլեան ընտանիքին, գումար մը որ գոյացած է ընտանիքի հօր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններէն: Կ'աղօթենք հան-գուցեալի հոգևոյն խաղաղութեան համար ու մեր սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք ոչ միայն Ֆէրճիւլեան ըն-տանիքին, այլ նաև Լոս Անճէլըսէն Արթ. Տ. Շահէ Աւագ Քհնյ. Սէմէրճեանին, որուն ազնիւ թելադրութեամբ այս գու-մարը կը հասնի մեզի: Տէր Հայրը տարի-ներէ ի վեր եղած է մեր դպրոցին բարե-կամներէն ու քաջալերողներէն, որուն համար ունինք մասնաւոր գնահատանքի խօսքեր:

Գարձեալ յիշատակութեան արժանի կը նկատենք Ամերիկայեան Տիար Յակոբ Նազըրեանի 22.000 Իս. Լիրայի նուիրա-տուութիւնը մեր վարժարանին, գոյա-ցած իր մօր՝ Տիկին Սիմակիլ Նազըրեանի

մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի եղած նուիրատուութիւններէ: Մեր խորին շնորհակալութիւնները, Կ'աղօթենք հան-գուցեալ տիկնոջ հոգիին խաղաղութեան համար:

Շնորհակալութեան պարտք ունինք տեղւոյս Քաղաքապետարանին, որ միա-նուագ 100,000 Իսրայէլեան Լիրայի օ-ժանդակութիւն մը ըրաւ այս տարի մեր վարժարանին:

Շնորհակալութիւններ «Արտասահ-մանի Հայերի հետ Մշակութային Կապի Հայրենական Ընկերակցութեան» և անոր պատուական նախագահին՝ Վսեմափայլ Տիար Վարդգէս Համազասպեանին, մեր կրթական հաստատութեան նկատմամբ ի-րենց ցոյց տուած հայրենական շատ թան-կազին հոգածութեան համար, որով մենք ինչպէս նախընթաց տարիներուն՝ այս տարի ևս ստացանք Հայերէն լեզուի դա-սադրքեր և հայրենական թերթեր ու գրական հատորներ:

Շնորհակալութիւններ՝ «Հայաստան-եայց եկեղեցի», «Նոր Օր», «Ասպարէզ», «Լրարեր» և «Շարժում» թերթերու խմբ-ագրութեանց, որոնք ընդառաջելով մեր խնդրանքին, այս տարի ևս շարունակե-ցին իրենց թերթերը ձրիաբար ղրկել մեր վարժարանին:

Մասնաւոր շնորհակալութեան խօսք ունինք նաև Տիար Մայք Բորթայեանին, որ մեր վարժարանին նուիրեց շարժա-նկարի ցուցադրութեան մեքենայ մը (8 միլիմէթր), Իսկ Տէր և Տիկին Մարթին Աղէկեանէ շնորհակալութեամբ ստացանք ծրար մը գրենական պիտոյք մեր աշա-կերտներու գործածութեան համար:

Շնորհակալութիւններ Գարազաստ-րնակ Տիար Պատրիկ Այնէազեանին, Տիար Անդրէաս Ծաֆէրեանին (Սան Փաւլօ), Հոգչ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Մեղքոնեանին (Հէյվլըրհի) և Արթ. Տ. Վարդան Քհնյ. Գասպարեանին (Եդեմ), որոնք իրենց բնակած քաղաքներու զանազան կրթասէր ազգայիններէ հաւաքելով, ամէն տարի զգալի նիւթական օգնութիւն մը կը հասցնեն մեր կրթական գործին:

Ի վերջոյ, շնորհակալութեան և ե-րախտագիտութեան մեր սրտագին խօսքը

«ՍԻՈՆ»-Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ամսագրիս նախորդ թիւով խմբագրութեանս ուղղած իր հարցումներէն զատ, Պր. Ս. Սահակեան ըրած էր նաև հետեւեալ հարցումները. —

Տարրեր եկեղեցիներու մօտ գոյութիւն ունի՞նք քահանայական ձեռնադրութեան ատեն անուն փոխելու և կամ ձեռնադրութենէն ետք ընծայեալին ապաշխարութեան ու առանձնութեան շրջան մը բոլորելու սովորութիւնը:

Կաթողիկոսներ ի հնումն ունէին անուանափոխութեան սովորութիւնը: Բայց շատ մը սովորութիւններու կարգին, այդ ալ վերցուած է այսօր: Միայն Պապերն է որ իրենց ընտրութենէն անմիջապէս ետք նոր անուն կ'առնեն: Նոյնը կ'ընեն նաև Ասորոց Պատրիարքները: Իսկ Յունաց մօտ անուանափոխութիւնը վերապահուած էր միայն կուսակիւծն քահանաներուն: Իսկ վերջին ժամանակներու մէջ ընծայեալի կամքին թողուած է այդ:

Գալով ապաշխարանքի ու մեկուսացման հարցին, Յոյներ ընաւ շին կիրարկելը զայդ: Իսկ Լատինաց մօտ ընծայացուն ձեռնադրութենէն առաջ և ոչ թէ յետոյ կ'անցնի նման շրջանէ մը, որ եօթնեակէ մը աւելի տեղուութիւն չ'ունենար: Այդ միջոցին է որ կ'ուսանի Ս. Պատարագի կարգերը և ձեռնադրութեան յաջորդ օրն իսկ կը մատուցանէ իր անդրանիկ Ս. Պատարագը:

Կոչման արարողութիւնն ալ յատուկ է միայն մեր եկեղեցիին: Յոյներ ունին այդ միայն եպս.ական ձեռնադրութեան ատեն:

Կ'ուղղենք Ձերդ Սրբազնութեան, Ամենապատիւ Ս. Պատրիարք Հայր, նախ անձնապէս, անոր համար որ տարիներ է ի վեր մեր տկար անձին հաճեցաք վստահիլ երուսողէմի Առաքելական Սուրբ Աթոռի ամենէն պանծալի հաստատութիւններէն միոյն՝ Ս. Թարգմանչաց երկրորդական Վարժարանի Տեսչութիւնը, և յետոյ մանաւանդ այն բարի և հայրական խնամքին ու հոգածութեան համար, զոր երբեք չզլացաք այս կրթական հաստատութեան և անոր նուիրական գործին նկատմամբ, իբրև գերադոյն տեսուչն ու առաջնորդը այս մօքի և լոյսի տան:

Աստուած անսասան թող պահէ Առա-

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ԺԱՌԱՆԳԱԿՈՐԱՑ ՎԱՐՓԱՐԱՆԸ

Եօքը մէտալ կը շափի մրցախաղի մէջ

Նախընթաց տարիներուն պէս Երուսողէմի մէջ այս անգամ ալ Մայիս 15-ին, Ն. Վ. Տիկին Զէնսրլըրի նախագահութեան ներքե տեղի ունեցաւ Մարմնամարզութեան Միջպարտեային ճիւղ մրցախաղը, որուն մասնակցեցան 13 վարժարաններ:

Միջիններու մէջ մեր ժառնգ. վարժարանը շահեցաւ 20 թիւ, իսկ Ռամալլայի «Ֆրէնտս» դպրոցը՝ 21՝ բարձրագոյն թիւը, հետեւաբար և Միջիններու Բաժակը:

Ժառնգ. վարժարանի Դ. Դասարանի աշակերտներէն Կարապետ Թնճուկեան շահեցաւ առաջնութեան երկու արծաթ մէտալներ, մին՝ երկար ոստումի (long jump), միւսը՝ 440 եարտա վազքի մէջ:

Իսկ Լրացուցիչ Դասարանէն Սերոր Մարտիրոսեան շահեցաւ Բ. աստիճանի մէտալը՝ 100 եարտա վազքի մէջ և երրորդ ելաւ 220 եարտա վազքի մէջ:

Մեր տղաքներէն զօշարչաւին մասնակցեցան, Կարապետէն և Սերորէն զատ, Պետրոս Քէօրօղլանեան (Դ. Դասարանէն) և Յարութիւն Հատիտեան (Ա. դասարանէն), և երկրորդ հանդիսանալով՝ չորսն ալ առին Բ. աստիճանի մէտալներ:

(«ՍԻՈՆ», 1930, Դ. Տարի, Ապրիլ - Մայիս, Թիւ 4 - 5, էջ 160:)

քելական Ս. Աթոռը ու ինք ըլլայ վարձահատոյց Ս. Թարգմանչաց կրթական տունին ըստ որ ազնիւ նուիրատուներուն և հոգեւանդն ծառայողներուն, և իր երկնաւոր շնորհներով զեղու նաև մեր շնորհալի աշակերտները, և ընծայէ զանոնք որպէս ապագայ ընտիր սպասաւորները մեր ժողովուրդի ծառայութեան սուրբ սեղանին:

Խորին ակնածանքով

և եղբայրական սիրով

ԿԻՒՐԵՂ ԵՊՍ. ԳԱՅԻԿԵԱՆ

Տեսուչ Ս. Թ. Երկ. Վարժարանի

ՏԱՐԵԿԱՆ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԻ ԿԻԼՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

1979

Ա) Ելեմստկան

	Խ. Լ.
1. — Նոր գիրքերու և թերթերու գնում	39,156.33
2. — «Սիոն»-ին՝ փոխանակուած թերթերու հաշուոյն	1,000.00
3. — Գիրքերու և թերթերու կազմի հաշուոյն	7,910.00
4. — Ամսականք	42,200.00
5. — Աշխատավարձք	2,150.00
6. — Դրենական պիտոյք	10,930.70
7. — Ընթացիկ ծախսեր և առտնին պիտոյք	5,749.00
8. — Դրոշմաթուղթ և թղթատար	31,530.00
9. — Հեռաձայն	147.00
Գումար՝	140,773.03

Բ) Նոր գիրքերու ստացում

	Գնուած	Նուէր	Գումար
1. — Հայերէն	185	285	470
2. — Անգլերէն	519	374	893
3. — Ֆրանսերէն	33	103	136
4. — Գերմաներէն	3	12	15
5. — Եբրայեցերէն	1		1
6. — Արաբերէն	1		1
7. — Հոլանտերէն		1	1
	742	775	1517

ՍԱՀԱԿ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ
Վարիչ - Քարտուղար

ՎՐԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐԺԻ ԱՅՅԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՍ

30 Մայիս, Ուրբաթ երեկոյ, Պեն-Կուրեոն օգակայան հասաւ Համայն Վրաստանի Պատրիարք-Կաթողիկոս Ամեն. Տ. Էլիաս Բ. Թիֆլիսէն Ս. Երկիր առաջնորդող օդանւար: Բարձրաւորող հոգեւորականը կու գար իբրեւ հիւրը Յունաց Ամեն. Տ. Պենէսիքոս Ա. Պատրիարքին: Թրական սիրապետութեան օրերէն ի վեր, առաջին անգամն էր որ Վրացական Օրթոսոփս Եկեղեցւոյ պէս մը այցի կու գար Ս. Երկիր:

Օգակայանին մէջ, մեծապատիւ Հիւրը դիմաւորելու եկած էին զանազան համայնեհերու ներկայացուցիչներ: Մեր կողմէ կային Գեորգ. Տ. Կիւրեղ Եպս. եւ Տ. Անուշաւան, Տ. Ասպէս եւ Տ. Մանուէլ վարդապետներ: Շնորհաւորութիւններու տրուածէն:

Յաջորդ օր, 31 Մայիս, կեսօրէ առաջ ժամը 11ին, Սրբազան Հիւրը, իրեն ընկերացող բարձրաստիճան հոգեւորականներուն հետ, հանդիսատւոյ մօտէ գործեց Ս. Յարութեան Տաճար: Գեորգ. Տ. Կիւրեղ Եպս. կը գլխաւորէր դիմաւորութեան եկած հայ եկեղեցական դասը:

Նոյն երեկոյ ժամը 7.30ին, Ամեն. Ս. Հիւրին ի պատիւ ընդունելութիւն մը սարքուած էր Պատրիարքարանի դահլիճին մէջ: Ժամ մը առաջ արդէն եռուղեւոր սկսած է Վանքի աւագ մօտէին: Ժամը 6.45ին, Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբրիէլեանի գլխաւորութեամբ (ի բացակայութեան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր՝ որ կը գտնուէր Պուլկարիա, Լուսարարապետ Գեորգ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. ի՝ որ կը գտնուէր Լիբանան, իբրեւ Ս. Աթոռոյս ներկայացուցիչը 25 Մայիսին Անքիլիասի մէջ կատարուած Միաւորօրհնէքի արարողութեան եւ Գեորգ. Տ. Շահէ Արքեպս. ի՝ որ կը գտնուէր Աւստրիա, մասնակցելու Մէլպուրնի Եկեղեցական Համաժողովին), ամբողջ Միաբանութիւնը համբայ կ'ելլէ դէպի Յօգապէի գրան հրապարակը: Առջեւէն կը տղայեցեն Հայ Երիտ. Միութեան Արիներն ու Արեւոյսերները, աւելի փայլ մը տալու համար պատուելի քափօրին: Քիչ ետք կը ժամանէ Մեծապատիւ Հիւրը: Իրեն ընկերացող բարձրաստիճան կղերականներէն բացի, հետեւէ

Նաեւ Յունաց Միաբանութենէն Արքեպսկոպոսներ, ինչպէս Նաեւ օրերս Ս. Երկիր այցելող Ռուս բարձրաստիճան հոգեւորականներէ բաղկացած պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ Միքայիլ Առաջնորդ Գեորգ. Տ. Ֆիլարէթ Սրբազանին:

Մայրավանքի դրան, Մեծապատիւ Հիւրերը կը դիմաւորուին երկարատեւ ծափահարութիւններով: Եկեղեցւոյ զարկին մէջ կը կազմուի «Հրաշափառ» թափօրը, առաջնորդելու համար Պատուարժան Հիւրերը Մայր Տաճար: Վրաց Պատրիարքը ուղղուեցաւ Ս. Գլխաւորի մատուռը, ուր իր ուխտը կատարելէ ետք, բոլորն ալ ուղղուեցան Եկեղեցւոյ դասը: Հոն նախ խօսք առաւ Գեորգ. Տ. Կիւրեղ Եպս., որ Անգլիէէնով խնամուած ուղերձ մը կարգաց, դրուատելով Հայ եւ Վրացի ժողովուրդներու եւ Եկեղեցիներու դարաւոր բարեկամութիւնը, իբրեւ դրացի եւ բախակից ժողովուրդներ: Յաւ յայտնեց Ս. Պատրիարք Հօր բացակայութեան համար:

Վրաց Պատրիարքը խօսեցաւ Ռուսերէն լեզուով, որ ընդհուպ բարգմանուեցաւ Անգլիէէնի: Յիշեց այն խոր եւ քաղցր տպաւորութիւնը զոր կրած էր վերջերս Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին կատարած իր այցելութենէն եւ յայտնեց իր գոհունակութիւնն ու երախտագիտութիւնը այս ընդունելութեան համար: Յետոյ Սրբազան Պատրիարքը եկեղեցական քափօրով եւ երգեցողութեամբ առաջնորդուեցաւ Պատրիարքարանի դահլիճը, ուր հոգեւորական եւ պետական ականաւոր դէմքեր եւս հրաւիրուած էին ընդունելութեան:

Կիրակի, 1 Յունիսի առաւօտուն, Հիւր Պատրիարքը հանդիսատւոյ Ս. Պատարագ մատուցեց Ս. Յարութեան Տաճարի Յունաց (Քաթողիկոնի) բաժնին մէջ եւ յուշանուէրներ բաժնեց ներկաներուն: Ապա այցելեց այլազան բաժինները Քրիստոնէութեան Մայր Տաճարին:

Նոյն օրը, երեկոյեան, Յունաց ծերունազարդ Պատրիարքը փառայեղ ընդունելութեամբ մը պատուեց իր Հիւրը: Զրբեցնաց լեռան վրայ գտնուող *Ինթէրքոնթինէնթալ* շէնք պանդոկի մէջ տրուած այս ընդունե-

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ՏԱՐԵՎԵՐՋԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դպրոցական տարեփակի առիթով, Մայիս և Յունիս ամիսներու ընթացքին կատարուեցան Ս. Աթոռոյս վարժարաններու ամառվերջի հանգէսները:

Ս. Թարգմանչաց Երկրորդական Վարժարանի տարեկան Դաշտահանդէսը, նախորդ տարիներու նման, կատարուեցաւ Ամառվերջի Բննութիւններէն առաջ:

Կիրակի, 11 Մայիս, կէսօրէ ետք ժամը 4ին, ծնողներու և հետաքրքիրներու ընտրանի բաղմունքիւն մը փութացած էր նախկին Ժառանգ. Վարժարանի Մարդագաշտը, հանդիսատես ըլլալու վարժարանէն ներս դպրոցական տարեշրջանի ընթացքին իրազօրժուած ֆիզիքական դաստիարակութեան ընդհանուր արդիւնքին:

Երկու ժամերու ընթացքին գործադրուած մարզական ըստ բուսականին ճոխ և յաջող յայտագիրը ներկաները բերաւ այն համոզումին թէ վարժարանիս Մարդիչ Պր. Յակոբ Նաճարեան ոչինչ էր խնայած մեր երկսեռ ուսանողութիւնը մարմնապէս աւելի ճկուն ու կայտառ դարձնելու իր ֆանադութեանը մէջ:

Երկուական մրցորդ խումբերու բաժնուած մեր երկսեռ աշակերտութեան կատարած վաղքերէն, մարզական վարժութիւններէն, զուարճախոյներէն, դրօշարշուէն և պարանաձգութենէն ետք Տեսուչ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. յաջող մարզիկները վարձատրեց բաժակներով ու վէճակներով:

Յաջորդ Կիրակի, 18 Մայիս, Բննութիւններէն անմիջապէս առաջ, կատարուեցաւ Տարեկան Պաշարը վարժարանիս:

1 Թունիս, Կիրակի կէսօրէ ետք, Հայ Երիտասարդաց Միութեան սրահին մէջ կայացած Ս. Թարգմանչաց Մանկապարտէղի բաժնի Ամառվերջի Հանգէսն ալ անցաւ նոյնքան յաջող ու հաճելի: Երեք դասարաններու բաժնուած մեր փոքրիկները, Նախակրթարանի Ա. Կարգի սաներուն հետ միատեղ, հանդէս եկան ոտանաւորներով, մարզական խողերով, արամախօտութիւններով և հայկական պարերով, երկու ժամեր շարունակ խլելով ծափն ու քրքիջը ներկաներուն, ինչ որ անուրանալի փաստն էր Մանկապարտէղի երեք շնորհալի դաստիարակչուհիներուն ինն ամիսներու ընթացքին տարած մանկավարժական խնամքոտ ու հոգածու աշխատանքին:

Հանդէսի աւարարին, Մաղիկ դասարանի 22 երկսեռ փոքրիկները մանկական աղու ձայնով երգած Հրամեշտի Երգով «Մնաս Բարով» ըսին Մանկապարտէղին և իրենց վկայականներուն հետ ստացան նաեւ օրհնութիւնը Գերշ. Տեսուչ Սրբազանին:

Երկրորդական բաժնի Ամառվերջի Հանգէսը կայացաւ յաջորդ Կիրակի, 8 Յունիսի երեկոյան, վարժարանի սրահին մէջ, որ ժամանակէն առաջ լեցուած էր ծնողներու և հրաւիրեալներու կոկիկ բաղմունքամբ: Ներկայ էին նաեւ Հոգշ. Հայրեր:

Լուսեան մեր կողմէ ներկայ եղան Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս., Հոգ. Տ. Ասպէս Վրդ. եւ Հոգ. Տ. Մանուէլ Վրդ.:

Երեւոթքի, Յունիսի 3ին, Կրօնից Նախարար ընդունելութիւն մը ստրեց ի պատիւ Վրաց Պատրիարքին: Մեր կողմէ ներկայ եղաւ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գաբիկեան:

Նախագահելէ ետք Յունաց Վանքի Մայր Տաճարի — Ս. Կոստանդիանոս — անուան թեմամբուսեան հանդիսութիւններուն եւ այցելելէ ետք Ս. Երկրի գլխաւոր Սրբավայրերը, Ս. Հիւրը 5 Յունիսին վերադարձաւ Թիֆլիս, յաջով ուխտագնացութիւն մը կատարած ըլլալու հոգեկան գնդուկութեամբ:

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆՔ - ԲԵՄԱԿԱՆՔ

● Շր. 3 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխագիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Կիր. 4 Մայիս. — Տօն երեւան Ս. Խաչին: Առաւօտեան ժամերգութեան աւարտին, Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս-ի կողմէ կատարուեցաւ ընթերցումը 351 թուականին, Ս. Խաչի լուսաւոր երևումին առիթով, Երուսաղէմի Ս. Կիւրեղ Հայրապետին առ կոտտանդ Կայսր յղած Թուղթին թարգմանութեան: Ապա, Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ պատարագեց եւ քարոզեց Հոգշ. Տ. Անուշահան Վրդ. Զղջանեան, ընթացքում յիշատակելով Ս. Խաչի պարծնել, բայց միայն ի խաչն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսին (Գաղտ. Զ. 14): Աւագ Խորանին վրայ կը տեսնուէր վառ կանթեղներով դարդարուն Ս. Խաչին նշանը:

● Շր. 10 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխագիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Արդ. Գալայնեան:

● Կիր. 11 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութին, մեր վերնատան մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մանուէլ Վրդ. Երկաթեան:

● Դշ. 14 Մայիս. — Կէսօրէ ետք, Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեանի գլխաւորութեամբ, Միաբան Հայրեր ինքնաշարժերով բարձրացան Զիթենեաց լեռ, ուր Համբարձման Սրբավայրին վրայ կառուցուած մեր վրանամատրան մէջ պաշտուեցան երեկոյեան ժամերգութիւնն ու Համբարձման նախատօնակը:

— Գերշ. Սրբազանը նախագահեց նաեւ իւրիկնադէմին նայն վայրին վրայ կատարուած «Եկեացէ՛ի եւ Հսկման արարողութիւններուն, որոնց յաջորդեցին գիշերային եւ առաւօտեան ժամերգութիւններ, տեւելով մինչեւ ժամը 10:

● Եշ. 15 Մայիս. — ՀԱՄԲԱՐԺՈՒՄԸ, ՏԵԱՐԻՆ: Առաւօտեան, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեանի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը ինքնաշարժերով բարձրացաւ Զիթենեաց լեռ ու «Հրաշափառով մօտք գործեց Համբարձման Սրբատեղին, ուր Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեան մատուց օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մեր վրանամատրան մէջ: Գերշ. Լուսարարապետ Սրբազանը նախագահեց Մայր Աթոռոյ Սիւնին Ս. Էջմիածին Իոխիաղրութեան տարեկարծի առթիւ կատարուած «Հայրապետական Մաղթանքի» արարողութեան, որմէ ետք Գերշ. Պատարագիչ Սրբազանը խօսեցաւ հոգեւունջ քարոզ մը Համբարձման մեծ խորհուրդին շուրջ եւ Ս. Պատարագէն ետք նախագահեց Սրբավայրին առջիկ կատարուած «Անդաստանին»:

— Գերշ. Սրբազանը նախագահեց նաեւ կէսօրէ ետք, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ կատարուած «Անդաստանին»:

● Շր. 17 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Համբարձման

վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Համբարձման Արդ. Քէշիշեան:

— Բ. Մաղկազարցի նախատօնակը պաշտուեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Կիր. 18 Մայիս. — Երկրորդ մաղկազարց: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ եւ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Բարսեղ Արդ. Գալէմտէրեան:

● Շր. 24 Մայիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Առաքելոց վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ոսկի Արդ. Որդիքեան:

— Հոգեգալստեան հանդիսաւոր նախատօնակը պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ, նախագահութեամբ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեանի:

— Գերշ. Սրբազանը նախագահեց նաեւ իւրիկնադէմին Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած «Եկեացէ՛ի եւ Հսկման կարգերուն»:

● Կիր. 25 Մայիս. — ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՄՏ: (Բարեկենդան եղիական պահոց): Օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը՝ Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ մատուց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարիկեան: Կարգացուեցաւ երեք մասերէ բաղկացած Ս. Յովնան Ոսկերեանի Հոգեգալստեան ներբողը:

— Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. նախագահեց նաեւ կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ կատարուած «Անդաստանին, որմէ ետք գլխաւորեց զէպի Սիոնի վերջին Ընթերցեց վերնատուն դացող թափօրը: Հոն 20 վայրկեան տեւող արարողութիւնէ ետք, մօտակայ Ս. Փրկիչ եկեղեցւոյ դաւթին մէջ հոգեհանգիստ կատարուեցաւ հանգուցեալ Պատրիարքաց հոգւոյն: Արարողութեան աւարտին խօսք առաւ Գերշ. Սրբազանը, յորդորելով ժողովուրդները որ իրենց սրտերը յարգարեն, ընելու համար զանոնք մաքուր անօթները Ս. Հոգիին:

● Շր. 31 Մայիս. — Է. օր Հոգեգալստան: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայրավանքի տանիքի արևելակողմը գտնուող Սուրբ Հոգւոյ մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մեսրոպ Արդ. Մուկաթեան:

● Կիր. 1 Յունիս. — Յիշատակ եղիայի մարգարէին: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութին, վերնատան մեր մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Անուշահան Վրդ. Զղջանեան:

— Ս. Հովսիփիմեանց նախատօնակը պաշտուեցաւ Ս. Հրեշտակապետաց եկեղեցւոյ մէջ: Հանդիսապետն էր Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Բշ. 2 Յունիս. — Ս. Կոստանացն Հովսիփիմեանց: Առաւօտեան ժամերգութիւնը պաշտուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ, իսկ Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ եկեղեցւոյ աւանդատան՝ Ս. Հովսիփիմի մատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Ուր. 6 Յունիս. — Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

● Եր. 7 Յունիս. — Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին (եղն ի վիճակէն): Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի աւանդատան՝ Ս. Լուսաւորչի սեղանին վրայ, Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Արղ. Գալայնեան:

— Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.: Յետոյ «Տէր ողորմեաւ երգուեցաւ ծննդիրը:

● Կիր. 8 Յունիս. — Տօն Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ Ս. Էջմիածնի: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Աւագ Խորանին վրայ: Ժամարարն էր Հոգշ. Ս. Սեան Վրդ. Դարիպեան: «Հայր սերտեան առաջ կատարուեցաւ «Հայրապետական Մաղթանք Վասն Ս. Էջմիածնի», Նախագահութեամբ Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս.:

— Կէսօրէ ետք, Մայր Տաճարին մէջ պաշտօնաւոր «Անդաստանին Նախագահեց Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս. Գարեկեան:

● Եր. 14 Յունիս. — Ս. Մեծին Ներսիսի եւ Խաղայ եպիսկոպոսին: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր, Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ոսկի Արղ. Որդիքեան:

● Կիր. 15 Յունիս. — Բարեկենդան Ս. Լուսաւորչի պահոց: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Յարութիւն, մեր վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Վանիկ Արղ. Մանկասարեան:

● Ուր. 20 Յունիս. — Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս.:

● Եր. 21 Յունիս. — Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին (Գիւս Նոխարաց): Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Մակարայ մատրան մէջ, ուր բոլոր աւանդութեան թաղուած է մատուցը Ս. Լուսաւորչի: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. Զվլանեան:

● Կիր. 22 Յունիս. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Ս. Աստուածածնայ Խորանին վրայ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Ռուբէն Վրդ. Յովակիմեան:

● Դշ. 25 Յունիս. — Թարգմանչաց հանդիսաւոր Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս.:

● Եշ. 26 Յունիս. — Ս. Թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ (Տօն ազգային): Մայր Տաճարի Աւագ Սեղանին վրայ Ս. Պատարագը մատուցւոյ Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Պալեան:

● Եր. 28 Յունիս. — Ս. Տրդատայ քաղաւորին, Աբիէն սիկնոցն եւ Խոսրովի խոսնոցն: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Գլխադիր: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Մանուէլ Վրդ. Երկաթեան:

— Նախատոնակին ի Ս. Յակոբ Նախագահեց Գերշ. Տ. Շահէ Արքեպս. Աճէմեան:

● Կիր. 29 Յունիս. — Գիւս Տիոյ Ս. Աստուածածնի: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Գեթսեմանի Ս. Աստուածածնայ Տաճարին մէջ, Տիրամօր Ս. Գերեզմանին վրայ: Ժամարարն էր Հոգշ. Տ. Հայրիկ Արղ. Գալայնեան: Երթ ուղարձի թափօրները գլխաւորեց Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Ք

● Եր. 17 Մայիս. — Կէսօրէ ետք, Լուսարարապետ Գերշ. Տ. Հայրիկ Արքեպս. Ասլանեան, ի գլխի Միաբանութեան, բացումը կատարեց Ս. Թարգմանչաց երկրորդ. Վարժարանի Տարեկան Պաշտօնին:

● Բշ. 26 Մայիս. — Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, Երեկոյեան, Russian Compoundի մէջ, Ռուսաց Միաբանութեան Մեծաւորին կողմէ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս., Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ., Աւագ Թարգման Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. և Տիրար Գէորգ Հինգիւնեան:

● Բշ. 2 Յունիս. — Իտալական Հանրապետութեան ազգային տօնին առթիւ, Իտալական Ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, Հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Գերշ. Տ. Կիւրեղ Եպս., Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. և Տիրար Գէորգ Հինգիւնեան:

● Եր. 14 Յունիս. — Անգլիոյ Ն. Վեհ. Էլիզապէթ Բ. Թագուհւոյ ծննդեան 54րդ տարեդարձին առթիւ, Երեկոյեան, Բրիտանական Ընդհ. Հիւպատոսին կողմէ, Հիւպատոսարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը և Հոգշ. Տ. Ասպետ Վրդ. Պալեան:

— Նոյն ատեն, Ռումանական Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ, Ռումէն Օրթոտոքս եկեղեցւոյ պետ Ամեն. Տ. Եպիսկոպոս Պատրիարքի անուան տօնին առթիւ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցաւ Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ.:

● Դշ. 24 Յունիս. — Եւրոպացւոց Ս. Յովհաննու Մկրտչի ծննդեան տօնի առթիւ, Երեկոյեան, Սէյնր Տօնգ Ակնարուծարանի մէջ տրուած ընդունելութեան ներկայ եղան Հոգշ. Տ. Անուշաւան Վրդ. և Տիրար Գէորգ Հինգիւնեան:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Կոնգրակ՝ Ամենայն Հայոց Վեհ. Հայրապետեն

98

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

— Ժողովի մը առկիով

Շ.

101

Եկեղեցիներու Համաեխարհային Խորհուրդ —

Ժողով Առաքելութեան եւ Աւետարանչութեան Շ.

105

Ս. Պոստրադը՝ վկայութիւն Աստուծոյ բազաւորութեան

եւ Անոր արեւայութեան փորձառութիւնը

110

Համագումարի Կոչը Եկեղեցիներուն

113

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հօր պատմական եւ շնորհաբեր այցը

Խուսանիոյ եւ Պուլկարիոյ բեմերուն

114

Կեանքի յիսուն իմաստալից տարիներ

ՓԱՅԼԱԿ ԱՆԹԱՊԵԱՆ

116

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

— Տօն Համբարձման

ԳԵՈՐԳ Ս. ՃԻՆԻՎԻՋԵԱՆ

122

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

— Գրիգոր Շիրայակիւր Պատրիարքի

երկու նորայայտ նամակները

Գ. ԲԱՄՊՈՒՔՃԵԱՆ

124

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՎԱՆՔԵՐ

— Կոյուց Վանք

Ն. ԱՐՔ. ԾՈՎԱԿԱՆ

128

Տարեկան Տեղեկագիր Ս. Թ. Երկ. Վարժարանի

ԿԻՐԵՂ ԵՊՍ. ԳԱԹԻԿԵԱՆ

129

«ՍԻՈՆ», Ի ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

— Այլ Եկեղեցիներ ունի՞նք քահանաներու անուանափոխութեան

կամ ապաւստանքի սովորութիւնը

137

ՅԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

— Ժառ. Վարժարանը 7 մէտալ կը շահի մրցախաղի մէջ

137

Տեղեկագիր Ս. Արքուոյս Կիւլպէնկեան

Մասնադարանի

ՍԱՀԱԿ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ

138

Վրաց Պատրիարքի այցը Երուսաղէմ

139

Դպրոցական տարեկներէի հանգիստութիւններ

140

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

— Հեռագիր

141

— Եկեղեցականք - Բեմականք

142

— Պատշոնականք

143